

Európske štrukturálne a investičné fondy
Usmernenie pre členské štáty a programové orgány
Usmernenie pre prijímateľov

**Usmernenie k miestnemu rozvoju vedenému
komunitou určené miestnym aktérom**

Verzia 2: august 2014
aktualizácia na základe pripomienok prekladateľov

Usmernenie k miestnemu rozvoju vedenému komunitou určené miestnym aktérom

Máj 2014

Obsah

Úvod	8
Kapitola 1 Prečo práve miestny rozvoj vedený komunitou?.....	10
Kapitola 2 Ako začať MRVK v ôsmich základných krokoch?.....	14
Kapitola 3 Ako podporovať partnerstvá v rámci MRVK pri reagovaní na nové problémy?	20
Kapitola 4. Prečo a ako vykonávať MRVK v mestách?	52
Kapitola 5. Ako a prečo vykonávať MRVK pre sociálne začlenenie?	70
Kapitola 6. Ako vykonávať koordináciu s ostatnými fondmi?	85
Kapitola 7. Ako dosiahnuť, aby bol MRVK pre miestne akčné skupiny bezpečnejší, rýchlejší a jednoduchší?	102

Obrázky

Obrázok 1: Špirálový diagram trojice oblast', partnerstvo a stratégia v rámci MRVK v priebehu času.	15
Obrázok 2: Stanovenie hraníc	26
Obrázok 3: Obchodné jednotky, ktoré vlastní sociálny podnik Creggan Enterprises Derry/Londonderry, s nákupným centrom Rathmor v pozadí, Spojené kráľovstvo	53
Obrázok 4: Vzťah medzi sektorovými politikami, integrovanými stratégiami mestského rozvoja a MRVK.	55
Obrázok 5: Diagram použitý v Montevegliu na informovanie o zásadách jeho obehového hospodárstva.....	57
Obrázok 6: Alba Iulia, blok 2 pred a po (zdroj: správa o 50 prípadových štúdiách EÚ)	59
Obrázok 7: Obnovený sociálny priestor v parku v Terrasse	60
Obrázok 8: Letecký snímok Silicon Roundabout v štvrti Shoreditch, východný Londýn.....	61
Obrázok 9: Časť kreatívneho kotla v Tallinne, Estónsko	61
Obrázok 10: Amersfoort NL partnerstvá pre udržateľné potraviny.....	63
Obrázok 11: Miestni ľudia pracujú na základnej mape v rámci „reálneho plánovania“ (zdroj: communityplanning.net).....	65
Obrázok 12: Moderátorská úloha koordinátora mestskej MAS	66
Obrázok 13: 34 berlínskych oblastí vybraných na riadenie mestských štvrtí	67
Obrázok 14: Priestorové usporiadanie MRVK v mestskom a vidiecko-mestskom prostredí.....	68
Obrázok 15: Inovačná špirála podľa projektu My Generation at Work	71
Obrázok 16: Job Point Berlín	81
Obrázok 17: My generation at Work – obrázok Go For It.....	82
Obrázok 18: Participatívne zostavovanie rozpočtu v Cascais, Portugalsko	84
Obrázok 19: Koordinácia MAS a skupín FLAG	87
Obrázok 20: Kroky v prípade financovania z viacerých fondov alebo jedného fondu	89
Obrázok 21: Jeden zodpovedný organ, ktorý koordinuje štyri fondy	97
Obrázok 22: Potenciálne vzťahy medzi radami MAS podporovanými z rôznych fondov	98
Obrázok 23: MAS a skupiny FLAG s rovnakými hranicami	99
Obrázok 24: Vytýčenie hraníc územia	99
Obrázok 25: Spoločné zemepisné hranice	100
Obrázok 26: Skupiny FLAG a MAS spolupracujúce na spoločných otázkach	100
Obrázok 27: Systém realizácie MRVK.....	102

Rámčeky

Rámček 1: Príklady odpovedí na rôzne problémy vykonávaním stratégií miestneho rozvoja ...	22
Rámček 2: Článok 33 NSU o stratégiách miestneho rozvoja.....	25
Rámček 3: Príklady vymedzenia oblasti z Portugalska a Fínska	26
Rámček 4: Príklad integrovaného charakteru stratégie z projektu My Generation URBACT	29
Rámček 5: Inovačné zoskupenie v rámci strategického plánu LEADER v oblasti West Cork na obdobie rokov 2007 – 2013	31
Rámček 6: Zameranie a monitorovanie v rámci integrovaného rozvoja vidieka Duhallow.....	33
Rámček 7: Príklad participatívneho postupu pri vypracovaní stratégie miestneho rozvoja španielskou skupinou LEADER z údolia Jerte	36
Rámček 8: Príklad akčného plánu požadovaného v rámci osi 4 EFRH vo Francúzsku	37
Rámček 9: Príklad systému partnerského hodnotenia MAS Kasvu vo Fínsku.....	39
Rámček 10: Úlohy miestnych akčných skupín.....	39
Rámček 11: Budovanie kapacít skupinou FLAG zo severovýchodného Laponska	40
Rámček 12: Partnerstvo vo fínskych MAS.....	42
Rámček 13: Výber projektov partnerstvom LEADER+ zo severných Škótskych vrchov	44
Rámček 14: Výber operácií a platby vykonávané MAS LEADER v španielskom regióne Aragónsko	45
Rámček 15: Výber operácií a platby vykonávané fínskymi skupinami FLAG	46
Rámček 16: Príklad prípravnej podpory pre skupiny FLAG v Estónsku	48
Rámček 17: Pravidlá pre činnosti spolupráce MAS vo Švédsku a v Poľsku	50
Rámček 18: Monteveglio, hnutie prechodu podporované mestskou samosprávou.....	56
Rámček 19: Duisburg Marxloh (DE) – participatívny prístup k integrovanému mestskému rozvoju.....	58
Rámček 20: Terrassa, Katalánsko, Španielsko.....	59
Rámček 21: Shoreditch Trust a kreatívna štvrť Londýna	60
Rámček 22: Alston Cybermoor – digitálne mesto vo vidieckom prostredí.....	62
Rámček 23: Prístupy MRVK k sociálnemu vylúčeniu v Limericku, Írsko.....	74
Rámček 24: Miestny plán pre zamestnanosť a sociálne začlenenie v regióne Veľký Narbonne, Francúzsko.....	74
Rámček 25: Casas Primeiro (Najprv bývanie), Lisabon, Portugalsko	75
Rámček 26: Integrácia Rómov v Csereháte, Maďarsko	76
Rámček 27: Pozitívna integrácia v Riace, Kalábria, Taliansko	77
Rámček 28: Program posilnenia postavenia v South Tyrone, prostredníctvom ktorého sa integrujú cudzinci pomocou prístupu založeného na posilnení postavenia a na právach	78
Rámček 29: Koordinácia na regionálnej úrovni v Poľsku	89
Rámček 30: Dôsledky financovania z viacerých fondov alebo z jedného fondu pre koordináciu fondov na miestnej úrovni	90
Rámček 31: Koordinácia fondov EÚ v Tirolsku, Rakúsko	91
Rámček 32: Plánovacia mapa MRVK	93
Rámček 33: Viacsektorové plánovanie v Andalúzii a platforma financovania z viacerých fondov v juhovýchodnom Corku	94
Rámček 34: Koordinácia medzi skupinami FLAG a MAS vo východnej Almerii, Španielsko	96
Rámček 35: Riadenie MAS a skupín FLAG prostredníctvom jedného orgánu – Pays, Francúzsko, agentúry pre miestny rozvoj v Grécku	97
Rámček 36: Technické koordinačné výbory v údolí Jerte, Španielsko	98
Rámček 37: Prístup pri vytyčovaní hraníc k doplňujúcim stratégiám, ktoré používajú talianske MAS a skupiny FLAG.....	99
Rámček 38: Spolupráca medzi skupinami FLAG a MAS vo východnom Fínsku.....	101
Rámček 39: Finančné riešenia prispôbené MRVK v Poľsku	105

Rámček 40: Centrá ELY vo Fínsku – efektívna správa a del'ba právomocí, pokiaľ ide o rybársku miestnu akčnú skupinu (skupina FLAG)	105
Rámček 41: Príklady schém zastrešovacieho typu zo Škótska (Spojené kráľovstvo), z Fínska a zo Švédska.....	107
Rámček 42: Tri možnosti zjednodušených nákladov	109
Rámček 43: Staerken Vor Ort – používanie jednorazových platieb na úhradu prevádzkových nákladov	111

Hlavné akronymy a skratky

MRVK	miestny rozvoj vedený komunitou
NSU	nariadenie o spoločných ustanoveniach
EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
EFRH	Európsky fond pre rybné hospodárstvo
ENRF	Európsky námorný a rybársky fond
ESRV	Európska sieť pre rozvoj vidieka
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
ESF	Európsky sociálny fond
EŠIF	európske štrukturálne a investičné fondy (EPFRV, ENRF, EFRR, ESF a Kohézny fond)
EÚ	Európska únia
FARNET	Európska sieť rybárskych oblastí
skupina FLAG	rybárska miestna akčná skupina
SO	sprostredkovateľský orgán
IÚI	integrované územné investície
MAS	miestna akčná skupina
SMR	stratégia miestneho rozvoja
LEADER	Liaisons entre Actions de Développement de l'Economie Rurale
RO	riadiaci orgán
MZN	možnosti zjednodušených nákladov

Podakovanie

Tento dokument vypracovali odborníci na miestny rozvoj Paul Soto a Peter Ramsden a upravila ho Európska komisia¹. Prispeli tiež odborníci, ktorí sa zúčastnili na stretnutiach špecializovanej pracovnej skupiny: Reiner Aster, Urszula Budzich-Szukała, Laura Collini-Tesseræ, John Grieve a Katalin Kolosy.

Toto usmernenie má uľahčiť vykonávanie miestneho rozvoja vedeného komunitou a podporiť osvedčené postupy. Nie je právne záväzné pre žiadne subjekty, ktoré sa zúčastňujú na vykonávaní EŠIF, ani pre členské štáty, ale poskytuje usmernenia a odporúčania a zohľadňuje najlepšie postupy.

Toto usmernenie nemá vplyv na vnútroštátne právne predpisy. Malo by sa vykladať a prispôbovať so zreteľom na vnútroštátny právny rámec.

Toto usmernenie nemá vplyv na výklad Súdneho dvora a Všeobecného súdu ani na rozhodnutia Komisie.

¹ Generálne riaditeľstvá pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie, pre námorné záležitosti a rybárstvo a pre regionálnu a mestskú politiku. Ďalej len „GR pre EŠIF“.

Úvod

Účel usmernenia

Toto usmernenie k miestnemu rozvoju vedenému komunitou (MRVK) bolo vydané na začiatku programového obdobia 2014 – 2020 s cieľom poskytnúť subjektom priamo zapojeným v miestnych akčných skupinách niekoľko praktických nástrojov a návrhov na vykonávanie MRVK v rôznych podmienkach.

Týmto usmernením sa dopĺňa „Usmernenie k miestnemu rozvoju vedenému komunitou v európskych štrukturálnych a investičných fondoch“², ktoré vydali GR pre EŠIF, aby pomohli orgánom v členských štátoch vytvoriť podmienky pre efektívne využívanie MRVK v ich partnerských dohodách a naplánovať ho v ich príslušných programoch.

Toto usmernenie by malo zároveň presvedčiť mestá a sociálne organizácie, že MRVK je efektívny nástroj na riešenie niektorých ich problémov, a ukázať, ako možno využiť ESF a EFRR.

Pokiaľ ide o existujúce partnerstvá LEADER a FARNET (Európska sieť rybárskych oblastí), cieľom usmernenia je pomôcť im vypracovať cielenejšie a kvalitnejšie stratégie, ktoré sú jednoznačne zamerané na výsledky a ktoré reagujú na meniace sa vonkajšie podmienky. Toto usmernenie vychádza z nového rámca výsledkov na dosiahnutie cieľov stratégie Európa 2020. Usmernenie je určené cieľovej skupine miestnych subjektov a ľudí z praxe, a najmä koordinátorom a predsedom miestnych akčných skupín. Malo by byť však užitočné aj pre riadiace orgány (RO) a ďalšie zainteresované strany, ktoré sa podieľajú na vykonávaní MRVK a ktoré potrebujú bližšie informácie o niektorých hlavných otázkach, s ktorými sa aktéri stretávajú v praxi. Je určené pre nové partnerstvá v mestách a v oblasti sociálneho začleňovania, ako aj pre vyše 2600 existujúcich partnerstiev LEADER a FARNET.

V kapitole 1 sa vysvetľuje, prečo je užitočné vykonávať MRVK v rýchlo sa meniacej situácii, v ktorej sa nachádzajú rôzne miestne oblasti v Európe.

V kapitole 2 sa pre čitateľa popisuje osem krokov potrebných na zavedenie MRVK pomocou špirály na znázornenie vzťahu medzi trojicou – stratégia, partnerstvo a oblasť.

Kapitola 3 je zameraná na existujúce partnerstvá – najmä na približne 2600 skupín LEADER a FARNET. Skúma sa v nej, ako dosiahnuť, aby MRVK reagoval na nové problémy. Začína uznaním, že miestne podmienky na začiatku tohto programového obdobia sú výrazne odlišné od podmienok predchádzajúcich dvoch programových období. Z dôvodu krízy nemožno postupovať ako zvyčajne. Je nutné nové myslenie, skúmanie nových prístupov, najmä pokiaľ ide o spôsob využitia MRVK na tvorbu pracovných miest a vyriešenie niektorých krátkodobých a dlhodobých problémov vyvolaných krízou.

V kapitole 4 sa skúma, prečo a ako sa má MRVK vykonávať v mestách v súvislosti so špecifickými výzvami, ktorým čelia: pokiaľ ide o stratégiu, ako identifikovať hlavné problémy v meste a využiť MRVK na rozvoj a vykonávanie miestnej stratégie pre zmenu; vo vzťahu

² Pozri: http://ec.europa.eu/regional_policy/information/guidelines/index_en.cfm#4.

k partnerstvu, ako využiť MRVK na budovanie efektívnych aliancií v mestskom prostredí; a vo vzťahu k oblastiam, ako vymedziť efektívne hranice pre činnosť v rámci miest.

V kapitole 5 sa opisuje, ako a prečo vykonávať MRVK na sociálne začlenenie. MRVK sa tu dáva do súvislosti so sociálnymi inováciami. Ďalej sa v nej skúmajú rôzne hľadiská týkajúce sa MRVK na sociálne začlenenie, ako aj to, ako riešiť otázku stratégie, partnerstva a oblasti v kontexte sociálneho začlenenia. V tejto kapitole sa skúma, ako môže MRVK podporiť sociálne začlenenie, a znázorňuje sa, ako to možno v praxi dosiahnuť poukázaním na rôzne sociálne problémy, ako sú marginalizované skupiny, migranti a bezdomovci, ako aj aktívne starnutie a mladí ľudia.

V kapitole 6 sa vysvetľuje, ako sa má vykonávať koordinácia s ostatnými fondmi a ako sa majú zlepšiť výsledky. V kontexte čoraz obmedzenejších verejných rozpočtov je veľmi dôležité získať čo najlepšie využitie existujúcej iniciatívy a zabezpečiť, aby boli v súlade s miestnymi potrebami. Koordinácia medzi miestnymi iniciatívami je nutná, existuje však mnoho spôsobov a úrovní, na ktorých ju možno dosiahnuť – vrátane úplného využitia spoločného financovania. Konkrétnejšie sa v tejto kapitole analyzuje, ako vytvárať synergie pri navrhovaní a vykonávaní stratégie; ako môžu partnerstvá spojiť sily bez oslabenia svojich hlavných cieľov; ako vymedziť miestne hranice, ktoré sú najvhodnejšie pri riešení rôznych problémov.

V kapitole 7 sa skúma, ako možno dosiahnuť, aby bol MRVK bezpečnejší, rýchlejší a jednoduchší. Panuje všeobecná zhoda, že administratívne zaťaženie je už príliš veľké, a že to neúmerne postihuje malé partnerstvá v rámci MRVK, ktoré fungujú s obmedzenými rozpočtami. Tieto požiadavky môžu viesť k oneskoreniam, nepružnosti a často spôsobujú, že zamestnanci vykonávajú úlohy iné, než je ich hlavná úloha podporovať a rozvíjať dobré projekty. V správe Dvora audítorov³ o prístupe LEADER bolo zdôraznené, že miestne partnerstvá sú povinné konať spravodlivo a kontrolovať riziká. V tejto kapitole sa analyzuje, ako zabezpečiť rovnováhu medzi jednoduchosťou a rizikom, aby bol MRVK jednoduchší, rýchlejší a bezpečnejší pre všetkých aktérov.

³ http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR10_05/SR10_05_EN.PDF.

Kapitola 1 Prečo práve miestny rozvoj vedený komunitou?

Miestny rozvoj vedený komunitou je výraz, ktorý Európska komisia používa na opísanie prístupu, ktorým sa obracia tradičná rozvojová politika orientovaná „zhora nadol“. V rámci MRVK miestni ľudia prevezmú kontrolu a tvoria miestne partnerstvo, ktoré navrhuje a vykonáva integrovanú stratégiu rozvoja. Stratégia má budovať na sociálnych, environmentálnych a hospodárskych prednostiach komunity alebo „aktívach“ a nielen jednoducho naprávať jeho problémy. Partnerstvá na tento účel dostávajú dlhodobé financovanie – a rozhodujú sa, ako tieto prostriedky vynaložia.

Nie je náhoda, že uplatňovanie zásad MRVK sa v priebehu dvadsiatich rokov rozšírilo od malého zoskupenia 200 pilotných projektov LEADER až na 2600 partnerstiev (v rámci iniciatívy LEADER aj osi 4 Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo, EFRH), ktoré pokrývajú takmer každý kút európskeho vidieka a veľkú časť pobrežia. Vzrástli aj celkové verejné a súkromné investície podporované týmito partnerstvami, a to na takmer 8,6 miliardy EUR v období rokov 2007 – 2013, z ktorých sa podporuje široká škála prevažne malých projektov, tisícky firiem a pracovných miest a výrazné zlepšenie miestnych služieb a životného prostredia. Mimo Európy podporuje Svetová banka aj projekty, ktoré využívajú veľmi podobnú metodiku „riadenú“ komunitou, v 94 krajinách s celkovými investíciami vo výške takmer 30 miliárd dolárov⁴.

Zásady MRVK sa počas za sebou idúcich štyroch období financovania nielen upevnili, ale zároveň ich počet vzrástol viac ako desaťnásobne. Tieto skúsenosti ukázali, kedy a ako prístupy MRVK fungujú dobre a ako môžu pridať hodnotu vnútroštátnym a regionálnym programom. Ukázali sa aj hranice MRVK a odhalili sa oblasti, kde je ťažšie dosiahnuť výsledky. V tejto súvislosti existuje významná príležitosť na rozšírenie prístupu MRVK na mestá a na jeho použitie na vypracovanie miestnych riešení na niektoré z najnaliehavejších sociálnych a environmentálnych problémov, ktorým v súčasnosti čelia európski občania. Okrem toho existuje značný priestor na zvýšenie účinku MRVK na životy ľudí, a to prostredníctvom koordinácie štyroch hlavných tokov financovania EÚ.

Tu je osem dôvodov na používanie MRVK.

1. **MRVK poskytuje ľuďom, ktorí niečo potrebujú alebo majú nejaký problém, možnosť riadiť.** Stratégie navrhujú a projekty vyberajú miestne subjekty. To je najtypickejší znak MRVK a jeho najväčšia výhoda. Na rozdiel od ostatných klasických miestnych prístupov, v rámci ktorých boli ľudia predtým pasívni prijímatelia politiky, sa ľudia stanú aktívnymi partnermi a stimulujú jej rozvoj. Zapojenie ľudí do „spoločného vytvárania“ rozvojovej politiky prináša rad významných výhod:
 - ľuďom, ktorí boli predtým považovaní za problém, sa umožní stať sa súčasťou riešenia,
 - ich priame skúsenosti – v kombinácii s názormi ďalších zainteresovaných strán – môžu pomôcť omnoho lepšie prispôsobiť politiky skutočným potrebám a príležitostiam,

⁴ Susan Won, What have been the impacts of the World Bank Community Driven Development Programs Odbor Svetovej banky pre sociálny rozvoj. Sieť trvalo udržateľného rozvoja. Máj 2012.

- ich zapojením do procesu sa zvyšuje ich schopnosť konať a vyvíjať konštruktívne iniciatívy,
- to zas vyvoláva zmysel pre miestnu identitu a hrdosť, ako aj pocit spolupatričnosti a zodpovednosti za činnosti,
- zapojenie ako rovnocenný partner spoločne s ďalšími partnermi buduje väzby a dôveru medzi ľuďmi, súkromnými podnikmi, verejnými inštitúciami a odvetvovými záujmovými skupinami.

Tieto nehmotné ľudské a sociálne výstupy predstavujú základ pre realizáciu konkrétnejších materiálnych výsledkov. V súčasnosti potrebujú všetky verejné inštitúcie v Európe súrne nájsť takéto spôsoby budovania dôvery a angažovanosti miestnych ľudí.

2. **Stratégie MRVK môžu reagovať na rastúcu rozmanitosť a komplikovanosť.** Táto rozmanitosť sa často opisuje ako základný kameň európskeho sociálneho modelu, je však náročné nájsť spôsoby, ako ju uchovať a premeniť na výhodu namiesto príťaž. V určitých oblastiach sa zvyšujú rozdiely medzi krajinami a regiónmi a je čoraz ťažšie vyrovnať sa s nimi prostredníctvom bežných politík navrhnutých zhora – aj keď sa vykonávajú prostredníctvom miestneho orgánu. Uvedieme aspoň jeden príklad, miera nezamestnanosti mladých ľudí sa v súčasnosti pohybuje od 7,5 % v Nemecku po 56 % v Španielsku a 62,5 % v Grécku⁵. Rozdiely medzi mestskými štvrtami, mestami a regiónmi v tej istej krajine môžu byť takisto obrovské, takže v stratégiách na zmiernenie nezamestnanosti mladých ľudí sa musia zohľadniť rozdiely vo fungovaní hospodárstva a trhu práce v jednotlivých oblastiach. Keďže stratégie MRVK navrhujú a projekty vyberajú miestni ľudia, riešenia môžu byť prispôsobené miestnym potrebám a partnerstvá môžu byť stimulované činnosťou miestnych zainteresovaných strán vrátane mladých ľudí.
3. **Stratégie MRVK môžu byť pružnejšie ako iné prístupy.** Niektoré verejné orgány sa obávajú, že delegovaním určitých rozhodnutí na miestne partnerstvá sa môže zvýšiť komplikovanosť realizácie MRVK. MRVK je však teraz jednoduchší a všestrannejší, keďže je už možné ho naprogramovať v rámci jedného „tematického cieľa“ a zároveň využiť na dosiahnutie ktoréhokoľvek alebo všetkých hospodárskych, sociálnych a environmentálnych cieľov stratégie Európa 2020⁶. Podobne nemusia byť činnosti podporované v rámci MRVK viazané na štandardné opatrenia opísané v programoch, pokiaľ sú v súlade s ich celkovými cieľmi. Nie je potrebné stanoviť striktné hranice medzi fondmi, pokiaľ sú zavedené systémy na zabezpečenie toho, aby prijímatelia nežiadali o náhradu tých istých výdavkov z rôznych zdrojov EÚ.
4. **Rozsah MRVK sa rozšíril**, aby mohli byť miestne stratégie zamerané na otázky, ako sú sociálne začlenenie, zmena klímy, segregácia Rómov a iných znevýhodnených skupín, nezamestnanosť mladých ľudí, deprivácia v mestských oblastiach, väzby medzi mestami a vidiekom atď. Hoci prístup zahŕňajúci MRVK sa pôvodne vyvinul vo vidieckych oblastiach vďaka podpore z EPFRV (Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka) a potom sa uplatňoval v rybárskych a pobrežných oblastiach s financovaním z EFRH, teraz je príležitosť rozšíriť ho na oblasti, na ktoré sa zvyčajne

⁵ Tlačová správa Eurostatu o nezamestnanosti mladých ľudí. 31. mája 2013. Údaje za apríl 2013.

⁶ V nariadení o spoločných ustanoveniach je 11 hospodárskych, sociálnych a environmentálnych „tematických cieľov“, ktorými sa všeobecné ciele stratégie Európa 2020 premieňajú na súbor konkrétnych cieľov a priorít pre európske štrukturálne a investičné fondy.

zameriava ESF (Európsky sociálny fond) a EFRR (Európsky fond regionálneho rozvoja). Bude to znamenať zmenu spôsobu, akým sa navrhujú stratégie, partnerstvá a oblasti. Týmto otázkam sú venované kapitoly 3 a 4 tohto usmernenia.

5. **MRVK buduje na väzbách medzi odvetviami a aktérmi spôsobmi, ktoré majú multiplikačné účinky na miestny rozvoj a na hlavné programy.** Stratégie MRVK by sa nemali vnímať ako ostrovy oddelené od ostatných programov. Naopak, sú tiež nástrojmi na zlepšenie výsledkov národných a regionálnych programov rozvoja vidieka a stratégií na udržateľný mestský rozvoj financovaných na základe článku 7 nariadenia o EFRR. Ako také môžu byť súčasťou ďalších nástrojov vrátane integrovaných územných investícií (IÚI) alebo môžu fungovať spoločne s nimi.

Stratégie MRVK však môžu často vyplývať z konkrétnych otázok alebo problémov, ktoré znepokojujú miestnu komunitu – ako napríklad úpadok tradičných odvetví, ako sú rybníctvo a poľnohospodárstvo, nespokojní mladí ľudia, zmena klímy alebo zlé bývanie a služby. Výhoda MRVK je, že umožňuje, aby sa jedna otázka alebo viaceré otázky posudzovali a riešili v miestnom kontexte, ako aj mobilizáciu všetkých relevantných politík a aktérov. Tým sa môže odstrániť množstvo druhov obmedzení alebo prekážok miestneho rozvoja, ako napríklad:

- medzi rôznymi miestnymi úradmi, obcami a verejnými správami;
- medzi miestnymi verejnými, súkromnými organizáciami a organizáciami občianskej spoločnosti;
- medzi miestnymi inštitúciami a inštitúciami na vyššej úrovni, ako sú napríklad regionálne a celoštátne správne orgány a univerzity;
- medzi problematickými oblasťami a oblasťami príležitostí. Hoci MRVK umožňuje ľuďom, ktorí čelia problému, riadiť, neočakáva sa od nich, že všetko vyriešia sami. Pomáha im budovať väzby a rokovať s ľuďmi, ktorí k tomu majú lepšiu spôsobilosť.

6. **MRVK je o inováciách a dosahovaní výsledkov, ktoré prinášajú trvalú zmenu.** Prvým krokom je zvyčajne budovanie kapacít a zdrojov miestnych komunít, aby mohli prevziať iniciatívu. MRVK sa môže použiť aj na pokrytie niektorých malých investícií do infraštruktúry, ktoré sú nevyhnutnou podmienkou pre inovácie a ďalší rozvoj. Tie sú však zvyčajne prostriedkom na dosiahnutie určitého cieľa. Mnohostranný participatívny prístup MRVK vedie k inému spôsobu nazerania na výzvy z hľadiska „dopytu“ alebo „potrieb“, ktorým sa spájajú skúsenosti používateľov s odbornjšími znalosťami rôznych typov poskytovateľov. MRVK môže ísť nad rámec „obvyklých riešení“ s cieľom priniesť nové myšlienky a financovať malé „počiatočné“ a pilotné projekty, ktoré sú potrebné na ich otestovanie v praxi. V prípade úspechu môžu tieto projekty tiež získať prostriedky z hlavných súkromných a verejných fondov.

7. **Zapojenie do MRVK umožňuje prístup k veľkej a rastúcej európskej sieti a súboru skúseností.** Existujúce partnerstvá LEADER a FARNET a mnohé európske, celoštátne a regionálne siete vyvinuli v priebehu uplynulých 20 rokov značný počet metód, usmernení, súborov nástrojov a prípadových štúdií, ktoré môžu pre nové partnerstvá predstavovať veľkú pomoc. Ako už bolo spomenuté, medzinárodné organizácie ako Svetová banka majú tiež dlhoročné skúsenosti a vypracovali mnohé užitočné metodické príručky. V tomto usmernení poskytneme veľa odkazov na mnohé tieto nástroje a zdroje, ktoré predstavujú „živý“ súbor poznatkov. Nové partnerstvá v nových odboroch a oblastiach prinesú takisto nové pohľady a nápady, a Komisia preto odporúča posilniť a zjednodušiť hlavné opatrenia na podporu spolupráce a budovania sietí medzi ľuďmi z praxe zúčastňujúcimi sa na MRVK.

8. **MRVK je finančne atraktívny nástroj na realizáciu miestneho rozvoja.** Komisia uznáva, že miestny rozvoj je dlhodobý proces, ktorý normálne trvá viacero období financovania, a odporúča rovnako dlhodobý finančný záväzok na budovanie kapacít a aktív komúnít. Miestne partnerstvá sa preto nepovažujú za jednorazové projekty, ktoré sa na konci obdobia financovania jednoducho rozpustia, ale za súčasť procesu, ktorý má miestne komunity priviesť k väčšej udržateľnosti. Komisia sa takisto domnieva, že miestne rozpočty pre MRVK musia dosiahnuť určité „kritické množstvo“, aby mali význam, pričom rozpočty by vo všeobecnosti nemali byť menšie ako približne 3 milióny EUR na sedem rokov, pokiaľ ide o celkový záväzok verejného financovania na ľubovoľné jedno obdobie financovania. Táto suma však môže a prípadne musí byť väčšia v mestských a hustejšie obývaných oblastiach.

Treba tiež uviesť, že pokiaľ členské štáty v prípade EFRR, ESF a ENRF vyhradia v rámci svojich programov na MRVK celú prioritnú os alebo prioritu Únie, miera spolufinancovania EÚ môže byť väčšia. Znamená to, že členské štáty musia v porovnaní s bežnou podporou prispieť menším objemom vnútroštátnych prostriedkov.

Kapitola 2 Ako začať MRVK v ôsmich základných krokoch?

Súčasný model MRVK sa používa v rámci iniciatívy LEADER vo vidieckych oblastiach vyše 20 rokov a v rámci osi 4 EFRH v pobrežných a rybárskych oblastiach tri až päť rokov. Programy, ktoré obsahujú prvky MRVK, majú tiež dlhú históriu v mestách podporovaných z EFRR (prostredníctvom programov iniciatívy Spoločenstva týkajúcej sa mestských oblastí URBAN a programu URBACT) a z hľadiska sociálneho začlenenía prostredníctvom ESF (iniciatíva EQUAL, miestne iniciatívy v oblasti zamestnanosti a územné dohody o zamestnanosti). V dôsledku toho bol vypracovaný súbor usmernení a príručiek, ktoré majú miestnym partnerstvám pomôcť pri prvých zásadných krokoch spustenia procesu MRVK. Patria medzi ne: online súbor nástrojov LEADER⁷, štartovacia príručka FARNET⁸ a tiež súbor nástrojov pre miestne podporné skupiny URBACT⁹. V texte sa bude odkazovať na tieto dokumenty bez opakovania ich obsahu, ktorý je samostatným textom.

Čas a zdroje potrebné na spustenie stratégie a partnerstva MRVK veľmi závisia od miestneho prostredia, ako aj skúseností a kapacity miestnych aktérov a organizácií. Ale aj v skúsených komunitách trvá riadna realizácia celého cyklu zvyčajne od šiestich mesiacov do jedného roka. Tento proces je zložitý, je to však zapríčinené najmä tým, že samotné miestne komunity sú veľmi rozdielne a komplexné, a nie tým, že tento prístup je komplikovanejší ako iné prístupy. V prípravnej fáze sa môžu odhaliť mnohé skryté myšlienky, zdroje a príležitosti a je rozhodujúca pre budúci úspech. V tejto súvislosti môže podpora pre prípravnú fázu poskytovaná v novom nariadení zohrávať dôležitú úlohu pri zabezpečení úspechu neskorších fáz.

Spustenie procesu MRVK možno rozdeliť na súbory opakujúcich sa krokov alebo cyklov na navrhnutie a sformovanie troch základných zložiek – stratégie, partnerstva a oblasti. Tie sa niekedy nazývajú „trojica“ MRVK a spôsob, akým sú vnímané a akým vzájomne pôsobia, tvorí základ „zmeny paradigmy“ zdola nahor, ktorá je základom MRVK. Tieto základné kroky¹⁰ môžu byť zobrazené ako špirála uvedená na obrázku 1: Špirálový diagram trojice oblastí, partnerstvo a stratégia v rámci MRVK v priebehu času.

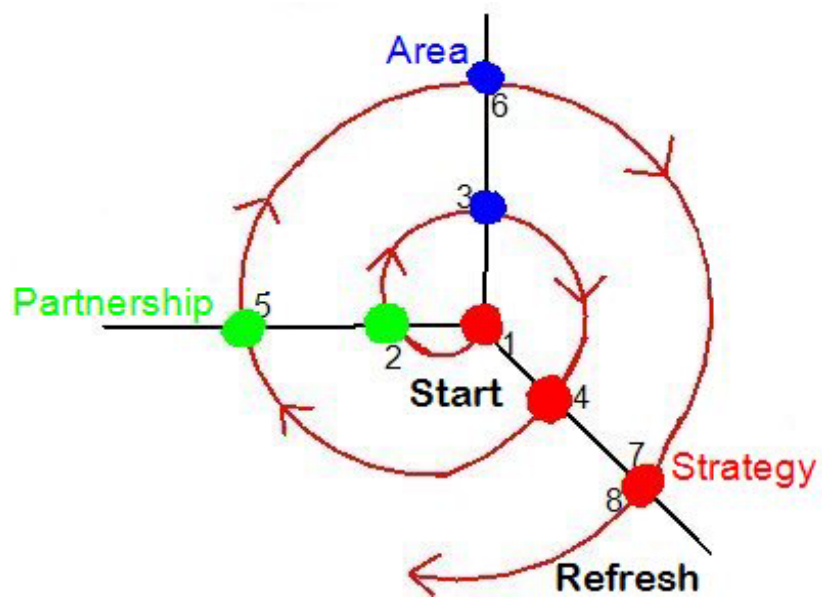
⁷ Súbor nástrojov LEADER. http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/leader-tool-kit/en/index_en.cfm.

⁸ Príručka FARNET 1. Oblastný rozvoj v rybárskych oblastiach EÚ. Štartovacia príručka pre rybárske miestne akčné skupiny a kroky k úspechu. <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/sites/default/files/documents/FARNET%20Start-up%20Guide%20EN.pdf>.

⁹ Súbor nástrojov pre miestne podporné skupiny URBACT. Jún 2013. http://urbact.eu/fileadmin/general_library/URBACT_Toolkit_online_4.pdf.

¹⁰ Tieto kroky možno, samozrejme, rozpísať a rôzne zoskupiť, aby boli vhodné pre rôzne situácie.

Obrázok 1: Špirálový diagram trojice oblastí, partnerstvo a stratégia v rámci MRVK v priebehu času.

1. Rozhodnite sa, čo chcete zmeniť (stratégia)

MRVK úplne mení tradičné prístupy k rozvoju, keďže začína víziou toho, kde by miestni aktéri chceli byť v budúcnosti, a čo si myslia, že by sa malo zmeniť, aby sa tam dostali. Reagovanie na miestne potreby je prvoradé a financovanie sa považuje za prostriedok na dosiahnutie cieľa.

Dospieť k jasnej dohode o tom, „čo chcete zmeniť“, je prvý a najdôležitejší krok pri navrhovaní stratégie a nemal by sa uponáhľať. Existuje široký rad participatívnych metód, ktoré to môžu pomôcť dosiahnuť (pozri oddiely o stratégii v kapitolách 3, 4, 5 a 6).

Tradičný miestny rozvoj je naopak riadený financovaním. Miestne subjekty žiadajú o financovanie na základe svojej odchýlky od celoštátneho priemeru vyjadrenej v určitých stanovených ukazovateľoch. V tomto scenári sú miestne agentúry jednoducho posledným článkom reťazca na poskytovanie finančných prostriedkov a služieb.

2. Budujte dôveru a spojenectvá s ľuďmi, ktorí môžu pomôcť pri zmenách (partnerstvo)

Tento krok sa zvyčajne uskutočňuje súbežne s rozhodnutím o tom, čo chce komunita zmeniť. Vyžaduje si osobný kontakt a dostatočný čas na odhalenie hlavných obáv, skrytých zámerov a historického odmietania, ktoré sa skrývajú vo väčšine komunít. Pritom môže pomôcť použitie formálnych nástrojov, ako je napríklad „analýza zainteresovaných strán“, v rámci ktorej sa vypracuje prehľad jednotlivých zainteresovaných strán podľa súboru charakteristík, ako sú ich úroveň záujmu a schopnosť ovplyvniť výsledky¹¹. Individuálne a skupinové diskusie môžu pomôcť objasniť dlhodobejšie spoločné ciele, ako aj krátkodobejšie činnosti, ktorými sa môžu dosiahnuť rýchle úspechy a budovať podpora. Môžu tiež pomôcť objasniť, kto je v čom dobrý, a úroveň odhodlania nadviazať formálne partnerstvo. Pred vytvorením štruktúry formálneho partnerstva je užitočné vybudovať dôveru a získať skúsenosti so vzájomnou spolupracou prostredníctvom neformálnej pracovnej skupiny, ktorá môže dohliadať na ďalšie fázy (pozri oddiely o partnerstve v kapitolách 3, 4, 5 a 6).

3. Vymedzte hranice svojej oblasti (oblast)

MRVK sa v tomto opäť odlišuje od tradičných prístupov zhora nadol, keďže cieľové oblasti sa nemusia držať vopred stanovených administratívnych hraníc. Celoštátne alebo regionálne orgány by však mali oznámiť typy oblastí, ktoré budú alebo nebudú oprávnené, a mali by uviesť jasné kritériá ich výberu. V rámci týchto širokých rámcov by miestni aktéri mali rozhodnúť o najvhodnejších hraniciach na dosiahnutie svojich cieľov.

To znamená zabezpečiť, po prvé, že je oblasť dostatočne veľká a dosiahla dostatočné „kritické množstvo“ na splnenie svojich cieľov, a po druhé, že nie je príliš veľká, aby nehrozilo, že komunita stratí kontrolu. Oblasť by mala byť „koherentná“ z fyzického, sociálneho a/alebo hospodárskeho hľadiska a z hľadiska cieľov stratégie.

¹¹ Súbor nástrojov pre miestne podporné skupiny URBACT.
http://urbact.eu/fileadmin/general_library/URBACT_Toolkit_online_4.pdf.

Fyzické hranice tvorené pobrežiami, vodnými hladinami alebo pohoriami nemusia nutne zhodovať s miestami, kde sú sústredené hospodárske činnosti, ako sú rybárstvo alebo poľnohospodárstvo, s funkčnými oblasťami založenými na dochádzaní do práce alebo využívaní základných služieb. Podobne môžu byť prekážkou efektívnej činnosti historické hranice medzi oblasťami v hustých mestských oblastiach alebo na okraji miest. Mnohé oblasti majú problémy, ktoré presahujú miestne, regionálne alebo vnútroštátne správne hranice.

Preto rôzne miestne projekty pôsobia často na trochu rozdielnych územiach. V zásade zostáva na miestnych aktéroch, aby zohľadnili tieto faktory a dosiahli v otázke hraníc oblasti intervencie reálny kompromis, ktorý poskytne najlepšie príležitosti na dosiahnutie cieľov ich stratégie (pozri oddiely o oblastiach v kapitolách 3, 4, 5 + 6).

4. Vypracujte miestnu stratégiu pre zmenu založenú na zapojení a potrebách miestnych ľudí (stratégia)

Po dosiahnutí všeobecnej dohody o tom, čo chce komunita zmeniť, kto môže pomôcť dosiahnuť túto zmenu, a o oblasti intervencie, je možné bližšie určiť detaily, ako to možno dosiahnuť vypracovaním miestnej stratégie. To si vyžaduje objektívne dôkazy a fakty o silných stránkach, slabých stránkach, príležitostiach a hrozbách oblasti, ako aj plné zapojenie komunity, aby ľudia chápali, ako tieto faktory ovplyvňujú ich hlavné potreby a ako ich možno riešiť.

Stratégia miestneho rozvoja sa stane plánom vykonávania MRVK a partnerstvá obvykle vyberajú a podporujú projekty podľa toho, ako prispievajú k plneniu cieľov stratégie. Komisia na podporu vypracúvania kvalitných stratégií poskytla zoznam hlavných prvkov, ktoré by tieto stratégie mali obsahovať, a posilnila viacero kľúčových zásad MRVK. Tie sú opísané a na príkladoch vysvetlené v kapitole 5 (pozri tiež oddiely o stratégiách v kapitolách 3, 4, 5 + 6).

5. Dohodnite sa na štruktúre partnerstva a vyjasnite si, kto čo robí (partnerstvo)

Miestne komunity majú rôznu úroveň schopností, odlišnú históriu vzájomnej spolupráce a/alebo konfliktov a veľmi rôznorodú inštitucionálnu kultúru. Zo skúseností preto vyplýva, že je veľmi dôležité navrhnúť partnerstvo tak, aby vyhovovalo skutočným podmienkam miestneho prostredia. Napriek tomu existujú dva všeobecné modely. Podľa prvého modelu sa vytvorí úplne nová právnická osoba, v ktorej sa spoja miestni partneri. Môže mať rôzne formy v závislosti od prostredia (hoci väčšinou sú to neziskové združenia). Bez ohľadu na prijatú právnu formu musí subjekt dostatočne reprezentovať miestne zainteresované strany, ktorých sa stratégia týka, musí byť otvorený, transparentný a zodpovedný voči miestnym obyvateľom a aj voči zakladateľom subjektu. Presná rovnováha zapojených partnerov a ich právomocí pri prijímaní rozhodnutí závisia od miestnych okolností, ako však už bolo uvedené, hlavný znak MRVK spočíva v tom, že partnerstvom by nemala dominovať jedna verejná alebo súkromná záujmová skupina.

Druhý model sa môže použiť, keď nie je nutné alebo vhodné vytvoriť ďalšiu štruktúru a/alebo keď je jednoznačne výhodnejšie využiť administratívnu kapacitu skúseného partnera. V tomto prípade sa skúsený partner môže stať „zodpovedným orgánom“ na právne a administratívne účely, zatiaľ čo ostatní partneri tvoria určitý druh rozhodovacieho výboru alebo výboru pre výber projektov. Mali by sa však uplatňovať rovnaké zásady reprezentatívnosti, otvorenosti, zodpovednosti a transparentnosti ako v prvom modeli.

Na zabezpečenie toho, aby participatívne a účinné partnerstvá skutočne vykonávali kvalitné stratégie, Komisia poskytla tiež zoznam hlavných úloh, ktoré majú vykonávať. Podrobnejšie to bude pomocou príkladov vysvetlené v kapitole 5. Každé partnerstvo musí posúdiť, či má zručnosti a skúsenosti v oblasti, v ktorej má plniť tieto funkcie, alebo či je potrebná pomoc zvonka.

Obidva opísané modely sa môžu použiť na koordinovanie viac ako jedného toku financovania. To bude vysvetlené v kapitole 6 (pozri tiež oddiely o partnerstvách v kapitolách 3, 4, 5 + 6).

6. Upravte hranice (oblasť)

V priebehu vypracúvania stratégie miestneho rozvoja a budovania partnerstva sa zistí, že určité otázky možno lepšie riešiť zahrnutím ďalších častí územia. Napríklad vidiecka oblasť bude musieť vziať do úvahy miestne trhové mesto alebo chudobná mestská štvrť bude musieť zväziť väzby s oblasťami, ktoré zabezpečujú miestne pracovné miesta a poskytujú služby. Podobne sa môže potenciálne užitočný spojenec v partnerstve nachádzať mimo pôvodných hraníc. Zladením hraníc medzi miestnymi iniciatívami financovanými z rôznych fondov EÚ sa zasa môže zlepšiť synergia medzi nimi. A celoštátne alebo regionálne kritériá na výber týchto oblastí pre MRVK si môžu vyžiadať určitú úpravu vymedzenia oblasti.

Zo všetkých týchto dôvodov by sa presné hranice intervencie mali považovať za pohyblivé a malo by byť možné ich prispôbovať meniacim sa okolnostiam. MRVK v skutočnosti miestnym partnerstvám ponúka rad alternatív na riešenie problémov v rôznom rozsahu. Napríklad susediace miestne partnerstvá sa môžu individuálne zameriavať na činnosti financované z jedného konkrétneho fondu, ale v prípade problémov, ktoré sa najlepšie riešia na inej, cezhraničnej úrovni využijú opatrenia na spoluprácu alebo sa budú spoločne zúčastňovať na inom fonde. MRVK poskytuje pružnú ponuku na zabezpečenie toho, aby hranice vyhovovali vyvíjajúcim sa miestnym potrebám a neboli pevne stanovené v určitom čase.

Vo všetkých prípadoch však treba k rozširovaniu oblasti pristupovať opatrne. Väčšina tlaku sa bude vyvíjať na to, aby sa oblasti zväčšovali, nemalo by to však byť za cenu straty zmyslu pre miestnu identitu a skutočného zapojenia komunity (pozri oddiely o oblastiach v kapitolách 3, 4, 5 + 6).

7. Vypracujte akčný plán a žiadosť o financovanie (stratégia)

Keď sa partnerstvo dohodne na tom, čo chce zmeniť, a stanoví jasnú „logiku intervencie“, ktorá ukáže, ako možno túto zmenu merať a aký typ činností môže viesť k úspechu, musia sa tieto hrubé zámery premeniť na realistický akčný plán a žiadosť o financovanie. O tom, ako dokončiť túto fázu, existuje mnoho podrobných príručiek¹².

V tejto fáze sa všetci žiadatelia potýkajú s problémom, ako poskytnúť dostatočne podrobné údaje, aby bol plán vierohodný, a zároveň zachovať dostatočnú pružnosť, aby mohli reagovať na nepredvídané okolnosti. Členské štáty, regióny a miestne partnerstvá sa s touto úlohou vyrovnávajú rôzne. Je však dôležité ukázať, že harmonogram a ľudské a finančné zdroje

¹² Pozri napríklad: LEADER http://enrd.ec.europa.eu/leader/en/leader_en.cfm,

FARNET <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/tools/implementing-axis-4>,

URBACT http://urbact.eu/fileadmin/general_library/URBACT_Toolkit_online_4.pdf.

vyhradené na hlavné druhy činnosti zodpovedajú potrebám zisteným v minulosti a majú obstojnú šancu dosiahnuť požadovanú zmenu. Podobne musí partnerstvo preukázať, že má k dispozícii zručnosti, systémy a postupy na zabezpečenie toho, aby bolo možné plán účinne a transparentne realizovať (pozri oddiely o stratégií v kapitolách 3, 4, 5 + 6).

8. Zriadte systém na pravidelné preskúmanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií

Keďže príprava posledného kola stratégií miestneho rozvoja začala v roku 2007, situáciu miestnych partnerstiev v mnohých krajinách vážne ovplyvnila hospodárska kríza. Aj v časoch relatívnej stability však partnerstvá potrebujú mechanizmy na meranie toho, nakoľko dosahujú očakávané výsledky, a na poučenie sa z minulých chýb a úspechov. Európsky dvor audítorov vo svojom preskúmaní prístupu LEADER uviedol, že treba zlepšiť monitorovanie, sebahodnotenie a externé hodnotenie stratégií miestneho rozvoja a začleniť ich do pravidelných činností ako súčasť učenia sa z vlastných skúseností.

Hoci to je oblasť, ktorá si ešte vyžaduje ďalší rozvoj, existuje rad užitočných príručiek a súborov nástrojov, ako to možno dosiahnuť bez zahltenia množstvom nepodstatných údajov (pozri tiež oddiely o stratégií v kapitolách 3, 4, 5 + 6).

Riadne vykonať týchto osem krokov si vyžaduje istý čas a úsilie. Komisia však na tento účel posilnila prípravnú podporu (pozri kapitolu 5.3 o prípravnej podpore). A miestni ľudia, hoci to už predtým robili, vo všeobecnosti oceňujú a užívajú si proces budovania spoločného plánu do budúcnosti.

Kapitola 3 Ako podporovať partnerstvá v rámci MRVK pri reagovaní na nové problémy?

3.1. Úvod

Táto kapitola je určená najmä pre existujúce partnerstvá vo vidieckych a rybárskych oblastiach a má im pomôcť využiť nové nariadenia na riešenie niektorých nových problémov, ktorým čelia. Body, ktoré obsahuje, sú však dôležité aj pre nové partnerstvá v mestách a pre partnerstvá, ktoré sa zaoberajú sociálnym začlenením.

Situácia miestnych komunít na začiatku programového obdobia na roky 2014 – 2020 je v mnohých členských štátoch výrazne odlišná od situácie v predchádzajúcich dvoch programových obdobiach. Mnohé existujúce miestne partnerstvá, ktoré zasiahla hospodárska kríza, si musia hľadať ďalšie zdroje prostriedkov, aby mohli pokračovať v tom, čo robia, alebo aspoň prežiť. Ale v kontexte vyostrujúcich sa sociálnych, environmentálnych a hospodárskych problémov však zvyčajný prístup bez zmien nie je pre mnohé miestne komunity životaschopnou dlhodobou možnosťou. Okrem toho existuje v určitých oblastiach po viacerých programových obdobiach riziko rozčarovania a „vyhorenia komunity“.

Okrem zmien vonkajšieho kontextu boli zohľadnené mnohé z ponaučení získaných z iniciatívy LEADER a osi 4 EFRH, čo viedlo k určitým zmenám nových nariadení. Čiastočne ako odpoveď na správu Dvora auditorov o prístupe LEADER sa napríklad posilnilo viacero špecifických znakov MRVK. Keď sa tieto zmeny správne vykonajú, zlepšia schopnosť miestnych partnerstiev vyrovnávať sa s niektorými z nových problémov, pred ktorými stoja. Minulé skúsenosti však ukazujú, že nutne stručné znenie nariadení EÚ sa môže na národnej, regionálnej a miestnej úrovni vykladať rôzne a často nesprávne. V tejto kapitole sa preto snažíme o dve veci:

- po prvé, bez zachádzania do podrobností stručne načrtujeme niektoré hlavné zmeny vonkajších podmienok, s ktorými sa stretávajú miestne partnerstvá, ako aj určité nové reakcie, ktoré by partnerstvá mali zvážiť,
- po druhé, pokúsime sa lepšie vysvetliť, ako *Komisia chápe* niektoré hlavné ustanovenia v nariadení, a tiež uviesť príklady toho, ako sa môžu použiť na miestnej úrovni na riešenie niektorých problémov identifikovaných v prvom oddiele.

3.2. Nové problémy, ktorým čelia miestne partnerstvá.

V súčasnosti panuje všeobecná zhoda, že Európa stojí pred viacerými dlhodobými globálnymi problémami, medzi ktoré patrí klesajúca konkurencieschopnosť tvárou v tvár rozvíjajúcim sa ekonomikám, globálne otepľovanie a vyčerpanie zdrojov, stagnujúce alebo klesajúce reálne mzdy a životná úroveň veľkej časti obyvateľstva, rastúca nerovnosť a sociálna polarizácia a ohrozenia zdravotných systémov a systémov sociálneho zabezpečenia spôsobené čiastočne starnutím a demografickou zmenou. Stratégia Európa 2020 bola vytvorená s cieľom pomôcť vyriešiť niektoré z týchto hlavných problémov a jedenásť tematických cieľov NSU má zabezpečiť, aby sa EŠIF zamerali na najnaliehavejšie problémy.

Od začiatku finančnej krízy v roku 2007 však mnohé miestne partnerstvá čelia radu ďalších problémov, ktorými sa znásobujú základné globálne problémy uvedené skôr v texte. V Európe sú obrovské rozdiely v dôsledkoch týchto problémov, čo spôsobuje, že je veľmi ťažké nájsť spoločné riešenia na úrovni EÚ, a ešte väčšmi odôvodňuje miestne prispôbené prístupy.

Zemepisné dôsledky týchto zmien *v rámci krajín* sú tiež komplexné a rozdielne. Niektorí napríklad tvrdia, že hospodárska činnosť sa bude viac koncentrovať vo veľkomestských uzloch, že rast sa spomalí a v atraktívnych rezidenčných a turistických oblastiach môže dokonca upadať a že oblasti, ktoré sú veľmi závislé od tradičných priemyselných odvetví, výstavby a/alebo verejných presunov, budú ďalej trpieť značným poklesom¹³. To všetko ovplyvňuje úlohu a vzťah medzi rôznymi typmi oblastí – medzi mestskými oblasťami, prímestskými oblasťami a regionálnymi a provinčnými servisnými centrami, medzi pobrežnými a vnútrozemskými oblasťami, medzi husto obývanými a vzdialenejšími, redšie obývanými oblasťami a medzi deprivovanými mestskými štvrtami a bohatšími časťami našich miest.

Príčiny väčšiny dlhodobých a najnovších problémov sú globálne a/alebo vnútroštátne, takže manévrovací priestor partnerstiev na miestnej úrovni je nutne obmedzený. V každom prípade miestny kontext a potreby ľudí prechádzajú zásadnou zmenou. V dôsledku toho spoločnosť už reaguje viacerými spôsobmi – napríklad novými sociálne a územne založenými formami podnikania, prostredníctvom rôznych foriem svojpomoci a kolektívnych foriem mobilizácie aktív komunity, zlepšovaním krátkych okruhov¹⁴ a skúmaním miestnych odpovedí na zmenu klímu a odpovedí vedených komunitou na ňu. Ďalšie kolo stratégií miestneho rozvoja musí držať tempo s hlavnými zmenami potrieb občanov a, keď to je možné, musia sa nájsť spôsoby, ako podporovať mnohé kreatívne reakcie na miestnej úrovni, ktoré sa už objavili.

Napriek rozdielom medzi krajinami sa budú musieť vo väčšine stratégií miestneho rozvoja zohľadniť tieto zmeny miestnych prostredí a bude sa musieť odpovedať na tieto otázky:

- **Nezamestnanosť** sa v EÚ v období rokov 2007 a 2012 priemerne zvýšila o 47 %, pričom dôsledky sú závažné najmä pre mladých ľudí¹⁵. Každý druhý človek v Španielsku a Grécku je nezamestnaný, hoci rozdiely medzi krajinami a miestnymi oblasťami sú obrovské. Obrovské sú nielen riziká straty vysokovzdeldanej generácie, ale aj vytvorenia obrovského množstva nespokojných a nahnevaných mladých ľudí. *Aké krátkodobé a dlhodobé opatrenia možno zaviesť na vytvorenie pracovných príležitostí a podporu mladých ľudí na miestnej úrovni?*
- **Domáca spotreba** sa v mnohých krajinách prepadla alebo stagnuje, v dôsledku čoho sa **trhy** pre nové a existujúce firmy často znižujú. Za týchto okolností je ťažké vytvoriť nové pracovné miesta a hlavnou prioritou je zvyčajne zachrániť existujúce pracovné miesta. Niektoré tradičné, základné odvetvia, ako napríklad poľnohospodárstvo, rybnárstvo a potravinárstvo sa držia pomerne dobre a možno bude potrebné prehodnotiť ich úlohu v miestnych ekonomikách. *Aké kroky možno podniknúť na zvýšenie konkurencieschopnosti existujúcich odvetví a firiem? Aký typ podpory je potrebný pre nových podnikateľov v prostredí stagnujúcich a klesajúcich trhov?*
- **Súkromné financie** sa v mnohých krajinách vyčerpali, čo ešte znásobilo skôr uvedený problém a pre realizátorov projektov je ťažšie zabezpečiť potrebnú finančnú spoluúčasť pre granty EÚ. *Ako môžu miestne oblasti získať prístup k alternatívnym zdrojom finančných prostriedkov alebo vytvoriť takéto alternatívne zdroje?*
- **Verejné investície** sa vo väčšine krajín znížili, čo sťažilo zabezpečenie verejného spolufinancovania pre projekty. V mnohých nových členských štátoch je nedostatočná

¹³ Laurent Davezies. 2012 La Crise qui vient. La nouvelle fracture territoriale.

¹⁴ Krátke okruhy sú krátke dodávateľské reťazce, vznikajú vyradením sprostredkovateľov. Napr. v sektore rybnárstva znamenajú predaj rýb rovno z lode bez zapojenia veľkoobchodníka. V prípade fariem to môžu byť predajne na farme, farmárske trhy, atď.

¹⁵ Miera nezamestnanosti sa zvýšila zo 7,2 % v roku 2007 na 10,5 % v roku 2012. Nezamestnanosť mladých ľudí sa v rovnakom období zvýšila z 15,7 % na 22,9 %. Eurostat.

infraštruktúra stále významnou prekážkou miestneho rozvoja. Zároveň sa v ostatných krajinách stáva problémom *údržba existujúcej infraštruktúry. Je možné vyvinúť nové (spoločné) využívanie a spôsoby údržby verejného majetku?*

- **Verejné výdavky** sa v mnohých krajinách významne znížili, čo viedlo k zníženiam výdavkov na vzdelávanie, zdravie, sociálne služby a sociálne dávky. Znamená to menej pracovných miest a tlak na miestne orgány, aby využívali prostriedky EÚ pri hľadaní nových spôsobov navrhnutia a poskytovania základných služieb. *Môžu sa partnerstvá v rámci MRVK stať miestnymi platformami pre sociálne inovácie, ktoré skúmajú nové spôsoby, ako vylepšiť sociálne normy a súčasne získavajú zdroje zo súkromného sektora a občianskej spoločnosti?*
- **Chudoba a sociálne vylúčenie** sa vo väčšine krajín zvýšili. Zemepisné dôsledky tohto sú však zložité. V niektorých prípadoch môže dochádzať k návratu do vidieckych oblastí alebo určitých mestských štvrtí, pretože životné náklady sú nižšie a je tam viac rodinných a svojpomocných sietí. *Ako možno túto blízkosť využiť na zvýšenie sociálnej zodpovednosti a solidarity medzi bohatými a chudobnými oblasťami, odvetvami a skupinami?*
- **Zmena klímy** a potreba prechodu na nízkouhlíkovú spoločnosť sa dostali do popredia politiky EÚ a sú teraz horizontálnou prioritou vo všetkých oblastiach politiky EÚ. Naliehavá potreba znížiť emisie skleníkových plynov a stanoviť novú paradigmu hospodárskeho rozvoja založenú na koncepcii zeleného rastu a udržateľného využívania zdrojov predstavuje veľkú zmenu v ďalšom programovom období. *Vedia partnerstvá v rámci MRVK vyvinúť a podporovať miestne reakcie na túto výzvu?*

Partnerstvá v rámci MRVK stoja tiež pred úplne *iným kontextom riadenia* ako vo svojich začiatkoch. Mnohé z nich sa vyvinuli z malej, pomerne voľnej pilotnej iniciatívy Spoločenstva a uplatňujú sa naprieč vidieckymi oblasťami a vo veľkých častiach pobrežia. To prinieslo značné zvýšenie zodpovednosti a zaťaženia, pokiaľ ide o administratívne a kontrolné postupy. Súčasne sa skúmajú aj súčasné modely poskytovania služieb zhora nadol a rastie záujem o participatívnejšie, reaktívnejšie a inovatívnejšie spôsoby uspokojovania sociálnych potrieb podobné prístupu MRVK. *Akú úlohu môžu partnerstvá v rámci MRVK zohrávať pri demonštrovaní a formovaní nového modelu riadenia?*

V rámcu 1 sa uvádza niekoľko príkladov spôsobov, akými by sa stratégie miestneho rozvoja mohli prispôbiť tak, aby zohľadnili tieto problémy.

Rámček 1: Príklady odpovedí na rôzne problémy realizáciou stratégií miestneho rozvoja

Problém	Možné reakcie prostredníctvom stratégií miestneho rozvoja
Rastúca nezamestnanosť	<ul style="list-style-type: none"> • zameranie sa na investície, ktoré vedú k rastu pracovných miest (často expanzie existujúcich firiem a/alebo štandardné operácie s vysokým podielom práce), • podpora nových činností spojených s renováciou miestneho bývania, miestnej výroby energie, úsporou energie, novým využívaním existujúcich budov, recyklovaním atď., • podpora nových foriem podnikania vrátane sociálneho hospodárstva a sociálnych podnikov, • väčšie zameranie sa na mladých ľudí – podporné programy a prechod zo štúdiá do práce, • podpora učňovskej prípravy, stáží, dočasnej práce, mentorstva atď., • podpora schém medzitrhu a schém chráneného pracovného trhu, • podpora doplnkovej odbornej prípravy a aktívnych politik pracovného trhu,

	<ul style="list-style-type: none"> • podpora systémov miestnej meny (LETS), časových bánk, dobrovoľníckej práce a iných systémov, ktoré mobilizujú nevyužitú zdroje nezamestnaných ľudí na uspokojovanie miestnych potrieb.
Klesajúce trhy	<ul style="list-style-type: none"> • podpora existujúcich spoločností, aby vstúpili na nové trhy: propagácia, marketing, kontrola kvality, podpora vývozu, prenos technológií, odborná príprava atď., • skúmanie nových trhov súvisiacich so zmenou klímy, úsporami a výrobou energie, starostlivosťou, zdravím, kultúrou a digitálnym hospodárstvom, • zabezpečenie dobrej následnej podpory pre všetky nové podniky (odborné trhové štúdie a odborné štúdie uskutočniteľnosti, odborná príprava atď.), • využívanie verejného obstarávania (aj začlenením sociálnych doložiek) a kampaní lokálneho nakupovania, • podpora využívania miestnych mien (schémy LETs) a časových bánk na hľadanie užitočných príležitostí pre nezamestnaných alebo nedostatočne zamestnaných ľudí pri súčasnom uspokojení miestnych potrieb, • mobilizovanie miestnych ľudí, aby podporovali miestne obchody, služby a podniky (napr. Cashmob), • posilnenie krátkych okruhov a dodávateľských reťazcov (napr. farmárske trhy, nákupy z lodí), miestnych potravinových systémov (napr. „Incredible edible“¹⁶ a projekt PROVE v Portugalsku¹⁷), • zlepšenie odbornej prípravy a vstup do stabilných alebo rastúcich odvetví.
Nedostatok súkromných finančných prostriedkov	<ul style="list-style-type: none"> • napojenie sa na nové finančné nástroje (schémy záruk a mikroúverov), • vyvinutie privilegovaných väzieb s bankami, • preskúmanie potenciálu kolektívneho financovania a iných nových nápadov, • uznávanie platieb v naturáliách, vo forme dobrovoľníckej práce a svojpomocných schém, • mobilizácia miestnych úspor na podporu miestnych projektov, ako napríklad prostredníctvom investícií družstva alebo komunity (Vallée de l'Aspe, Francúzsko), • značné zvýšenie rýchlosti a prispôbitelnosti grantov EÚ (malé granty, zastrešujúce schémy atď.), • zníženie byrokracie spojenej s projektmi, napríklad využívaním paušálnych súm, zjednodušených nákladov atď.
Zníženie verejných investícií	<ul style="list-style-type: none"> • žiadosti o zálohy na financovanie EÚ, • zabezpečenie verejného spolufinancovania vopred za rovnakých podmienok ako v prípade prostriedkov EÚ, • alternatívne využívanie verejných budov, pozemkov atď., • preskúmanie využívania kolektívnych schém na využívanie, spoločné používanie a údržbu existujúcej verejnej infraštruktúry (detské jasle, školy, kultúrne strediská, centrá pre starších ľudí, zdravotné strediská,

¹⁶ <http://incredibleediblenetwork.org.uk/about>.

¹⁷ http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rdp_view/en/view_projects_en.cfm?action=detail&backfuse=jsview&postcard_id=1184.

	športové centrá, verejné priestory atď.).
Znížené verejné výdavky	<ul style="list-style-type: none"> • budovanie väzieb s miestnymi pracovníkmi verejného sektora – učiteľmi, sociálnymi pracovníkmi, zdravotníckymi pracovníkmi, pracovníkmi v oblasti plánovania a kontroly životného prostredia s cieľom vyvinúť doplnkové a pomocné služby, • podpora sociálne inovačných projektov, ktorými sa zlepšujú služby a/alebo zachovávajú pracovné miesta, ako aj verejno-súkromné sociálne hospodárske partnerstvá, • uprednostňovanie prevencie, spoločného používania, svojpomoci atď.
Chudoba a sociálne vylúčenie	<ul style="list-style-type: none"> • podpora miestnych plánov na sociálne začlenenie iniciovaných ľuďmi, ktorí čelia chudobe, s podporou odborníkov a ďalších zainteresovaných strán, • podpora komunitných organizácií a svojpomocných skupín, • podpora schém spoločného využívania, nových foriem dopravy, ako sú spoločné využívanie áut a spoločná preprava automobilmi, ako aj spoločné záhrady a pozemky, • podpora sociálnych, udržateľných a kooperatívnych iniciatív v oblasti bývania.
Zmena klímy a prechod na nízkouhlíkovú spoločnosť	<ul style="list-style-type: none"> • rozšírenie existujúcich partnerstiev s cieľom začleniť nových partnerov so znalosťami a skúsenosťami pri riešení zmeny klímy a udržateľnosti na miestnej úrovni, • podpora miestnych iniciatív a iniciatív vedených komunitou, ktoré sa zameriavajú na zníženie emisií skleníkových plynov a/alebo uľahčenie prechodu na nízkouhlíkovú spoločnosť, • začlenenie „udržateľnosti“ ako horizontálneho cieľa do miestnej stratégie a zriadenie systému na meranie pokroku pri plnení stanovených cieľov.

To je len niekoľko odpovedí, ktoré by partnerstvá v rámci MRVK mali zvážiť s cieľom zabezpečiť, aby sa miestnymi stratégiami riešili nové problémy ich oblastí. Teraz pozornosť sústredíme na nové nariadenie a na to, ako môže partnerstvám pomôcť dosiahnuť tento cieľ.

3.3. Nové alebo posilnené prvky v nariadeniach

Čiastočne ako odpoveď na správu Dvora audítorov o prístupe LEADER sa v nariadeniach posilnilo viacero špecifických prvkov prístupu LEADER. Patria medzi ne: ustanovenia na určenie minimálneho obsahu stratégií a zlepšenie ich kvality; ustanovenia na objasnenie minimálnych úloh skupín a na ochranu ich autonómie; väčšie zameranie sa na oživenie a budovanie kapacít prostredníctvom silnejšej prípravnej podpory a vyššieho percentuálneho podielu rozpočtových prostriedkov pridelených na prevádzkové náklady; posilnenie úlohy občianskej spoločnosti a súkromného sektora; a zjednodušenie nadnárodnej spolupráce (prostredníctvom nariadení o EPFRFV a ENRF). Tieto a ďalšie ustanovenia môžu pomôcť posilniť schopnosť skupín reagovať na niektoré z uvedených problémov. Na ďalších stranách vysvetlíme, čo Komisia myslí týmito ustanoveniami, a uvedieme príklady, ako sa môžu použiť.

3.3.1. Nové alebo posilnené prvky stratégie

V článku 33 ods. 1 NSU sa opisuje minimálny obsah stratégií pre MRVK (pozri rámček 2).

Rámček 2: Článok 33 NSU o stratégiách miestneho rozvoja

1. Stratégia MRVK obsahuje aspoň tieto prvky:
 - a) vymedzenia oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia vzťahuje;
 - b) **analýzu potrieb a možností rozvoja oblasti** vrátane analýzy silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb;
 - c) opis stratégie a jej cieľov, opis **integrovaných** a **inovatívnych** znakov stratégie a **hierarchického usporiadania cieľov vrátane merateľných zámerov pre výstupy alebo výsledky**. V súvislosti s výsledkami sa zábery môžu vyjadriť kvantitatívne alebo kvalitatívne. Táto stratégia sa musí zhodovať s príslušnými programami všetkých zapojených príslušných EŠIF;
 - d) opis postupu **zapojenia komunity** do rozvoja stratégie;
 - e) **akčný plán**, ktorý ukazuje, ako sa ciele transformujú do akcií;
 - f) opis **riadiacich a monitorovacích** opatrení stratégie, ktorými sa preukáže schopnosť miestnej akčnej skupiny uskutočňovať stratégiu, a opis **konkrétnych opatrení na hodnotenie**;
 - g) **finančný plán** pre stratégiu vrátane plánovaných finančných prostriedkov pridelených z každého z príslušných EŠIF.

V ďalších oddieloch v krátkosti vysvetlíme, ako Európska komisia chápe niektoré hlavné pojmy (tučným písmom), a uvedieme príklady.

- **Ako Komisia rozumie slovám „vymedzenia oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia vzťahuje“? [článok 33 ods. 1 písm. a) NSU]** (kroky 3 a 6 kapitoly 2)

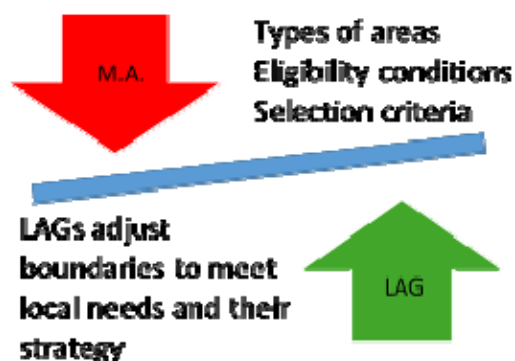
Kľúčovým bodom je to, že vymedzenie oblasti a obyvateľstva musí byť v súlade so stratégiou, ktorú chce komunita uskutočňovať, a musí byť odôvodnené touto stratégiou. Populácia cieľových oblastí by nemala nižšia ako 10 000 obyvateľov, aby bolo dosiahnuté kritické množstvo potrebné na uskutočnenie stratégie. Tiež by nemala presiahnuť 150 000 obyvateľov, aby bol zabezpečený zmysel pre identitu a miestni ľudia mohli byť priamo zapojení do rozhodovania. Môžu sa však vyskytnúť opodstatnené výnimky (napríklad v prípade ostrovov alebo husto osídlených oblastí a štvrtí), ak je to vzhľadom na stratégiu vhodné.

V súčasnosti existuje riziko, že tlak na zníženie nákladov a kombinovanie fondov povedie k stále väčším oblastiam „typu hospodárskeho plánovania“, v ktorých bude chýbať skutočný zmysel pre identitu a ktoré miestnym ľuďom poskytnú malú možnosť na zapojenie sa.

V rámci širších podmienok EÚ je zámer, aby členské štáty stanovili rámec na výber oblastí vo svojich programoch, ktorý zodpovedá ich vlastným vnútroštátnym prioritám pre rôzne typy oblastí.

Môžu tak urobiť stanovením určitých kritérií oprávnenosti a/alebo stanovením kritérií, ktoré sa budú používať na výber oblastí. Napríklad podmienky oprávnenosti pre rybárske oblasti by mohli zahŕňať prístavy do určitej veľkosti, určité časti pobrežia, vzdialenosť od mora alebo vody, oblasti, ktoré sú neprerušované atď. Medzi príklady kritérií výberu by mohol patriť absolútny a/alebo relatívny význam zamestnanosti v rybárstve, trendy vo vylodeniach, význam maloobjemového pobrežného rybolovu, zmena populácie atď.

Obrázok 2: Stanovenie hraníc

Cieľom Komisie však je, aby o *presných hraniciach* svojich oblastí rozhodovali *miestne partnerstvá* zdola nahor na základe toho, čo sa snažia dosiahnuť. Možno to odôvodniť zohľadnením:

- ✓ fyzickej alebo zemepisnej koherentnosti oblasti (ostrovy, pohoria, ústia, rieky, zastavané mestské oblasti),
- ✓ kultúrnej identity a spoločných sociálnych otázok oblasti (koncentrácia Rómov, migranti, nezamestnanosť atď.),
- ✓ koncentrácií hospodárskych činností (typy poľnohospodárstva, rybolov, určité klesajúce alebo rastúce odvetvia atď.).

Tieto body možno posúdiť a zohľadniť v konečnom výbere partnerstiev.

Niektoré členské štáty v minulosti predbežne vybrali oblasti zhora nadol, zatiaľ čo iné umožňovali verejné výzvy na celom území. Obidva extrémny majú svoje riziká. Prvý extrém môže vytvoriť skostnatené a umelé oblasti, ktoré sa netvoria organicky na základe miestnych väzieb. Druhý extrém môže viesť k veľmi veľkému počtu žiadostí a politickému tlaku na príliš veľké rozptýlenie rozpočtu. Komisia preto navrhuje rovnováhu medzi prístupmi zhora nadol a zdola nahor.

Rámček 3: Príklady vymedzenia oblasti z Portugalska a Fínska

Portugalsko na základe kritérií v nariadení EFRH určilo 45 obcí ako oprávnených na financovanie z osi 4 – 39 na pevninskom pobreží a 6 na Azoroch. Medzi ukazovatele, ktoré si vybralo, patrili: pokles rybolovných činností meraný v znižujúcich sa počtoch vylodení od roku 1999 do roku 2005 a závislosť na rybolovných činnostiach definovaná ako 3 % alebo viac aktívnej populácie zamestnanej v odvetví – tá zahŕňala aj ľudí pracujúcich v portugalskom odvetví výroby morskej soli, ktoré je v určitých oblastiach dôležitým prvkom jeho námorných činností.

Miestne partnerstvá potom mohli voľne navrhnuť svoje špecifické oblasti skupiny FLAG v rámci hraníc navrhnutých na národnej úrovni. Poskytla sa tiež určitá pružnosť pre opodstatnené výnimky. Napríklad RO umožnil skupine FLAG Oeste začleniť 3 štvrte z južnej časti územia obce Lourinhã, ktorá bola pôvodne vylúčená z určenej oblasti pre svoju blízkosť k veľkému mestu (Lisabon). Bolo to odôvodnené prítomnosťou mnohých maloobjemových rybárskych plavidiel, ktoré pôsobili z Lourinhã, ale ryby vylodovali na území skupiny FLAG ako na najbližšom mieste vylodenia. Považovalo sa za dôležité začleniť tieto izolovanejšie

rybárske komunity do programu rozvoja skupiny FLAG.

Fínsko poskytuje ďalší príklad dostatočnej pružnosti, aby bolo možné reagovať na starostlivo zvážené potreby. Hoci sa v nariadení o EFRH odporúča, aby oblasti skupín FLAG boli menšie ako NUTS 3, GR MARE v prípade Fínska s ohľadom na mimoriadne nízku hustotu populácie v niektorých oblastiach schválilo väčšie oblasti skupiny FLAG než bežne, aby bolo možné zahrnúť kritické množstvo pracovníkov v odvetví rybárstva. Okrem toho proces zohľadnenia výsledkov a zlepšenie výstupov v budúcnosti viedol skupiny FLAG k tomu, aby navrhli malé úpravy svojich hraníc na ďalšie programové obdobie.

Ďalší zdrojový materiál nájdete v poznámke pod čiarou¹⁸.

- **Čo Komisia myslí „analýzou potrieb a možností rozvoja oblastí“? [článok 33 ods. 1 písm. b) NSU] (kroky 1 a 4 kapitoly 2)**

V nariadení sa uvádza, že táto analýza by mala zahŕňať „analýzu silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb“. Analýzy slabých a silných stránok, príležitostí a hrozieb (SWOT) sa na určitú dobu stali bežným postupom vo vnútroštátnych, regionálnych a miestnych programoch podporovaných Komisiou. V skutočnosti sú však mnohé mimoriadne všeobecné a často by sa mohli uplatniť na takmer akúkoľvek podobnú oblasť v EÚ. A čo viac, hoci by potreby a možnosti rozvoja mali byť založené na analýze SWOT, tá si vyžaduje spravidla druhý stupeň analýzy. V niektorých stratégiách sa jednoducho predkladá nezoradený zoznam potrieb bez odôvodnenia, ako to súvisí s analýzou SWOT. Komisia chce zlepšiť túto situáciu a zabezpečiť, aby sa analýza „potrieb a možností rozvoja“ stala hodnotným nástrojom na budovanie silnej logiky intervencie a na zabezpečenie silného zamerania sa na výsledky.

Analýza SWOT

	Silné stránky	Slabé stránky
Príležitosti	Posilniť s cieľom využiť príležitostí	Znížiť s cieľom využiť príležitosti
Hrozby	Zabezpečiť sa proti budúcim hrozbám	Zamedziť im s cieľom ujsť nástrahám

Miestni partneri by na vykonanie analýzy SWOT mali zobrať do úvahy tieto veci:

- ✓ Body vyplývajúce z analýzy SWOT by mali byť jasne založené na dôkazoch získaných z diagnózy oblasti.
- ✓ Miestni partneri by sa mali zamerať na špecifické vlastnosti oblasti a na to, prečo je odlišná, a nie len jednoducho vymenovať množstvo spoločných prvkov veľkých odvetví, ako sú poľnohospodárstvo a rybárstvo, alebo cieľových skupín, ako sú mladí ľudia alebo ženy. Mnohé analýzy SWOT sú, žiaľ, také všeobecné, že by sa mohli použiť kdekoľvek.
- ✓ Rovnaká, ak nie väčšia pozornosť by sa mala venovať analýze príležitostí a aktív, a nielen popisovaniu slabých stránok a hrozieb. Stratégia by mala byť zameraná na budúcnosť a nemala by byť čisto defenzívna.

¹⁸ Ďalší zdrojový materiál: Štartovacia príručka FARNET 1 Kapitola 2. Vymedzenie oblasti
<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/sites/default/files/documents/FARNET%20Start-up%20Guide%20EN.pdf>.

- ✓ Nemá význam uvádzať nerozlišený zoznam jednotlivých potrieb. Aj v tejto fáze je dôležité začať hodnotiť potreby a možnosti alebo priradovať im priority.
- ✓ Priradovanie priorít alebo hodnotenie musia byť založené na dôkazoch a mali by sa v nich zohľadniť odôvodnené názory miestnych zainteresovaných strán, ako sa vysvetľuje nižšie.
- ✓ Miestne partnerstvo musí rozlišovať medzi tým, čo by chcelo dosiahnuť, a tým, čo vie dosiahnuť s dostupnými zdrojmi a programami.

Pozri príklady stratégií miestneho rozvoja v rybárskych oblastiach z Francúzska, zo Španielska, z Fínska a zo Škótska a iný zdrojový materiál v poznámke pod čiarou¹⁹.

- **Čo Komisia chápe slovami „*opis integrovaných... znakov stratégie*“? [článok 33 ods. 1 písm. c) NSU] (krok 4 a 7 kapitoly 2)**

V NSU sa uvádza, že MRVK by sa mal vykonávať pomocou „integrovaných znakov stratégie“ [článok 33 ods. 1 písm. c)] a „viacsektorových oblastných stratégií miestneho rozvoja“ [článok 32 ods. 2 písm. c)]. Význam integrovaných znakov a viacsektorových stratégií sa však v priebehu času vyvíjal a musí sa prispôbiť typu posudzovaného problému a posudzovanej oblasti. Výraz sa pôvodne použil v prvých programoch LEADER vo vidieckych oblastiach, ktoré sa potrebovali odlíšiť od tradičných odvetvových poľnohospodárskych politík riadených zhora nadol. Akronym LEADER pochádza z francúzštiny a znamená „väzby medzi vidieckym hospodárstvom a rozvojovými opatreniami“. Partnerstvá sa považovali za katalyzátory, ktoré môžu využiť všetky možné miestne znásobovacie účinky medzi odvetvami, ako sú poľnohospodárstvo, potravinárstvo, remeslá, vidiecky cestovný ruch, miestne služby a životné prostredie. Na dosiahnutie toho navrhli „integrované“ sledy podporných opatrení (ako napríklad odborná príprava, kapitálové granty, propagačná podpora, obchodná podpora), ktoré všetky smerovali rovnakým strategickým smerom. Keďže väčšina programov LEADER sa realizovala vo vidieckych oblastiach s pomerne nízkou hustotou obyvateľstva, boli schopné zaujať značne holistický prístup, pokiaľ ide o integrovanie väčšiny stimulov miestneho rozvoja.

Ale aj v týchto prípadoch sa ukázalo, že existuje niekoľko vecí, ktoré možno ovplyvniť endogénnym programom, ako je LEADER, zatiaľ čo ďalšie nebolo možné ovplyvniť. Vo Fínsku sa vyvinulo užitočné rozlišovanie medzi „obmedzenými politikami rozvoja vidieka“, zvyčajne v rámci pôsobnosti ministerstva poľnohospodárstva a rozvoja vidieka, a „širšími politikami rozvoja vidieka“, ktoré sa vzťahovali na všetky politiky, ako doprava, vzdelávanie a zdravie, a ktoré mali značný význam na formu rozvoja vidieka, ťažšie sa však ovplyvňovali na miestnej úrovni.

¹⁹ Ďalší zdrojový materiál:

- Príklady integrovaných stratégií z rybárskych oblastí v celej Európe. Zhrnutia a úplné príklady <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/tools/implementing-axis-4/strategies>.
- Súbor nástrojov Leader o navrhovaní stratégie. Pododdiel A. o obsahu stratégií miestneho rozvoja s videami. http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/leader-tool-kit/the-strategy-design-and-implementation/the-strategy-design/minimum-content/en/description-of-the-strategy-and-its-objectives_en.cfm.
- Štartovacia príručka FARNET 1. Oddiel 4b Vypracovanie efektívnych stratégií: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/sites/default/files/documents/FARNET%20Start-up%20Guide%20EN.pdf>.
- Prezentácia Power Point skupiny LEADER o gréckom ostrove Lesbos týkajúca sa spôsobu, akým zapojili miestne zainteresované strany do určovania miestnych potrieb. http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=0837032D-9B8F-B26F-0383-CE1E273841DC.

Znamená to, že dokonca ani vo vidieckych oblastiach integrácia neznamená, že v stratégiách by sa malo snažiť vyriešiť všetko naraz ani by sa nemala všetkému prikladať rovnaká váha. Ako bolo uvedené, komunity si musia vybrať a zamerať sa na ciele a činnosti, ktoré majú najväčšiu šancu spôsobiť zmeny, ktoré chcú dosiahnuť. Tento bod je ešte významnejší v mestách a pri riešení komplexných sociálnych problémov v husto obývaných oblastiach. Tam už môže byť história minulých iniciatív a viacerých organizácií pôsobiacich v rovnakom odbore. Takže miestne partnerstvá musia svoje stratégie navrhnuť tak, aby pridávali hodnotu tomu, čo už existuje, a mobilizovali maximálnu podporu okolo tohto zámeru.

Touto interpretáciou sa rozširuje rozsah pôsobnosti MRVK na druhy tematických cieľov a investičných priorít, ktoré sú osobitne významné pre sociálne a regionálne fondy – pokiaľ sú stratégie navrhnuté a vykonávajú sa spôsobom, ktorý využíva plnú hodnotu miestnych územných väzieb.

Integrácia môže znamenať:

- ✓ začať s jednou alebo viacerými otázkami, témami, problémami alebo cieľovými skupinami, ktoré mobilizujú komunitu, ale umiestniť ich do širšej súvislosti a budovať vonkajšie spojenia s ostatnými odvetvami a subjektmi, ktoré môžu ovplyvniť situáciu;
- ✓ budovať vertikálne spojenia v rámci odvetví a dodávateľských reťazcov, ako aj horizontálne spojenia medzi odvetvami;
- ✓ spojiť znevýhodnené oblasti s oblasťami príležitostí (napr. vidiecke oblasti s trhovými mestami a znevýhodnené štvrte s centrami rastu zamestnanosti);
- ✓ budovať spojenia medzi miestnymi, regionálnymi a vnútroštátnymi úrovňami riadenia. Osobitne významné to je v súvislosti so základnými odvetvami a inštitúciami, ako sú školy, nemocnice a univerzity;
- ✓ zabezpečiť postupné vykonávanie rôznych miestnych podporných opatrení v špecifickom poradí a ich zosúladenie, aby dosahovali rovnaké strategické ciele. Integrácia v zmysle, čo sa robí, kto to robí a ako sa to robí.

Rámček 4: Príklad integrovaného charakteru stratégie z projektu My Generation URBACT

Hoci 12 partnerských miest v projekte My Generation URBACT čelilo rôznym problémom, všetky prišli k záveru, že mladí ľudia sa musia stať skutočnými spoluvotvorcami riešení, ktoré sa vykonávajú, takže použili rad metód zapájania určených na to, aby sa mladí ľudia stali jadrom miestnych stratégií.

Tvrдили, že v Európe sú politiky určené na podporu mladých ľudí príliš roztrieštené a krátkotrvajúce, ako aj že sú príliš jednostranne zamerané na jeden cieľ, pričom rôznorodosť problémov si vyžaduje integrované opatrenia. Inými slovami, hoci sa zamerali na konkrétne problémy mladých ľudí, snažili sa vytvoriť miestne spojenia medzi všetkými hlavnými politickými oblasťami, ktoré sa ich týkajú. Partnerské mestá vyše dva a pol roka pracovali na identifikovaní efektívnych miestnych politik v troch vzájomne prepojených oblastiach: poskytnúť znevýhodneným mladým ľuďom väčší prístup k sociálnym službám, ktoré už v mestách existujú; prepojiť odbornú prípravu, vzdelávanie a sféru obchodu; a zlepšiť koordináciu medzi rôznymi subjektmi a začleniť mladých ľudí do rozhodovania. <http://urbact.eu/en/results/results/?resultid=19>

- **Čo Komisia chápe slovami „*opis... inovatívnych znakov stratégie*“? [článok 33 ods. 1 písm. c) NSU] (krok 4 a 7 kapitoly 2)**

V rámci MRVK neznamená inovácia výskum a vývoj na vysokej úrovni ani novú technológiu (hoci, samozrejme, nie sú vylúčené). Odôvodnenie inovačného charakteru stratégie je v skutočnosti úzko spojené s otázkou „čo chce komunita zmeniť?“ Stratégie MRVK sú na základe svojho vymedzenia miestne a pomerne malé. Nemajú silu naraz zmeniť životné podmienky pre všetkých ľudí. Takže sa musia zameriavať na také činnosti, ktoré majú na miestny rozvoj znásobovacie účinky alebo účinok snehovej gule. Namiesto využívania všetkých dostupných obmedzených zdrojov na uspokojenie potrieb sa má na problémy a príležitosti nahliadnuť novým spôsobom a majú sa preskúmať nové odpovede, ktoré môžu viesť k dlhodobejším a udržateľnejším riešeniam.

Komisia v tejto súvislosti zámerne ponechala otvorené vymedzenie inovácií v MRVK a nepokúšala sa ich vymedziť, čím by sa, samozrejme, obmedzil rozsah miestnej kreativity. Inovácie môžu zahŕňať nové služby, nové výrobky a nové spôsoby robenia vecí v miestnych podmienkach [článok 32 ods. 2 písm. d)]. Prirodzene, nie všetko v stratégii však musí byť inovatívne, keďže partnerstvá budú musieť často budovať dôveru preukázaním, že vedia uspokojiť aj určité krátkodobé základné potreby.

MRVK však má vďaka spojeniu všetkých rôznych zainteresovaných strán v oblasti a vytvoreniu dialógu s vonkajšími inštitúciami, ako sú univerzity, výskumné centrá a administratívy na vyššej úrovni obrovský potenciál na využitie existujúcich zdrojov novými a kreatívnymi spôsobmi. Partnerstvá sa v optimálnom prípade môžu stať platformami pre sociálne inovácie, a následne môžu využiť pákový efekt na získanie zdrojov a rozšírenie týchto inovácií. Úspešné nápady sa potom môžu analyzovať, zdokumentovať a prenášať prostredníctvom rôznych sietí subjektov MRVK na úrovni EÚ, vnútroštátnej a regionálnej úrovni.

Inovácie v MRVK:

- ✓ môžu zahŕňať nové výrobky, služby alebo postupy v miestnom prostredí;
- ✓ majú často znásobovací účinok alebo účinok snehovej gule na zmeny, ktoré chce komunita privodiť;
- ✓ môžu zahŕňať jednu alebo viaceré menšie činnosti a prototypy alebo veľký hlavný projekt, ktorý mobilizuje komunitu;
- ✓ hľadajú nové spôsoby mobilizácie a využívania existujúcich zdrojov a aktív komunity;
- ✓ budujú spoluprácu medzi rôznymi subjektmi a odvetvami;
- ✓ môžu ale nemusia nutne zahŕňať univerzity alebo náročný výskum a vývoj;
- ✓ môžu byť platformou pre sociálne inovácie, ktoré možno potom rozšíriť a všeobecnejšie uplatniť prostredníctvom výmeny, spolupráce a budovania sietí.

Súčasťou strategického plánu LEADER v oblasti West Cork na obdobie rokov 2007 – 2013 je jeho inovačné zoskupenie. Zoskupenie buduje na skorších iniciatívach, ako je West Cork Fuchsia Brand, a zameriava sa na podporu kľúčových hospodárskych odvetví s potenciálom diverzifikácie (potraviny, cestovný ruch, remeslá atď.), ako aj určitých druhov činností a procesov rozvoja (marketing, odborná príprava a vzdelávanie, rozvojové agentúry, siete a združenia atď.). Zoskupenie, ktoré sa prvýkrát komerčne spustilo v roku 1998, je obchodná sieť 160 akreditovaných kvalitných (značkových) podnikov v odvetviach potravinárstva, cestovného ruchu, remesiel a v ďalších odvetviach (poľnohospodárstvo, námorné odvetvie, maloobchod). Pracuje tiež ako partner na určitých programoch s University College Cork.

Medzi typy činností, ktoré zoskupenie podporovalo v programovom období rokov 2007 – 2013, patria: vývoj nového programu Energy From Farms (energia z poľnohospodárskych podnikov) vrátane biopalív, veternej energie, solárnej energie, vodnej energie a tepelnej energie; testovanie a hodnotenie nových marketingových a propagačných činností pre Fuchsia Brand; rozvojová podpora pre diverzifikačné projekty účastníkov programu Fuchsia Brand pôsobiacich v kulinárskom cestovnom ruchu, remeslách a voľnom čase; a poradenstvo a odborná príprava pre podniky, ktoré pôsobia v odvetví tvorivého umenia a výrobe digitálnych médií.

Je to model, ktorý buduje na úspechu, vytvára kultúru podporovania inovácií a buduje kritické množstvo činností v priebehu času. Program Fuchsia Brand a jeho súvisiace činnosti v roku 2005 vytvorili 106 miliónov EUR, z čoho 69 miliónov EUR zostalo v regióne a miestne podporovalo približne 1 131 ekvivalentov plného pracovného času.

Pozri zdrojový materiál v poznámke pod čiarou²⁰.

- **Čo Komisia chápe slovami „hierarchického usporiadania cieľov vrátane merateľných zámerov pre výstupy alebo výsledky“? [článok 33 ods. 1 písm. c) NSU] (kroky 4 a 7 kapitoly 2)**

V skôr spomenutej správe Dvora audítorov o prístupe LEADER sa uvádza, že „miestne stratégie by mali byť stredobodom prístupu Leader, mali by byť odôvodnením existencie partnerstiev a prísľubom pridanej hodnoty prostredníctvom miestnych riešení prispôbených na dosiahnutie cieľov miestneho rozvoja vidieka.“ Niekedy to tak však, žiaľ, nebolo. Dvor audítorov vo svojej správe uvádza, že mnohé stratégie „v podstate slúžili len ako žiadost' o financovanie adresovanú riadiacemu orgánu“ a že ich ciele neboli „špecifické, merateľné a dosiahnuteľné v stanovenom termíne“.

Mnohé stratégie sa v minulosti príliš spoliehali na všeobecné ciele, ako sú „zlepšenie kvality života“ alebo dosiahnutie „trvalo udržateľného rozvoja“. Je to zapríčinené čiastočne tým, že

²⁰ Zdrojový materiál:

- Skupinový výskum 2 – rozšírená správa: Zachovanie inovačného charakteru prístupu Leader, november 2010 http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/enrd_assets/pdf/leader-tool-kit/1_focus-group2_extended-report_final.pdf.
- Vidiecke hodnotenie EÚ 2: Kreativita a inovácie v rozvoji vidieka EÚ. 2009. http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=B99849C0-00E8-A7DC-1D6A-775E2ED9F89A.

tvorcovia stratégie sa často stretávajú s neistotou a chcú zachovať pružnosť na reagovanie na zmeny a neočakávané udalosti. Neskôr však uvidíme, že existujú iné spôsoby, ako dosiahnuť túto pružnosť, a dôsledkom stanovovania príliš všeobecných cieľov môže byť, že stratégia sa stane takmer bezvýznamná, bude vystavená vplyvu miestnych záujmových skupín a nebude ju možné monitorovať.

Komisia sa domnieva, že na zlepšenie kvality stratégií by stratégie mali byť založené na jasnej logike intervencie, na ktorej sa dohodne komunita a ktorá je založená na otázkach, ako sú: „čo chceme zmeniť?“, „čo chceme dosiahnuť do roku X?“, „ako by mal vyzeráť úspech?“, „aký typ dôkazu preukáže, že sme boli úspešní?“.

V období rokov 2014 – 2020 by dôkazy mali byť vo forme jasne merateľných zámerov pre výstupy, ako je počet ľudí, ktorí dostali odbornú prípravu, a pre výsledky, ako je počet ľudí, ktorí získali zamestnanie v dôsledku odbornej prípravy.

V súvislosti s výsledkami „sa zámery môžu vyjadriť kvantitatívne alebo kvalitatívne“ [článok 33 ods. 1 písm. c)] a Komisia odporúča ich vyjadrenie ako SMART.

Ciele SMART

1. špecifické (**s**pecific) – jasne sa musí uviesť, čo stratégia rieši a akými prostriedkami;
2. merateľné (**m**asurable) – obsahujú základ na meranie a merateľný zámer vyjadrený kvantitatívne alebo kvalitatívne;
3. dosiahnuteľné (**a**chievable) – technicky dosiahnuteľné v rámci navrhutej stratégie;
4. realistické (**r**ealistic) – s ohľadom na poskytnuté zdroje, prípustný čas, veľkosť cieľových skupín atď.;
5. časovo ohraničené (**t**ime bound) – obsahujú časový harmonogram a dátum, do kedy sa cieľ má dosiahnuť.

Komisia odporúča, aby si miestne partnerstvá a RO výmenou za stanovovanie konkrétnejších cieľov týkajúcich sa výsledkov dohodli metódy, ktoré umožnia prispôbiť stratégie meniacim sa okolnostiam a zohľadňovali ponaučenia získané z minulých skúseností. Najzrejmejším spôsobom, ako to dosiahnuť, je využiť požiadavku týkajúcu sa hodnotenia uvedenú v článku 33 ods. 1 písm. f) (pozri ďalej v texte).

V nariadení sa spomína aj hierarchické usporiadanie cieľov, čím sa objasňuje, že nie všetko možno dosiahnuť naraz a že komunita sa musí spoločne rozhodnúť, ktoré ciele sú najdôležitejšie, a vybrať činnosti, ktoré najlepšie prispievajú k ich dosiahnutiu. V tejto súvislosti možno stratégie jasne použiť na podporu iniciatív občanov na mieste a reagovať na niektoré problémy identifikované v prvej časti tejto kapitoly.

Rámček 6: Stanovovanie cieľov a monitorovanie v rámci integrovaného rozvoja vidieka Duhallow

Integrovaný rozvoj vidieka Duhallow vypracoval zaujímavý systém na zlepšenie spojení medzi všeobecnými cieľmi svojej stratégie miestneho rozvoja a skutočnými projektmi realizovanými spôsobom, ktorým sa zabezpečilo stotožnenie sa komunity a zlepšenie zamerania a monitorovania. Všeobecné ciele stratégie sa v základe vypracovali po dlhom procese konzultácií s komunitou okolo štyroch hlavných oblastí: zlepšenie kvality života, podpora tvorivosti, hospodársky rast a prostredie pre život. Potreby sociálnych,

hospodárskych a environmentálnych zdrojov regiónu sa posudzovali s použitím prístupu rozvoja komunity založeného na aktívach, ktorý je zameraný na oblasti aktív a na potenciálne aktíva (a nielen na slabé miesta a medzery regiónu). Tým sa potom stanovuje strategický rámec, ktorý možno prispôbiť pre konkrétne ponuky.

Tieto všeobecné ciele sa potom rozdeľujú na menšie, merateľné ciele, ktoré oživujú a monitorujú miestne pracovné skupiny založené na komunite. Napríklad pracovná skupina pre mladých ľudí a vzdelávanie má 20 členov, ktorých tvoria miestne školy, mládežnícke organizácie, tvorcovia politik a samotní mladí ľudia. Dvadsaťsedem stanovených cieľov je merateľných: desať nových mládežníckych klubov, štyri mládežnícke kaviarne, 20 vyškolených mládežníckych vedúcich atď.

V rámci vymedzených ukazovateľov výstupov sa do júna 2011 dosiahli: tri mládežnícke kluby, žiadne kaviarne a 30 vyškolených mládežníckych vedúcich. Pracovná skupina sa stretáva osem- alebo deväťkrát za rok a analyzuje úspechy a určuje opatrenia na zlepšenie. Ich činnosti podliehajú súhlasu výboru MAS.

Pozri prehľad ESRV o prístupe partnerstiev Duhallow k definovaniu ukazovateľov, v ktorých je vystihnutá pridaná hodnota prístupu LEADER:

http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/enrd_assets/pdf/leader-tool-kit/infosheet/04_infosheet.pdf.

Pozri poznámku pod čiarou pre ďalší užitočný zdrojový materiál²¹.

- **Čo Komisia chápe vetou „Táto stratégia sa musí zhodovať s príslušnými programami všetkých zapojených príslušných EŠIF“? [článok 33 ods. 1 písm. c) NSU] (kroky 4 a 7 kapitoly 2)**

Stratégie MRVK by sa nemali vnímať izolovane. Sú to flexibilné nástroje na uspokojovanie špecifických potrieb rôznych miestnych oblastí – *spôsobmi, ktoré prinášajú konkrétne výsledky a prínosy pre príslušné programy* (pozri príklad použitia prístupu LEADER ako nástroja pre integrované územné plánovanie v Andalúzii, Španielsko – kapitola 6)²².

Komisia však v usmerňujúcom dokumente o MRVK vypracovanom pre RO vysvetlila, že jej cieľom je umožniť miestnym komunitám značnú pružnosť, pokiaľ ide o rozsah ich stratégie a oprávnenosť financovaných činností, pokiaľ sú v súlade s príslušnými programami a v plnej miere sa dodržiava regulačný rámec, čím je náležité zmiernené riziko dvojitého financovania. To miestnym komunitám zas umožňuje, aby boli vynaliezavé a prispôbovali miestne stratégie vznikajúcim problémom identifikovaným v prvej časti tejto kapitoly.

²¹ Zdrojový materiál pre článok 33 ods. 1 písm. c) NSU:

- Usmernenie ESRV o obsahu MAS s videami. http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/leader-tool-kit/the-strategy-design-and-implementation/the-strategy-design/minimum-content/en/description-of-the-strategy-and-its-objectives_en.cfm.
- Navrhovanie stratégie – ako stanoviť priority jednotlivých cieľov? súbor nástrojov LEADER: http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/leader-tool-kit/the-strategy-design-and-implementation/the-strategy-design/en/how-to-prioritize-between-different-objectives_en.cfm.
- Štartovacia príručka FARNET 1 Oddiel 4b <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/sites/default/files/documents/FARNET%20Start-up%20Guide%20EN.pdf>.

²² Použitie prístupu LEADER ako nástroja pre integrované územné plánovanie v Andalúzii, Španielsko http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/enrd_assets/pdf/leader-tool-kit/infosheet/10_infosheet.pdf.

Túto kombináciu miestnej pružnosti s jasným príspevkom k cieľom na vyššej úrovni možno dosiahnuť rôzne.

- ✓ Aby bolo programovanie jednoduchšie, mal by sa MRVK programovať v rámci jedinej investičnej priority/cieľovej oblasti alebo priority Únie²³. Podpora poskytovaná v rámci stratégií vedených miestnym rozvojom môže však prispievať k všetkým 11 tematickým cieľom NSU.
- ✓ V stratégiách MRVK by malo byť opísané, ako je ich miestny prístup zapojenia v súlade s prioritami programov, z ktorých sa financujú, a ako k nim prispievajú.
- ✓ Pritom, ak sa MRVK používa na úplnú realizáciu niektorých z cieľov programu, program realizácie by mal byť prispôsobený tak, aby umožňoval úplné prínosy prístupu pri uspokojovaní špecifických miestnych potrieb, na ktoré sa stratégia zameriava.
- ✓ Keď sa stratégia miestneho rozvoja financuje len z jedného fondu, tento fond by mal poskytnúť svoj plný rozsah oprávnenej podpory, a to aj pre činnosti, ktoré by potenciálne mohli byť v súlade s pravidlami pre jednotlivé fondy financované aj z iných fondov s cieľom poskytnúť miestnym subjektom maximálnu pružnosť na reagovanie na ich potreby.
- ✓ Nie je potrebné stanoviť pevné vymedzovacie hranice medzi fondmi, pokiaľ existujú riadne postupy na zabezpečenie toho, aby neprišlo k dvojitému financovaniu.
- ✓ V mestách sa stratégie MRVK môžu použiť ako nástroj na rôzne podporovanie stratégií udržateľného mestského rozvoja financovaného na základe článku 7 EFRR. Môžu byť súčasťou integrovaných územných investícií (článok 36 NSU), mestských osí alebo špecifických mestských programov a/alebo k nim môžu prispievať.

Ak napríklad miestna MAS chce predložiť projekt odbornej prípravy na financovanie LEADER, aj keď je jeho stratégia podporovaná len z EPFRV, MAS by mala skontrolovať, či projekt:

- je v súlade s cieľmi EPFRV a s programom rozvoja vidieka;
- je v súlade so stratégiou miestneho rozvoja;
- je v súlade s príslušnými právnymi predpismi.

Ak tieto podmienky sú splnené, RO EPFRV by nemal zamietnuť projekt žiadajúci o podporu z EPFRV len preto, že môže byť oprávnený aj na financovanie z ESF.

Je dôležité zabezpečiť, aby bola táto pružnosť rozsahu intervencie a oprávnenosti výdavkov zohľadnená v znení programov a príslušných vnútroštátnych a regionálnych právnych predpisov, aby mohli byť miestne stratégie navrhnuté vzhľadom na miestne potreby a možnosti, a to aj vrátane inovatívnych prístupov²⁴. Namiesto vymedzenia podrobného zoznamu výdavkov oprávnených pre MRK sa odporúča stanoviť zoznam výdavkov neoprávnených pre konkrétny fond.

- **Čo Komisia chápe slovami „opis postupu zapojenia komunity do rozvoja stratégie“ [článok 33 ods. 1 písm. d) NSU]? (kroky 4 a 7 kapitoly 2)**

Zapojenie sa používa na opis rôznych postupov od čistej manipulácie, jednoduchých informačných kampaní, formálne konzultácie až po partnerstvo a úplnú kontrolu zo strany občanov²⁵. Svetová banka opisuje, ako sa jej programy rozvoja riadeného komunitou vyvinuli z modelu založeného na konzultáciách s komunitou na model založený na zapojení komunity

²³ Investičná priorita 9d v EFRR a článok 3 ods. 1 písm. b) bod vi) ESF, oblasť záujmu 6b v EPFRV a priorita Únie 4 v ENRF.

²⁴ Pozri článok 32 ods. 1 písm. d) NSU.

²⁵ Pozri Sherry R Arnstein: A ladder of Citizen Participation. 1969.

a nakoniec na súčasný model založený na posilnení postavenia komunity²⁶. Už zo samotného pojmu, ktorý sa Komisia rozhodla používať – miestny rozvoj vedený komunitou – je jasné, že sa to vzťahuje na vyššie úrovne zapojenia komunity a nielen na jednostranné informovanie alebo konzultácie. Miestne zainteresované strany by sa mali zapájať od prvého dňa navrhovania stratégie až do ukončenia procesu vykonávania.

Stratégia a projekty, ktoré z nej vyplývajú, majú vychádzať z komunity. Z toho vyplýva, že zapojenie by nemalo byť len doplnkom vykonávaným na začiatku stratégie na odôvodnenie financovania. Konzultanti, univerzity a ďalší externí odborníci môžu pomôcť poskytnúť širší pohľad a pomôcť s analýzou údajov a pri vypracovaní stratégie, mali by však existovať dôkazy o skutočnom dialógu s miestnymi občanmi a medzi miestnymi občanmi vo všetkých kľúčových fázach navrhovania stratégie:

- ✓ pri určovaní silných stránok, slabých stránok, príležitostí a hrozieb;
- ✓ pri ich premene na hlavné potreby a možnosti rozvoja;
- ✓ pri výbere hlavných cieľov, konkrétnych cieľov, požadovaných výsledkov a priorít, ktoré im boli priradené;
- ✓ pri výbere typov činností, ktoré môžu viesť k týmto výsledkom;
- ✓ a pri pridelovaní rozpočtu.

Existuje mnoho spôsobov zapojenia, ako sú analýza zainteresovaných strán, používanie zobrazovania problémov a vypracúvanie scenárov, ktoré môžu partnerstvám pomôcť identifikovať otázky, ktoré sú pre ľudí na mieste skutočne významné, a mobilizovať nápady a energiu iniciatív občanov. Strategický dokument by mal poskytovať dôkazy, že je výsledkom takéhoto procesu.

²⁶ Local and Community Driven Development. Svetová banka. 2010.

Rámček 7: Príklad participatívneho postupu pri vypracovaní stratégie miestneho rozvoja španielskou skupinou LEADER z údolia Jerte

Španielska skupina LEADER z údolia Jerte začala proces zapojenia na vypracovanie stratégie miestneho rozvoja na ďalšie obdobie hneď po lete roku 2013 – pred dokončením nariadení EÚ alebo programov. Partnerstvo zriadilo širokú skupinu pre rozvoj na koordináciu práce siedmich tematických pracovných skupín s účasťou zainteresovaných strán, ktoré sa venovali týmto oblastiam: mladí ľudia a komunitné organizácie; ženy a rovnosť; kultúra a vzdelávanie; poľnohospodárstvo a životné prostredie; podnikanie, zamestnanosť a odborná príprava; udržateľný cestovný ruch; starostlivosť a sociálne služby. Každá pracovná skupina poslala jednoduchý dotazník a diskutovala o štyroch hlavných otázkach: Čo sme dosiahli? Čo je ešte potrebné urobiť? Aké sú priority do budúcnosti? Aké nové nápady existujú na realizáciu v praxi? Zorganizovali tiež súťaž na získanie nápadov zo všetkých obecných škôl a viaceré podujatia pre starších ľudí. O výsledkoch sa potom diskutovalo na zhromaždení celého údolia.

Táto práca poskytla základ pre analýzu SWOT, analýzu potrieb a identifikáciu priorít pre miestnu stratégiu. Keď však budú známe bližšie informácie o nariadeniach, programoch a rozpočte, komunita sa opäť zapojí do úpravy stratégie, vypracovania akčného plánu a rozhodovania o prostriedkoch, ktoré sa pridelia jednotlivým prioritám. Napríklad pracovné skupiny vypracovali v predchádzajúcich programových obdobiach scenáre pre typy projektov, ktoré by mali byť financované, s orientačnými rozpočtami. Zainteresované strany z rôznych pracovných skupín potom rokovali a dohodli sa na celkovom rozdelení prostriedkov a prioritách stratégie miestneho rozvoja.

Ďalší zdrojový materiál nájdete v poznámke pod čiarou²⁷.

- **Čo Komisia chápe slovami „akčný plán, ktorý ukazuje, ako sa ciele transformujú do akcií“ a „finančný plán pre stratégiu vrátane plánovaných finančných prostriedkov pridelených z každého z príslušných EŠIF“? [článok 33 ods. 1 písm. e) a písm. g) NSU] (kroky 4 a 7 kapitoly 2)**

Jedným z najlepších spôsobov na zistenie toho, či sú ciele stratégie realistické, je analyzovať akcie, ktoré sú potrebné na ich dosiahnutie. *Akčný plán* však neznamená predbežne vybrať projekty.

V akčnom pláne sa musia posúdiť najmenej tieto štyri body.

- ✓ **aký** typ akcie;
- ✓ **kto** bude zodpovedný za ich vykonávanie;
- ✓ **kedy** sa majú uskutočniť a v akom poradí (napr. odborná príprava pred začatím);
- ✓ **koľko** budú približne stáť.

²⁷ Ďalší zdrojový materiál:

Navrhovanie stratégie – ako vytvoriť stratégiu zapojenia miestneho rozvoja?, súbor nástrojov LEADER. Obsahuje videá a odporúčania, ktoré sa zaoberajú mnohými zo záverov skupinového prieskumu o tom, ako vypracovať lepšie stratégie: http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/leader-tool-kit/the-strategy-design-and-implementation/the-strategy-design/en/how-to-build-up-a-participatory-local-development-strategy_en.cfm.

Prehľad ESRV. Používanie metód zapojenia na navrhnutie kvalitných stratégií. Na základe talianskej práce: http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/enrd_assets/pdf/leader-tool-kit/infosheet/12_infosheet.pdf.

Štartovacia príručka FARNET 1 oddiely 3 a 4

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/sites/default/files/documents/FARNET%20Start-up%20Guide%20EN.pdf>.

Rámček 8: Príklad akčného plánu požadovaného v rámci osi 4 EFRH vo Francúzsku

Výraz akčný plán sa v jednotlivých častiach Európy vykladá rôzne. Napríklad vo Francúzsku museli partnerstvá žiadajúce o os 4 EFRH predložiť plán rozvoja zložený z pracovných balíkov pre každý typ plánovanej akcie a finančnú tabuľku. Pracovný balík bol spravidla vo forme prehľadu, v ktorom boli uvedené: prioritné ciele pre príslušnú akciu a ich príspevok k plneniu cieľov, predpokladané výsledky pre oblasť, cieľoví prijímatelia, oprávnené výdavky, intenzita pomoci, plánované financovanie EÚ, ďalšie predpokladané financovanie, ukazovatele monitorovania a hodnotenia a časový harmonogram na vykonávanie. Pozri Prvky podmienok výziev na predkladanie návrhov v rámci osi 4 EFRH, príklad Francúzska. (s. 11)

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/sites/default/files/documents/annex3_france_en.pdf

Škótske skupiny LEADER zvyčajne pojmom podnikateľský plán nazývajú všetky administratívne a finančné postupy a systémy na vykonávanie stratégie vrátane plánu pre činnosti MAS. Plán pre činnosti MAS zvyčajne obsahuje podrobný kalendár na vykonávanie každej akcie s vysvetlením, kto je za ňu zodpovedný. Pozri oddiely 6 – 7 podnikateľského plánu škótskej skupiny LEADER.

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/sites/default/files/documents/UKsc_LEADER-Business_Plan_Moray.pdf

Vo *finančnom pláne* by mali byť uvedené orientačné odhadované sumy vyčlenené pre rôzne typy akcií. Ak sa stratégia podporuje z viacerých fondov, vo finančnom pláne sa musí uviesť, ktoré časti stratégie pokryjú jednotlivé fondy, a verejné spolufinancovanie pre každý rok programu. Musí sa rozlišovať medzi výdavkami na samotné vykonávanie stratégie, spoluprácu a prevádzkové náklady a oživenie. Stupeň podrobnosti a kategórie výdavkov sa však medzi členskými štátmi môžu líšiť. RO by napríklad mohli požadovať informácie o plánovaných výdavkoch na určité kategórie akcií, ktoré sú vopred stanovené na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni. Alebo by RO mohli od partnerstiev jednoducho požadovať, aby poskytli odhady výdavkov na konkrétne ciele a/alebo hlavné kategórie akcií definované v stratégii miestneho rozvoja.

Veľkosť rozpočtu, samozrejme, závisí od potrieb oblasti a jej veľkosti, od povahy stratégie a existencie iných podporných programov. Môžu tiež veľmi závisieť od hospodárskych podmienok daného členského štátu. Skúsenosti z prístupu LEADER a z osi 4 EFRH však ukázali, že minimálna veľkosť rozpočtu pre stratégiu miestneho rozvoja je približne 3 milióny EUR vo verejných prostriedkoch na celé obdobie. Pod touto sumou je ťažké dosiahnuť viac ako len veľmi malé, „mäkké“ investície a pokryť potrebné oživenie oblasti. Tieto sumy budú pravdepodobne omnoho väčšie v zastavaných mestských oblastiach a v prípade MRVK podporovaného z viacerých fondov.

Opäť, toto usmernenie nemá byť nemenným predpisom ale nástrojom na zabezpečenie toho, aby investície zodpovedali cieľom stanoveným komunitou v stratégii a aby tieto ciele bolo možné realisticky dosiahnuť s dostupnými prostriedkami.

Mali by byť zavedené tiež mechanizmy na zabezpečenie toho, aby partnerstvá mohli v konzultáciách s RO upraviť finančný plán podľa meniacich sa okolností. Nové ustanovenia o monitorovaní a hodnotení (pozri nižšie) môžu pomôcť poskytnúť odôvodnenie pre akékoľvek zmeny.

Ďalší zdrojový materiál nájdete v poznámke pod čiarou²⁸.

- **Čo Komisia chápe slovami „opis riadiacich a monitorovacích opatrení stratégie, ktorými sa preukáže schopnosť miestnej akčnej skupiny uskutočňovať stratégiu, a opis konkrétnych opatrení na hodnotenie“? [článok 33 ods. 1 písm. f) NSU] (krok 8 kapitoly 2)**

Miestne partnerstvá musia vedieť preukázať, že majú jasné postupy a zamestnancov, ktorí sú dostatočne skúsení a kvalifikovaní, na zabezpečenie efektívneho riadenia stratégie. Medzi to patria samozrejme aj administratívne a finančné otázky. Ak však stratégia zahŕňa prácu s neorganizovanými alebo ťažko dosiahnuteľnými skupinami, znamená to aj ľudí zručných v osвете, pomoci, rozvoji komunit a príprave projektov.

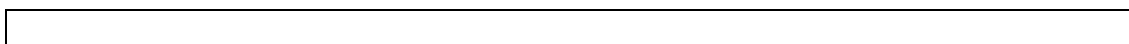
Partnerstvá musia tiež ukázať, že majú transparentné a zodpovedné postupy na prijímanie rozhodnutí a výber projektov. Napríklad musí byť zdokumentované hlasovanie o všetkých rozhodnutiach a mali by byť zriadené postupy na zamedzenie konfliktom záujmov. Tomu sa bude venovať v ďalšom oddiele o partnerstve.

Novým aspektom v nariadení je však požiadavka na vysvetlenie „monitorovacích opatrení... a konkrétnych opatrení na hodnotenie“. Monitorovacie opatrenia a aj opatrenia na hodnotenie sú potrebné na uspokojenie potrieb RO. Nemali by sa považovať len za formálnu požiadavku na opodstatnenie výdavkov a mali by byť navrhnuté spôsobom, ktorý poskytuje užitočné informácie na riadenie miestneho partnerstva. Začlenením pravidelných monitorovacích a periodických hodnotiacich postupov do stratégie získa partnerstvo nástroj na zistenie, čo funguje a čo nefunguje, a na prispôsobenie stratégie meniacim sa okolnostiam. Kombinácia „jasných a merateľných zámerov pre výstupy alebo výsledky“ a „konkrétnych opatrení na hodnotenie“ umožňuje miestnym partnerstvám vypracovať omnoho konkrétnejšie a realistickejšie stratégie, ktoré sú tiež spoľahlivejšie a pružnejšie.

MAS by mali poskytovať informácie:

- ✓ o systémoch a mechanizmoch, ktoré navrhujú na zber a spracovanie príslušných finančných údajov a údajov o výkone týkajúcich sa ukazovateľov a stanovených cieľov. Tie musia byť jasne zosúladené s cieľmi stratégie.
- ✓ o tom, ako zamýšľajú posudzovať svoj vlastný výkon pri vykonávaní špecifík MRVK;
- ✓ o svojich návrhoch na informovanie o výsledkoch v oblasti a ich využívaní v oblasti – napríklad na zmenu stratégie miestneho rozvoja a jej vykonávania;
- ✓ o tom, ako chcú prispieť k monitorovacím opatreniam a hodnoteniam MRVK a k programu na regionálnej a vnútroštátnej úrovni.

Rámček 9: Príklad systému partnerského hodnotenia MAS Kasvu vo Fínsku

²⁸ Ďalší zdrojový materiál:

- Súbor nástrojov ESRV. Oddiel o navrhovaní a vykonávaní stratégie. Odporúčania a videá. http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/leader-tool-kit/the-strategy-design-and-implementation/the-strategy-design/minimum-content/en/description-of-the-strategy-and-its-objectives_en.cfm.
- Štartovacia príručka FARNET 1 oddiel 4C Vypracovanie plánu vykonávania <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/sites/default/files/documents/FARNET%20Start-up%20Guide%20EN.pdf>.
- Príklady integrovaných stratégií z rybárskych oblastí z celej Európy. Zhrnutia a úplné príklady <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/tools/implementing-axis-4/strategies>.

MAS Kasvu vo Fínsku zriadila systém partnerského hodnotenia so susednou MAS, pričom každá MAS skúmala a vypočúvala rad projektov na území druhej skupiny. Spätná väzba od partnera, ktorý má podobné problémy, ale bez priameho zapojenia do vykonávania stratégie poskytla cenné informácie pre obidve zúčastnené strany.

http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=7DE31F71-C820-630C-F49F-4C0E4D343CBB

Nemecká vnútroštátna vidiecka sieť navrhuje tri rôzne modely intenzity, ktoré sa môžu použiť: signálová kontrola, viacnásobná kontrola a sústredená kontrola²⁹.

Ďalší zdrojový materiál nájdete v poznámke pod čiarou³⁰.

3.3.2. Nové alebo posilnené prvky v úlohách partnerstiev (článok 34 ods. 3 NSU)

V článku 34 ods. 3 NSU sa popisujú úlohy miestnych partnerstiev uvedené v tomto rámciku 10:

Rámček 10: Úlohy miestnych akčných skupín

Na základe článku 34 ods. 3 medzi úlohy miestnych akčných skupín patrí:

- a) **budovanie kapacít** miestnych aktérov na vytváranie a uskutočňovanie operácií vrátane podporovania ich schopností na riadenie projektu;
- b) vypracovanie nediskriminačného a transparentného **výberového konania a objektívnych kritérií výberu operácií, ktorými sa zabráni vzniku konfliktu záujmov, čím sa zabezpečí, aby aspoň 50 % hlasov rozhodnutí o výbere patrilo partnerom, ktorí nie sú orgánmi verejnej správy**, a umožní výber písomným konaním;
- c) **zabezpečenie súladu so stratégiou miestneho rozvoja vedeného komunitou** pri výbere operácií tak, že sa tieto operácie zoradia podľa ich prispievania k plneniu cieľov a zámerov tejto stratégie;
- d) **príprava a uverejnenie výziev na predkladanie návrhov** alebo konanie pre predkladanie pokračujúcich projektov vrátane vymedzenia výberových kritérií;
- e) prijímanie a posudzovanie žiadostí o podporu;
- f) **výber operácií a stanovenie výšky podpory** a prípadne predloženie návrhov orgánu zodpovednému za konečné **overenie oprávnenosti pred schválením**;
- g) **monitorovanie vykonávania** stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou a podporovaných operácií a vykonávanie **špecifických hodnotiacich aktivít** súvisiacich s touto stratégiou.

²⁹ K dispozícii v nemčine <http://www.netzwerk-laendlicher-raum.de/regionen/leader/selbst-evaluierung/leitfaden-projekt/>.

³⁰ Ďalší zdrojový materiál:

- Súbor nástrojov LEADER, oddiely o tom, ako vykonať vlastné hodnotenie a kto by mal vykonať vonkajšie hodnotenie http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/leader-tool-kit/the-strategy-design-and-implementation/the-strategy-implementation/en/how-to-carry-out-a-self-evaluation_en.cfm.
- Fínsky pracovný zošit na vlastné hodnotenie pre miestne akčné skupiny. http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/pdf/library/evaluations/Selfevaluation_workbook_for_LAGs.pdf.
- Štartovacia príručka FARNET 1 oddiel 4C o monitorovaní a hodnotení. <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/sites/default/files/documents/FARNET%20Start-up%20Guide%20EN.pdf>.
- Príručka FARNET 4 oddiely 1.5, 1.6 a 1.7 <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/farnet-guide-4-steps-success>.

RO je zodpovedný za výber MAS, ktoré zabezpečujú nediskriminačný a transparentný výberový proces.

Rovnako ako v predchádzajúcej časti, aj teraz uvidíme krátke vysvetlenie toho, čo Európska komisia chápe niektorými hlavnými pojmami (tučné písmo), spoločne s príkladmi.

- **Čo Komisia chápe slovami „budovanie kapacít miestnych aktérov na vytváranie a uskutočňovanie operácií vrátane podporovania ich schopností na riadenie projektu“? [článok 34 ods. 3 písm. a) NSU] (kroky 3 a 5 kapitoly 2)**

Jedným z najsilnejších odkazov, ktoré vyplynuli z minulých skúseností, je, že partnerstvá v rámci MRVK sa nesmú považovať za posledný, miestny článok dlhého reťazca vykonávania politík, o ktorých sa rozhoduje inde. Nie sú miestnym spoločným miestom na organizovanie výziev a zhromažďovanie žiadostí o bežný grant alebo školiacich programov. Skutočná hodnota partnerstva vyplýva z jeho úlohy spojiť miestnych ľudí na stimulovanie nápadov a spoločnú tvorbu projektov, ktoré by inak nevznikli – alebo by ich bolo omnoho ťažšie vypracovať, ak by partnerstvo neexistovalo

Miestne komunity sa však líšia, pokiaľ ide o ich skúsenosti, úroveň organizácie, ich ľudský a sociálny kapitál, a z hľadiska podpory, ktorú už dostávajú od iných agentúr. Jednou z najdôležitejších úloh miestnych partnerstiev je preto posúdiť potreby budovania kapacít komunity a tieto poznatky integrovať do stratégie. Budovanie kapacít môže byť vo forme:

- ✓ informačných stretnutí a osvetovej práce v komunite;
- ✓ podpory spájania ľudí a organizovania komunity;
- ✓ individuálneho alebo kolektívneho poradenstva a podpory pri vypracúvaní projektov;
- ✓ odbornej prípravy.

Je absolútne nevyhnutné, aby partnerstvo malo svojich vlastných zamestnancov, ktorí sú dostatočne kvalifikovaní na vykonávanie týchto funkcií, alebo aby si ich mohlo najať externe. Na financovanie takéhoto budovania kapacít počas spustenia programov sa môže využiť prípravná podpora. Ak na budovanie kapacít nie sú k dispozícii finančné a ľudské zdroje, existuje vysoká pravdepodobnosť, že stratégiu si prisvoja najsilnejší a najmocnejší aktéri v komunite na ujmu ostatných zainteresovaných strán a širšej komunity.

Rámček 11: Budovanie kapacít skupinou FLAG zo severovýchodného Laponska

Medzi priority skupiny FLAG zo severovýchodného Laponska patrí podpora profesionálnych rybárov, aby prešli na nové činnosti. Rybári v Sodankylä určili cestovný ruch ako činnosť s najväčším potenciálom doplniť ich príjmy, chýbali im však zručnosti a licencie pre vstup na tento nový trh. Skupina FLAG spoločne s oddelením miestnej obce pre cestovný ruch zapojila rybárov do určovania cieľov a potrieb podpory, kým im pomohla premeniť myšlienky do praxe.

Diskusie viedli k vytvoreniu komplexného balíka odbornej prípravy pre miestnych rybárov, ktorý bol prispôbený pre nich, aby ich vybavil licenciami a zručnosťami potrebnými na vývoj a poskytovanie životaschopných turistických produktov. Prvý balík kurzov sa uskutočnil v priebehu jedného roku a pokrýval bezpečnostné otázky, vývoj produktov a marketing. Tieto kurzy dopĺňali výlety na obchodné výstavy, pracovné umiestnenia v zavedených spoločnostiach pôsobiacich v odvetví cestovného ruchu a individuálne usmernenie pri vývoji produktov, čo viedlo k tomu, že 14 rybárov získalo požadované povolenia, a k vývoju 7 predajných produktov. Budovanie kapacít je dlhodobý proces, nasledujúci rok sa teda zorganizovalo druhé kolo kurzov na rozvitie základných zručností získaných v prvom roku.

Kurzy boli zamerané na zlepšenie kvality zážitkov turistov, napr. prostredníctvom kurzov starostlivosti o zákazníkov, kurzov o právnych predpisoch týkajúcich sa bezpečnosti spotrebiteľov, kurzov anglického jazyka... Na konci týchto dvoch kôl budovania kapacít vyvinuli rybári 11 turistických produktov, ktoré v súčasnosti fungujú a uznávajú ich spoločnosti pôsobiace v odvetví cestovného ruchu v oblasti.

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/tourism-training-fishermen-flag-northern-eastern-lapland-fi>

- **Čo Komisia chápe slovami „vypracovanie nediskriminačného a transparentného výberového konania a objektívnych kritérií výberu operácií, ktorými sa zabráni vzniku konfliktu záujmov“? [článok 34 ods. 3 písm. b) NSU]**

Tento článok bol zavedený čiastočne v dôsledku správy Dvora audítorov o prístupe LEADER, v ktorej sa uvádza, že v niektorých prípadoch sa na rozhodovaní o schválení projektov zúčastňovali partneri s priamym záujmom na týchto projektoch. Kontrola rozhodovacieho procesu zo strany existujúcich miestnych elít alebo dominantných odvetví či záujmov predstavuje skutočné riziko pre všetky miestne založené projekty. Zároveň to však predstavuje dilemu pre miestne partnerstvá, keďže najaktívnejší a najdynamickejší členovia komunity sú často aj členmi s najväčším množstvom nápadov a zdrojov pre projekty a ich vylúčenie môže partnerstvo pripraviť o energiu a vedenie.

Všeobecné pravidlo preto je, že všetci partneri by mali deklarovať svoj záujem na projektoch a nemali by sa zúčastňovať na rozhodnutiach, ktoré sa ich priamo týkajú.

MAS by mali opísať svoje postupy na zabraňovanie konfliktom záujmov tak, aby boli v súlade s nariadením o rozpočtových pravidlách³¹. Postupy výberu projektov by mali byť nediskriminačné, transparentné a mali by byť v nich stanovené rozhodovací proces a uplatňované kritériá rozhodovania. Malo by byť jasne určené poradie udalostí, ľudia zapojení v každom stupni a malo by byť zabezpečené dostatočné rozdelenie zodpovedností medzi jednotlivými prvkami procesu. Mali by sa zahrnúť aj jasné a jednoduché postupy na podávanie odvolania. Používanie vývojového diagramu je užitočným spôsobom na jasné vyjadrenie týchto postupov.

Mal by sa vypracovať tiež prehľad záujmov členov rozhodovacieho útvaru MAS, v ktorom bude zdokumentovaná povaha akéhokoľvek spojenia členov výberového výberu s akýmkoľvek projektom alebo žiadosťou.

MAS môžu financovať vlastné projekty, keď samotné partnerstvo je realizátorom projektu, ale musí byť zavedený jasný, transparentný postup, ktorým sa preukáže, že tieto projekty prispievajú k stratégii miestneho rozvoja a majú všeobecnú podporu komunity.

Partnerstvá môžu používaním takýchto zásad zaistiť dvojitú zodpovednosť – smerom von voči audítorom, RO a platobným agentúram a vnútorne voči miestnej komunite.

³¹ Článok 57 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 966/2012.

- **Čo Komisia chápe slovami „čím sa zabezpečí, aby aspoň 50 % hlasov rozhodnutí o výbere patrilo partnerom, ktorí nie sú orgánmi verejnej správy“? [článok 34 ods. 3 písm. b) NSU] (kroky 3 a 5 kapitoly 2)**

Má sa tým posilniť článok 32 ods. 2 písm. b) NSU, v ktorom je uvedené, že „v ktorých na úrovni rozhodovania nemajú ani orgány verejnej správy, ako sú vymedzené v súlade s vnútroštátnymi pravidlami, ani žiadna záujmová skupina viac ako 49 % hlasovacích práv“. Pravidlo 49 % je základnou zásadou metodiky LEADER už určitý čas a má sa ním zaručiť, aby partnerstvá boli tým, čím tvrdia, že sú – skutočnými partnerstvami, v ktorých má každý člen možnosť ovplyvňovať rozhodnutia, a nielen doplnkami existujúcich štruktúr a organizácií.

Niektoré obce a verejné orgány boli v minulosti veľmi podozrievavé voči prístupu LEADER, keďže sa obávali, že toto pravidlo by mohlo narušiť úlohu verejného sektora a zvolených úradníkov. Situácia je však v skutočnosti presne opačná. Verejný sektor zvyčajne získa legitimitu, keď preukáže, že vie pracovať v skutočnom partnerstve s miestnymi ľuďmi a postupy pre MRVK obsahujú viacero brzd a protiváh, ktoré pri správnom uplatňovaní zabezpečujú verejnú zodpovednosť.

Komisia sa domnieva, že verejný sektor ako celok, a najmä obce, sú ústrednými prvkami prístupu MRVK. Existuje však riziko, že verejné inštitúcie by mohli vážne oslabiť a dokonca aj narušiť zásady zdola nahor prístupu MRVK v týchto prípadoch:

- ✓ ak riadiace orgány alebo platobné agentúry využívajú kontroly oprávnenosti na posúdenie príležitosti alebo kvality projektov, a nielen na posúdenie ich zákonnosti a oprávnenosti;
- ✓ ak verejní spolufinancovatelia (často zodpovednosť za malú menšinu projektového financovania) využívajú svoj vplyv na prijímanie konečných rozhodnutí o projektoch;
- ✓ ak sú určité administratívne a finančné funkcie delegované na miestny verejne zodpovedný orgán (či už formálne uznaný ako sprostredkovateľský orgán alebo nie), ktorý potom využíva tieto funkcie na vyvinutie neprimeraného vplyvu na výber projektov zvyškom partnerstva;
- ✓ ak dominantné politické strany využívajú svoju prítomnosť v iných komunitných organizáciách na vytvorenie blokovej väčšiny verejného sektora.

Komisia chce pomôcť miestnym partnerstvám vyhnúť sa všetkým týmto nástrahám. Pravidlo 50 % je len jedným krokom týmto smerom. Ak toto kvórum nie je dodržané, prijaté rozhodnutie je neplatné.

Rámček 12: Partnerstvo vo fínskych MAS

Miestne orgány majú vo Fínsku veľmi silnú úlohu pri poskytovaní miestnych služieb a dokonca aj tie najmenšie majú právomoc na výber daní a zamestnávajú stovky zamestnancov. Aby sa MAS nestali len doplnkom obcí, fínsky RO stanovil veľmi silný súbor podmienok pre MAS. Musia to byť nezávislé, neziskové organizácie a všetci miestni aktéri musia mať príležitosť stať sa členmi. Priemerný počet členov je približne sto. Členovia priamo volia predstavenstvo, ktoré musia tvoriť *tri rovnako veľké strany*: zástupcovia verejného sektora, súkromného sektora a občianskej spoločnosti (nazývané pravidlo jednej tretiny). Členovia predstavenstva môžu slúžiť maximálne šesť rokov a musia podpísať vyhlásenie o svojich záujmoch.

http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=7DE337D2-A34C-38D9-2F31-43335FF82AA2

Ďalší zdrojový materiál nájdete v poznámke pod čiarou³².

- **Čo Komisia chápe slovami „príprava a uverejnenie výziev na predkladanie návrhov alebo konanie pre predkladanie pokračujúcich projektov vrátane vymedzenia výberových kritérií“ [článok 34 ods. 3 písm. d) NSU] a „zabezpečenie súladu so stratégiou miestneho rozvoja vedeného komunitou pri výbere operácií tak, že sa tieto operácie zoradia podľa ich prispievania k plneniu cieľov a zámerov tejto stratégie“ [článok 34 ods. 3 písm. c) NSU]?**

Týmto článkami sa opäť majú posilniť zásady zdola nahor MRVK a autonómia partnerstiev. Komisia uznáva, že v praxi môže byť manévrovací priestor, ktorý majú miestne partnerstvá na uspokojenie miestnych potrieb, veľmi úzko obmedzený prísny výzvami na predkladanie návrhov, výberovými postupmi a výberovými kritériami určenými na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni. V týchto podmienkach existuje riziko, že partnerstvá sa stanú len prostriedkami na mechanické odsúhlasovanie projektov, ktoré vyhovujú vopred stanoveným kritériám. Ak je navyše čas na predkladanie a vykonávanie projektov príliš krátky alebo zle naplánovaný (napr. počas obdobia, keď sú určití realizátori projektov veľmi zaneprázdnení) alebo podmienky sú príliš prísne, môže to nútiť podnikateľov prijímať riskantné rozhodnutia.

Komisia uznáva, že RO môžu s cieľom zamedziť týmto problémom vymedziť určité spoločné prvky výziev, postupov a kritérií. Miestne partnerstvá by však v rámci týchto obmedzení mali byť schopné rozhodovať:

- ✓ o konkrétnych prvkoch výziev, ako je ich načasovanie, či už sú pre určité typy projektov (napr. spoločné projekty, projekty z cieľových odvetví alebo skupín atď.), alebo sú výzvy otvorené;
- ✓ o doplnujúcich špecifických výberových kritériách, ktorými sa zohľadňuje miera, v akej projekty prispievajú k stratégii miestneho rozvoja, a územie (napr. miestne znásobovacie účinky, pokiaľ ide o používanie miestnych materiálov, práce, poskytovanie služieb, účinkov na imidž územia atď.);
- ✓ o postupoch, ktoré sú jasné a transparentné a ktoré spravidla zahŕňajú prvok kvalitatívneho posúdenia a využívajú priame znalosti partnerstiev o oblasti (napr. individuálne hodnotenie členmi rozhodovacieho výboru na základe súboru otázok, o ktorých sa potom diskutuje a ktoré sa združujú);
- ✓ o transparentných postupoch pre hlavné alebo spoločné projekty vedené samotným partnerstvom.

Jednou z hlavných výhod miestnych akčných skupín v porovnaní s miestnymi pracoviskami štandardných vnútroštátnych alebo regionálnych programov je, že MAS nielenže navrhujú stratégiu, ale aj organizujú proces výberu projektov a kritériá na nasmerovanie projektov dohodnutým strategickým smerom. Sú schopné doplniť tieto úlohy aktívnymi činnosťami na podporu projektov, ako sú budovanie kapacít, organizovanie komunity a priamy rozvoj projektov.

³² Zdrojový materiál:

- Štartovacia príručka FARNET 1. Oddiel 3 Budovanie miestnych partnerstiev <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/sites/default/files/documents/FARNET%20Start-up%20Guide%20EN.pdf>.
- Súbor nástrojov LEADER. Aká je štruktúra MAS http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/leader-tool-kit/the-local-action-group/en/what-is-the-lag-s-structure_en.cfm.

Rámček 13: Výber projektov partnerstvom LEADER+ zo severných Škótskych vrchov

Partnerstvo LEADER+ zo severných Škótskych vrchov vypracovalo jednoduché dvojstranové zhrnutie projektu a hodnotiacu tabuľku na uľahčenie transparentného rozhodovania. V prvej časti sú zhrnuté hlavné charakteristiky projektu vrátane nákladov, požadovaného financovania, výstupov projektu a dodržiavania rovnakých príležitostí. Ďalšia časť obsahuje 12 hodnotiacich kritérií, ktoré sa týkajú bodov, ako sú súlad so stratégiou, stupeň zapojenia komunity, posúdenie uskutočniteľnosti a udržateľnosti, inovácie, spojenia s inými projektmi, priaznivé účinky na životné prostredie a/alebo kultúrne dedičstvo a pákový efekt na investície súkromného sektora. V jednej tabuľke sa uvádza súbor jednoduchých pokynov na hodnotenie.

Mnohé krajiny a miestne partnerstvá vypracovali mimoriadne podrobné systémy posudzovania a hodnotenia projektov, v ktorých aj vážia jednotlivé kritériá tak, že sa snažia zohľadniť miestne okolnosti. Je však dôležité zabezpečiť, aby používané postupy a kritériá boli úmerné veľkosti projektov a aby fungovali ako pomôcka pre transparentné miestne rozhodovanie a nielen ako mechanická činnosť.

Ďalší zdrojový materiál nájdete v poznámke pod čiarou³³.

- **Čo Komisia chápe slovami „výber operácií a stanovenie výšky podpory“? [Článok 34 ods. 3 písm. f) NSU]**

Podobne ako vyššie uvedené písmeno aj tento článok má objasniť úlohu partnerstva vo vzťahu k ostatným úrovňam administratívy a posilniť zásady MRVK. Najjednoduchším spôsobom, ako vysvetliť tento článok, je uviesť, že miestne partnerstvo musí mať zodpovednosť za rozhodovanie o „príležitosti“ pre projekty.

Medzi funkcie **miestneho partnerstva** v súvislosti s výberom projektov patrí:

- ✓ analýza rozsahu, v akom projekt prispieva k miestnej stratégii;
- ✓ uplatňovanie akýchkoľvek štandardných kritérií (napríklad tvorba pracovných miest, zamestnanosť žien alebo zraniteľných skupín, používanie miestnych zdrojov, znásobujúce účinky atď.) stanovených na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni;
- ✓ vypracovanie a uplatňovanie akýchkoľvek miestnych kritérií (napríklad priorita pre oblasti alebo skupiny s osobitnými potrebami alebo pre odvetvia a otázky, ktoré sú miestne osobitne významné);
- ✓ zabezpečenie súladu s ostatnými stratégiami;
- ✓ zabezpečenie uskutočniteľnosti projektu (trhy, technológia, prevádzková a finančná uskutočniteľnosť);
- ✓ preskúmanie otázok, ako sú mŕtva váha (t. j. zmena, ktorá by nastala v každom prípade – zrealizuje sa projekt rovnako bez podpory?) a presun (nezapríčiní podporenie jedného podniku problémy pre iný podnik?);
- ✓ preskúmanie, či realizátori projektu majú kapacity realizovať projekt;
- ✓ zabezpečenie, aby projekt mal alebo mohol získať všetky potrebné povolenia a licencie;

³³ Zdrojový materiál:

- Usmernenie FARNET 4 Kroky k úspechu, oddiel 2 o podporovaní zapojenia súkromného sektora a oddiel 3 o aktívnom rozvoji a výbere projektov. <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/farnet-guide-4-steps-success>.
- Súbor nástrojov LEADER, vykonávanie stratégie – ako definovať kritériá na výber projektov. http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/leader-tool-kit/the-strategy-design-and-implementation/the-strategy-implementation/en/how-to-define-the-project-selection-criteria_en.cfm.

- ✓ predbežná kontrola oprávnenosti pred poslaním spisu RO.

V nariadení sa tiež uvádza, že partnerstvá by mali byť schopné stanoviť výšku verejnej podpory. To musí byť opäť v rámci obmedzení stanovených nariadením, programom a vnútroštátnymi predpismi. *Partnerstvu to umožňuje posudzovať jednotlivé projekty a poskytnúť ďalšiu podporu projektom, ktoré mimoriadne prispievajú k miestnej stratégii, sú inovatívnejšie alebo pomáhajú osobitne znevýhodneným skupinám. Skupinám to tiež umožňuje pružnosť na diskutovanie o rozpočtoch predložených realizátormi projektov, na prijatie rozhodnutia o tom, či budú financovať celý projekt alebo jeho časť a/alebo či projekt rozdelia do etáp alebo častí.*

RO musia v rámci EFRR, ESF a ENRF vykonať niekoľko úloh v súvislosti s MAS, ako je stanovené v článku 125 ods. 3 NSU. RO napríklad prijíma všetky konečné rozhodnutia o oprávnenosti projektu z hľadiska jeho súladu s nariadeniami, programom, pravidlami o štátnej pomoci a akýmikoľvek ďalšími vnútroštátnymi alebo regionálnymi predpismi či nariadeniami. Tiež by mal potvrdiť, že kontroly kapacity realizátorov projektov zo strany MAS sú dostatočné. Pokiaľ nie sú porušené tieto podmienky stanovené v článku 125 ods. 3 NSU, RO by nemal zasahovať do výberu, ktorý vykonalo miestne partnerstvo³⁴.

Po tomto bode sú MRVK k dispozícii alternatívne modely.

- RO v rámci *decentralizovaného modelu* delegujú funkcie formálneho schvaľovania projektu (podpísanie dohody o grante) a/alebo realizácie platieb miestnemu partnerstvu. V prípade delegovania formálneho schvaľovania projektov na MAS v rámci ENRF, EFRR a ESF (ale nie EPFRV) sa MAS musia stať sprostredkovateľským orgánom so všetkými dôsledkami na audit a kontrolu. MAS financované z týchto troch fondov (ESF, EFRR, ENRF) *môžu vykonať platby* prijímateľom bez toho, aby sa stali sprostredkovateľským orgánom, pokiaľ sú zavedené primerané postupy. V prípade projektov financovaných z EPFRV musí právnu zodpovednosť za vykonanie platieb niesť platobná agentúra.

Rámček 14: Výber operácií a platby vykonávané MAS LEADER v španielskom regióne Aragónsko

V regióne Aragónsko v Španielsku 20 miestnych akčných skupín LEADER priamo schvaľuje miestne projekty (schvaľujú dohodu o grante) a pri dokončení projektu vyplácajú realizátorom projektov grant. Regionálny RO poskytne miestnej akčnej skupine vopred 9 % verejného rozpočtu na začiatku obdobia za podmienky, že skupina predloží bankovú záruku. Spočiatku partnerstvo zasielalo štyri certifikáty schválených projektov a každý rok ich vyplácalo z preddavku, ktorý mu potom regionálna vláda preplatila do dvoch až troch mesiacov. Tým sa zabezpečilo, aby neboli problémy s likviditou. Počet certifikácií sa však z dôvodu hospodárskej krízy znížil na dva a čas potrebný pre skupiny na náhradu sa predĺžil, čo viedlo k zvýšeniu tlaku na peňažný tok.

Miestne partnerstvá tvrdia, že týmto systémom sa veľmi zlepšuje ich postavenie v očiach miestnych zainteresovaných strán a umožňuje im reagovať na potreby realizátorov projektov omnoho pružnejšie a rýchlejšie. Vyslovene žiadajú o to, aby mohli v tejto metóde pokračovať aj v budúcom období.

³⁴ Podľa článku 65 ods. 4 EPFRV členské štáty vymedzujú úlohy RO, platobnej agentúry a MAS v rámci prístupu LEADER, pokiaľ ide o uplatňovanie kritérií oprávnenosti, výberových kritérií a postupu na výber projektov. Podľa článku 42 ods. 1 EPFRV môžu MAS navyše vykonávať aj ďalšie úlohy, ktorými ich poverí RO a/alebo platobná agentúra.

- RO je v rámci *centralizovanejšieho modelu* zodpovedný za formálne schvaľovanie projektu a platbu. Má to výhodu, že sa tak miestnym partnerstvám uľahčí mnoho administratívnej práce, ale funguje to len vtedy, ak vie RO zaviesť pružné a rýchle systémy schvaľovania a platieb.

Rámček 15: Výber operácií a platby vykonávané fínskymi skupinami FLAG

Fínsky systém realizácie osi 4 EFRH predstavuje príklad centralizovaného modelu. Skupiny FLAG oživujú a vyberajú projekty, ale konečné schválenie a platby sa uskutočňujú prostredníctvom regionálnych úradov sprostredkovateľského orgánu (centrá ELY), ktorým bola delegovaná zodpovednosť za správu programu. Tieto centrá prijímajú žiadosti o financovanie pre projekty vybrané skupinami FLAG v ich regióne a kontrolujú oprávnenosť pred formálnym schválením projektov. Potom, čo centrum ELY schváli projekt, kontroluje jeho vykonávanie a vykonáva platby priamo prijímateľovi. Zodpovedné sú aj za podávanie správ RO o schválených projektoch, vykonaných platbách a hodnotení.

Skupiny FLAG vo Fínsku využívajú ako svoju právnickú osobu existujúce organizácie, v niektorých prípadoch skupiny LEADER. Sústreďujú sa na tieto úlohy: vypracúvanie stratégie miestneho rozvoja, oživenie a podpora rozvoja projektu; neformálna kontrola formulárov žiadostí; výber projektov a podávanie správ o činnostiach skupiny FLAG. Vďaka úzkej blízkosti a dôvere medzi centrami ELY a skupinami FLAG môžu byť projekty schválené do šiestich týždňov od predloženia skupine FLAG, niekedy aj rýchlejšie.

Vykonávanie osi 4 EFRH vo Fínsku:

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/axis-4-finland>

Existujú tiež stredné možnosti, keď RO delegujú na miestne partnerstvá funkcie kontrolovania a certifikovania, že sa investície realizovali. To môže tiež urýchliť realizáciu za predpokladu, že RO zaviedol vhodný systém náhodných kontrol a nezdojuje všetky kontroly.

RO zostáva vo všetkých prípadoch subjektom s konečnou zodpovednosťou za akékoľvek chyby alebo zneužitie prostriedkov, takže rozhodnutie o úrovni delegovania na MAS by sa malo prijať po zvážení získaných prínosov, pokiaľ ide o rýchlosť a pružnosť pri plnení miestnych potrieb, v porovnaní s rizikom neoprávnených alebo neprimeraných výdavkov.

Riziká možno bez ohľadu na zvolenú úroveň delegovania značne znížiť prijatím týchto opatrení:

- ✓ jasné určenie zodpovednosti vedenia a kontrolných úloh v dohode podpísanej medzi RO a MAS (pozri článok 33 ods. 5 NSU);
- ✓ jasné určenie v systéme riadenia a kontrol funkcií MAS vo vzťahu k všetkým subjektom v reťazci realizácie;
- ✓ jasné určenie v programe funkcií MAS a orgánov zodpovedných za vykonávanie príslušného programu, za všetky úlohy súvisiace so stratégiou miestneho rozvoja (pozri článok 34 ods. 1 NSU);
- ✓ zabezpečenie, aby boli zavedené *vhodné a primerané* systémy na zaistenie dodržiavania postupov zo strany MAS a v celom reťazci realizácie, ktorý ovplyvňuje MRVK (výber vzoriek, náhodné kontroly atď.);
- ✓ odstránenie zdvojenia a zbytočných zdržaní na každej úrovni a monitorovanie rýchlosti, nákladov a efektívnosti samotného systému realizácie.

Hoci tieto kroky sú zodpovednosťou RO, samotné miestne partnerstvá musia kontrolovať, či sú zavedené, a musia zabezpečiť ich zohľadňovanie vo svojich každodenných operáciách.

Ďalší zdrojový materiál nájdete v poznámke pod čiarou³⁵.

3.4. Nástroje na podporu vykonávania MRVK

NSU obsahuje súbor nástrojov, ktoré môžu zvýšiť efektívnosť a adaptabilitu ľudskej a finančnej podpory, ktorú partnerstvá poskytujú svojmu miestnemu spoločenstvu.

- **Čo Komisia chápe pojmom „prípravná podpora“? [článok 35 ods. 1 písm. a)]**

Zo skúseností vyplynulo, že prípravná fáza navrhovania stratégie, budovania partnerstva a vymedzenia najvhodnejších hraníc pre MRVK je nevyhnutným základom úspechu. Vyžaduje si to však čas (odhady sa pohybujú od 6 do 12 mesiacov) a zdroje na zabezpečenie toho, aby bola stratégia založená na spoľahlivých dôkazoch, a na umožnenie zapojenia komunity. Komisia na zvýšenie kvality stratégií a partnerstiev odporúča, aby mohli zainteresované miestne komunity požiadať o „prípravnú podporu“ na základe zjednodušeného vyjadrenia záujmu.

Prípravná podpora môže pokrývať činnosti, ako sú napríklad:

- ✓ odborná príprava pre miestne zainteresované strany;
- ✓ štúdie o príslušnej oblasti;
- ✓ náklady súvisiace s vypracovaním stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou vrátane nákladov na konzultácie a nákladov na akcie súvisiace s konzultáciami so zainteresovanými stranami;
- ✓ administratívne náklady (prevádzkové náklady a náklady na zamestnancov) organizácie, ktorá žiada o prípravnú podporu v prípravnej fáze;
- ✓ podpora pre malé pilotné projekty.

Prípravná podpora bola oprávnená od 1. januára 2014 bez ohľadu na to, či stratégia miestneho rozvoja nakoniec získa financovanie na vykonávanie. Intenzita pomoci pre prípravnú podporu môže byť až 100 %.

RO musia na výber projektov pre prípravnú podporu čo možno najskôr uskutočniť jednoduchú výzvu na vyjadrenie záujmu (pozri príklad).

Existujúce vidiecke a rybárske partnerstvá sú oprávnené pre túto podporu, pokiaľ vo svojom rozpočte na obdobie rokov 2007 – 2013 nemali žiadnu klauzulu pre prípravnú podporu.

Je však tiež možné financovať určité spoločné prípravné činnosti (ako napríklad činnosti na budovanie kapacít a informovanie o MRVK prostredníctvom školiacich stretnutí, webových lokalít, usmerňujúcich dokumentov, seminárov atď.) s použitím rozpočtu pre technickú pomoc na obdobia rokov 2007 – 2013 a 2014 – 2020.

³⁵ Zdrojový materiál:

- Vykonávanie prístupu Leader zdola nahor. Správa zo skupinového výskumu ESRV 1 http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/focus-groups/en/focus-group-1_en.cfm.
- Osvedčené postupy FARNET – Správa a riadenie. Modely realizácie osi 4 v Dánsku a vo Fínsku <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/governance-management-0>.

Rámček 16: Príklad prípravnej podpory pre skupiny FLAG v Estónsku

V Estónsku sa zriadenie a výber rybárskych miestnych akčných skupín podporovali prostredníctvom jednoročného školiaceho programu pre nové partnerstvá a súboru konferencií. Organizovalo ich ministerstvo poľnohospodárstva v spolupráci s vnútroštátnou sieťovou podpornou jednotkou, Univerzitou Pärnu v Tartu a školiacim strediskom Tõru.

Plán odbornej prípravy bol navrhnutý s ohľadom na tri rôzne cieľové skupiny (rybári a rybárske podniky; zástupcovia miestnej vlády a neziskové združenia) a mal štyri hlavné ciele: podpora vytvorenia 8 skupín FLAG; odborná príprava vedúcich skupiny FLAG, ktorí vedia začať prácu skupiny FLAG; rozvoj spolupráce medzi členmi skupiny FLAG a budovanie kapacity skupín FLAG, aby fungovali ako školiace organizácie; a nasadzovanie členov skupín FLAG so znalosťami na vypracúvanie stratégií pre ich oblasti. Program zahŕňal semináre o právnom rámci osi 4, ako aj odbornú prípravu o tom, ako formovať partnerstvo MAS a ako pristupovať k vypracúvaniu stratégie miestneho rozvoja a akčného plánu. Zahŕňal aj budovanie kapacít pre riadenie projektov, komunikáciu a verejné obstarávanie a dopĺňala ho komplexná príručka.

Náklady na program boli tesne pod 100 000 EUR, ktoré sa vyplácali z vnútroštátneho rozpočtu a technickej pomoci z EFRH. Miestne akčné skupiny sa predbežne vybrali s použitím zjednodušenej výzvy na vyjadrenie záujmu a dostali približne 70 000 EUR na podporu miestneho procesu budovania partnerstva a vypracúvania stratégie miestneho rozvoja, ktoré sa vykonávali súbežne s vnútroštátnym budovaním kapacít. Pokrývalo to náklady napríklad na štúdie, informovanie, stretnutia a odbornú pomoc. V dôsledku zamerania sa Estónska na budovanie kapacít patrila táto krajina v Európe medzi prvú (na začiatku roka 2010), ktoré mali operačné skupiny FLAG schopné podporovania miestnych projektov.

- **Čo Komisia chápe podporou na „uskutočňovanie operácií v rámci stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou“? [článok 35 ods. 1 písm. b) NSU]**

Podpora na „uskutočňovanie operácií“ pokrýva všetky zvyšné akcie v stratégii okrem prípravnej podpory, prevádzkových nákladov, oživenia a spolupráce. Treba uviesť, že nie sú vopred definované podopatrenia alebo typy akcie na uskutočňovanie. Takže MAS môžu v zásade voľne definovať typy akcie vo svojich stratégiách miestneho rozvoja, a tie môžu byť rôzne pre MAS v tej istej krajine alebo regióne.

Komisia okrem toho zaviedla súbor ustanovení na zvýšenie efektívnosti a zlepšenie schopnosti stratégií miestneho rozvoja reagovať na miestne potreby.

Prvý typ ustanovenia sa týka všetkých článkov *určených na zlepšenie kvality stratégií miestneho rozvoja*, ktoré boli skôr spomenuté, vrátane:

- ✓ jasného zamerania sa na to, čo chce komunita zmeniť;
- ✓ merateľných zámerov pre výstupy a výsledky;
- ✓ konkrétnych akčných plánov a finančných plánov;
- ✓ efektívnych systémov na riadenie, monitorovanie a hodnotenie.

Druhým typom ustanovenia sa má zabezpečiť, aby bolo uskutočňovanie stratégií miestneho rozvoja dostatočne *pružné* na reagovanie na rôznorodé a meniace sa potreby rôznych oblastí v Európe.

Dosiahlo sa to:

- ✓ rozšírením potenciálneho rozsahu stratégií miestneho rozvoja, keď sa im umožnilo podporovať opatrenia a akcie, ktoré neboli zamýšľané v programe a ktoré dokonca môžu patriť do normálnej právomoci iných fondov EÚ, pokiaľ sú v súlade s cieľmi programu;
- ✓ podporovaním RO, aby zaujali pružnejší prístup k oprávnenosti tým, že uvedú, čo nie je oprávnené namiesto pokúšania sa definovať všetko, čo je oprávnené.³⁶

Tretí typ ustanovenia sa týka metód na *zjednodušenie* spôsobov poskytovania grantov a iných foriem finančnej podpory (napríklad s použitím možností zjednodušených nákladov). Tými sa bude zaoberať kapitola 7.

- **Čo Komisia chápe slovami podpora na „prípravu a vykonávanie činností spolupráce miestnej akčnej skupiny“? [článok 35 ods. 1 písm. c) NSU]**

Ukázalo sa, že spolupráca medzi partnerstvami MRVK na vnútroštátnej a aj na európskej úrovni je podstatným prostriedkom na výmenu a prenos osvedčených postupov a na pomoc rozšírenia úspešných projektových nápadov. Cezhraničnú spoluprácu však značne spomaľovala existencia nezlučiteľných výberových konaní, časové rozvrhnutie a podmienky oprávnenosti v rôznych krajinách.

Komisia nemôže v systéme spoločného riadenia, prostredníctvom ktorého sa vykonávajú programy EŠIF, sama organizovať ústredné výberové konanie. S ohľadom na jeho absenciu navrhuje tri kroky na zefektívnenie postupov spolupráce medzi partnerstvami MRVK.

- ✓ Prvý prístup, ktorý odporúča Komisia, je, aby sa činnosti spolupráce integrovali do stratégie miestneho rozvoja, pričom partnerstvá budú mať presne rovnakú autonómiu pri výbere toho, s kým budú spolupracovať a ako, akú majú pre akúkoľvek inú činnosť.
- ✓ Alebo môže členský štát zriadiť otvorené výberové konanie a stanoviť časový limit pre výber (4 mesiace v prípade EPFRV a ENRF)³⁷.
- ✓ Na záver, ak sa členský štát rozhodne organizovať výzvy pre projekty spolupráce, malo by to byť aspoň 3 až 4-krát za rok na zlepšenie šance, že sa budú zhodovať s výzvami v iných členských štátoch.

Navrhnutým postupom sa má zabezpečiť dodržiavanie zásady oddelenia funkcií, zmierniť riziko možného konfliktu záujmov a napokon zabezpečiť dodržiavanie uplatniteľného právneho rámca.

V rámci EPFRV a ENRF sa zriadi aj systém na výmenu informácií, ktorému budú musieť členské štáty oznamovať projekty, ktoré schválili, a prostredníctvom ktorého sa budú koordinovať postupy.

³⁶ Vrátane nákladov uvedených v článku 69 ods. 3 NSU: a) úroky z dlžných súm prijímateľov, aj keď sú finančné náklady partnerstva povolené; b) kúpa pozemku za sumu presahujúcu 10 % celkových oprávnených výdavkov s výnimkami; c) DPH s výnimkou prípadov, keď nie je vymáhateľná podľa vnútroštátnych právnych predpisov o DPH.

³⁷ Pozri: návrh usmernenia na vykonávanie činností spolupráce LEADER v programoch rozvoja vidieka na obdobie rokov 2014 – 2020 vydaný v októbri 2013.

Rámček 17: Pravidlá pre činnosti spolupráce MAS vo Švédsku a v Poľsku

Vo Švédsku sa rozpočet pre spoluprácu rozdelil medzi 63 MAS a MAS môžu vyberať projekty spolupráce podľa rovnakého postupu ako ostatné projekty v rámci ich stratégií. Až 25 % rozpočtu pre spoluprácu sa môže použiť na prípravné kroky spolupráce.
www.reseaurural.fr/files/sweden.ppt

Spolupracujúce MAS v Poľsku predkladajú svoju žiadosť regionálnemu sprostredkovateľskému orgánu v rámci prebiehajúcej výzvy (otvorená do 30. júna 2013 pre prípravné činnosti a do 31. decembra 2013 pre úplné projekty) a SO by ich mal schváliť do približne 2 mesiacov od predloženia. RO zverejnil príručku v angličtine, v ktorej vysvetľuje pravidlá a postupy spolupráce a ktorá je k dispozícii na jeho webovej lokalite: <http://www.minrol.gov.pl/pol/content/download/39116/217085/file/Guide%20to%20Cooperation%20Projects%20of%20Axis%204%20Leader%20of%20Rural%20Development%20Programme%20for%202007-2013.pdf>.

- **Čo Komisia chápe podporou pre „prevádzkové náklady spojené s riadením uskutočňovania stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou“ [článok 35 ods. 1 písm. d) NSU] a na „oživenie stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou“? [článok 35 ods. 1 písm. e) NSU]?**

Komisia a Európsky dvor audítorov uznávajú, že jednou z hlavných hodnôt MRVK je schopnosť partnerstiev dostať sa do komunity a povzbudiť a podporiť jednotlivcov a skupiny, aby predkladali projekty prispievajúce k stratégii. Táto komunitná osvetová činnosť sa všeobecne nazýva oživenie. Niekedy sa to však prehliada. Ak to miestne partnerstvá neurobia, existuje veľké riziko, že prostriedky jednoducho vyčerpajú silnejšie miestne subjekty, ktoré už môžu mať aj tak prístup k iným zdrojom financovania. Miestne partnerstvo sa nakoniec môže jednoducho stať miestnym úradom administratívy na vyššej úrovni a ďalším článkom v príliš dlhom reťazci.

Aby tomu Komisia zamedzila a aby zabezpečila, že miestne partnerstvá budú mať zdroje na priblíženie sa ľuďom a povzbudzovanie inovatívnych projektov, kolektívnych projektov a projektov ťažšie dosiahnuteľných skupín, zvýšila zdroje, ktoré môžu partnerstvá vynaložiť na prevádzkové náklady a na náklady na oživenie. V predchádzajúcom období mohli skupiny LEADER vynaložiť maximálne 20 % na prevádzkové náklady, pričom rybárske miestne akčné skupiny (skupiny FLAG) mohli vynaložiť maximálne 10 % na tieto typy nákladov. Hoci to nebolo špecifikované, v tejto sume bolo často zahrnuté oživenie.

Teraz môžu skupiny vynaložiť až 25 % na prevádzkové náklady a oživenie, pričom intenzita pomoci môže byť až 100 %.

Prevádzkové náklady môžu zahŕňať:

- ✓ náklady na zamestnancov a prevádzkové náklady vybraného partnerstva;
- ✓ odbornú prípravu pre zamestnancov partnerstva (nie pre realizátorov projektu);
- ✓ náklady súvisiace so vzťahmi s verejnosťou (vrátane nákladov na budovanie sietí, ako je účasť na stretnutiach vnútroštátnych a európskych sietí);
- ✓ finančné náklady;
- ✓ náklady na monitorovanie a hodnotenie.

Oživenie môže zahŕňať:

- ✓ informačné kampane – podujatia, stretnutia, letáky, webové lokality, sociálne médiá, tlač...;
- ✓ výmeny so zainteresovanými stranami, komunitnými skupinami a potenciálnymi realizátormi projektov na tvorbu nápadov a budovania dôvery;
- ✓ podporu pre komunitné organizácie a tvorbu či posilnenie komunitných štruktúr;
- ✓ propagácia a podporovanie prípravy projektov a žiadostí;
- ✓ podpora po začatí projektu.

Tieto funkcie oživenia môžu vykonávať priamo zamestnanci zamestnaní partnerstvom alebo sa môžu obstarávať dodávateľsky. Skúsenosti ukázali, že väčšina partnerstiev potrebuje aspoň dvoch zamestnancov na vykonávanie týchto funkcií – kvalifikovaného manažéra a osobu vybavujúcu administratívu. To však závisí od existujúcej úrovne územnej organizácie a od toho, či sa partnerstvá v rámci MRVK vedia spojiť alebo využiť zdroje iných agentúr a partnerstiev. Skupiny LEADER v krajinách, kde majú vidiecke oblasti málo iných organizácií musia oživeniu a budovaniu kapacít venovať väčšiu pozornosť a často si vyžadujú tímy 4 – 5 skúsených ľudí.

Pomer medzi prevádzkovými nákladmi a oživením nie je stanovený v nariadení a bude závisieť od množstva administratívnych úloh delegovaných na miestne partnerstvo. Partnerstvo by však vo všeobecnosti malo na oživenie a na mobilizáciu iniciatívy komunity vyčleniť čo možno najviac zdrojov.

Kapitola 4. Prečo a ako vykonávať MRVK v mestách?

4.1. Úvod k mestskému MRVK

Mestský MRVK otvára obrovský potenciál na riešenie špecifických problémov v mestách a na využitie nevyužitého potenciálu miest, podnikov a občianskej spoločnosti, ktoré môžu prispieť k rozvoju. V minulosti sa mnohé prístupy zdola nahor v mestských oblastiach silno zameriavali na hospodársky rozvoj a sociálne začlenenie. Je to významná téma, ktorá bude pravdepodobne pokračovať, ale asi vzniknú aj nové prístupy k riadeniu komunity, ako sú voľný priestor, bývanie, udržateľná výroba a distribúcia potravín a miestnej energie. To znázorňuje napríklad rýchle šírenie hnutia Transition Towns³⁸ v Európe.

Prístupy typu MRVK sa vyvinuli v mnohých mestských prostrediach. V 90. rokoch minulého storočia sa zameriavali na znevýhodnené štvrte v centrách miest. V období rokov 2014 – 2020 sa od mestského MRVK očakáva, že bude mať rôzne formy a bude sa venovať rôznym mestským oblastiam, či už upadajúcim priemyselným a remeselným oblastiam, kultúrnym a kreatívnym štvrtiam, okoliu alebo celému mestu.

Mestský MRVK je súčasťou celosvetového hnutia

Mestský MRVK má svoj pôvod v rôznych formách organizovania komunity. Tie siahajú od prístupov rozvoja komunity po využívanie sociálneho hospodárstva. Existujú mnohé rôzne filozofie, ktoré podopierajú mestský MRVK a pochádzajú z rôznych vnútroštátnych a medzinárodných tradícií:

- hnutie univerzitných sídlisk v 19. storočí, prostredníctvom ktorých zasahovali univerzitní študenti v chudobných štvrtiach (USA a Spojené kráľovstvo);
- prístupy rozvoja komunity³⁹, vrátane tých, ktoré sú najviac postihnutých určitým problémom, v jeho riešení; budovanie komunitného pohľadu na problém; identifikácia a mobilizácia aktív komunity) a prijatie inkluzívneho prístupu k zastúpeniu;
- modely sociálneho hospodárstva (napr. sociálne družstvá v Taliansku) sa rozšírili do komunitnej dopravy, bytových družstiev a všetkých aspektov sociálneho života – čo poskytovalo prácu špecifickým cieľovým skupinám;
- organizovanie štvrtí založené na prístupe Saula Alinskyho vyvinutom v Chicagu (ktorý použili obyvatelia Londýna vo svojej „kampani pre existenčné minimum“);
- rozvoj založený na aktívach – budovanie inštitúcií, ako sú spoločnosti pre miestny rozvoj a rozvojové trusty, ktoré majú dôveryhodnú súvahu a poskytujú pracovný priestor, inkubátory a iné služby (napr. berlínske laboratórium pre sociálny vplyv⁴⁰ a Creggan Enterprises v Derry/Londonderry, pozri obrázok 3:).

Európske mestá sa musia ešte mnoho učiť o poskytovaní dostupného bývania, zlepšovaní verejného zdravia a boji proti násiliu gangov z týchto skúseností a z väčšej výmeny medzi európskymi mestami a mestami v iných častiach sveta.

³⁸ <http://www.transitionnetwork.org/> Odkaz na webovú stránku Transition towns (mestá zmeny).

³⁹ Pozri napríklad opis päťstupňového modelu New Oregon
<http://sogpubs.unc.edu/electronicversions/pg/pgspsm04/article2.pdf>.

⁴⁰ <http://socialimpactlab.eu/>.

- Starosta Soulu podporuje budovanie komunity v mestských štvrtiach spojené s jeho politikou spoločného hospodárstva⁴¹, v ktorej sa prostredníctvom soulského sociálneho inovačného parku podporuje alternatívny model hospodárskeho rozvoja založený na spoločnom využívaní zdrojov.
- Japonsko vyvinulo komunitný obchodný model na úrovni štvrtí so silným zameraním na environmentálne otázky⁴².
- V rozvojových krajinách, ako sú Thajsko a India, bol miestny rozvoj vedený komunitou často jedinou všeobecnou politikou na podporu chudobných ľudí, ktorá fungovala v mestskej oblasti. V Bangkoku sa zložité problémy s vlastníctvom pozemkov v neformálnych osadách vyriešili prostredníctvom koncepcie spoločného priestoru, čo sú dlhodobé prenájmy držané spoločne komunitou⁴³, čo umožnilo úspešné premiestnenie chatrčových osád.
- Medellín v Kolumbii⁴⁴ získal titul mesto roka v roku 2013 a využil prístupy založené na komunite na riešenie sociálnych problémov súvisiacich s násilím, mestskou dopravou, poskytovaním služieb a životných podmienok v chudobných štvrtiach (favelas).
- Svetová banka spojila všetky svoje prístupy k miestnemu rozvoju a rozvoju riadenému komunitou⁴⁵ s osobitným dôrazom na rozširovanie riešení.

Obrázok 3: Obchodné jednotky, ktoré vlastní sociálny podnik Creggan Enterprises Derry/Londonderry⁴⁶, s nákupným centrom Rathmor v pozadí, Spojené kráľovstvo

⁴¹ <http://www.shareable.net/blog/is-seoul-the-next-great-sharing-city>.

⁴² http://ishes.org/en/aboutus/biography/writings/2007/writings_id000823.html.

⁴³ <http://www.codi.or.th/housing/frontpage.html>.

⁴⁴ <http://online.wsj.com/ad/cityoftheyear>.

⁴⁵ H. Binswanger Mkhize, J. de Regt a S. Spector, Local and Community Driven Development, moving to scale in theory and practice, 2012

http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/2010/03/05/000333037_20100305000306/Rendered/PDF/533000PUB0comm1B1Official0Use0Only1.pdf

⁴⁶ Pozri Mestský rozvoj v EÚ: 50 projektov podporených z EFRR počas obdobia rokov 2007 – 2013 – prípadová štúdia [Derry Londonderry](#).

Predchádzajúce iniciatívy mestského miestneho rozvoja v EÚ

V hlavných programoch boli mnohé komunitné iniciatívy, akcie a inovácie, ktoré obsahovali prvky mestského MRVK. Miestny rozvoj sa objavoval v nariadení o EFRR od roku 1989:

- Mestské pilotné projekty (1989 – 2006) podporovali malé experimentálne činnosti zamerané väčšinou na znevýhodnené štvrte.
- Programy iniciatívy Spoločenstva týkajúcej sa mestských oblastí URBAN (1994 – 1999, 2000 – 2006) pozostávali z oblastných prístupov riadených skupinami zainteresovaných strán vedených mestskými orgánmi. Financovanie EÚ vo výške približne 10 miliónov EUR sa väčšinou pridelovalo na balíky projektov. Programy URBAN sa zameriavali na znevýhodnené štvrte s približne 10 000 obyvateľmi so slabým zapojením občianskej spoločnosti a podnikov⁴⁷. Niektoré programy, ako napríklad Arhus, Le Havre a Halifax, mali aktívnejší prístup k budovaniu kapacít v komunitne založených organizáciách, takže mohli projekty riadiť efektívne, a v Halifaxe časti programov realizovali tieto orgány v rámci miestnych poverovacích dohôd.
- Zohľadnenie mestského rozmeru v programovom období rokov 2007 – 2013, počas ktorého sa EFRR využíval v integrovanom mestskom rozvoji v približne polovici regiónov⁴⁸. V niektorých mestách sa značne experimentovalo s realizačnými reťazcami.
- V programe spolupráce v oblasti rozvoja miest URBACT sa spojili zainteresované strany z rôznych tém v 500 miestnych podporných skupinách, treba však poznamenať, že program URBACT je viac vedený mestami ako MRVK⁴⁹. Každá skupina pracuje s použitím metódy URBACT⁵⁰ – v zásade prístup zapojenia mnohých zainteresovaných strán k vypracúvaniu miestnych akčných plánov. Veľká časť týchto miestnych akčných plánov sa venuje problémom v miestnych oblastiach, čo z nich robí užitočné príklady, ako by mestský MRVK⁵¹ mohol vyzerať pre viacero tém v rôznych situáciách.

Na základe týchto predchádzajúcich prvotných skúseností sa v NSU na obdobie rokov 2014 – 2020 predstavuje pojem MRVK. Pokiaľ ide o EFRR, MRVK by sa mal programovať v programoch prostredníctvom špecifickej investičnej priority MRVK 9d stanovenej v rámci tematického cieľa 9 bojovať proti chudobe a podporovať sociálne začlenenie. Rozsah činností však môže zahŕňať celý súbor všetkých tematických cieľov, a môže byť tak zameraný na inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast.

4.2. Stratégie pre mestský MRVK

V akejkoľvek oblasti sa môžu skombinovať sektorové politiky, územné politiky a prístupy vedené komunitou. Na obrázku 4 je graficky znázornený tento vzťah.

MRVK by sa mohol využívať ako nástroj pre činnosti zdola nahor, ktoré prispievajú k integrovanému mestskému rozvoju v súlade s článkom 7 ods. 1 EFRR: „integrované činnosti na riešenie hospodárskych, environmentálnych, klimatických, demografických a sociálnych

⁴⁷ URBAN 2 konečné hodnotenie zo strany Ecotec 2006 (teraz Ecorys) [Urban 2 final evaluation http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2006/urbanii/final_report.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2006/urbanii/final_report.pdf).

⁴⁸ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/urban/index_en.htm.

⁴⁹ Miestna podporná skupina URBACT je skupina viacerých zainteresovaných strán vedená mestskou radou poverenou vypracovaním miestneho akčného plánu. Skupina však nemá žiadnu záruku zdrojov pre akčný plán a financovanie na projekty sa musí nájsť z vnútroštátnych zdrojov a zo zdrojov EÚ.

⁵⁰ Odkaz na verziu 2 súboru nástrojov URBACT <http://urbact.eu/en/news-and-events/view-one/news/?entryId=5288>.

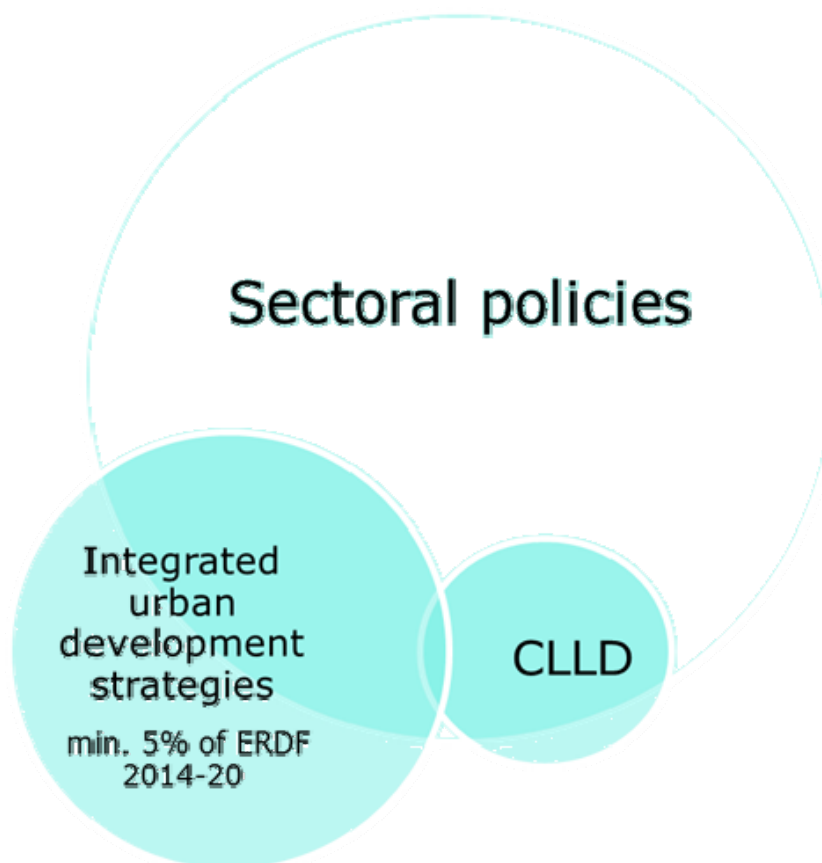
⁵¹ P.Soto, M. Houk a P. Ramsden, 2012 – *Vykonávanie MRVK v mestách: ponaučenia z programu URBACT* http://www.ville.gouv.fr/IMG/pdf/implementing_clld_lessons_from_urbact.pdf.

výziev, ktoré majú vplyv na mestské oblasti, pričom sa zohľadňuje podpora prepojení medzi mestom a vidiekom.“ V prípade týchto integrovaných stratégií mestského rozvoja musí byť najmenej 5 % z príspevku EFRR každého členského štátu a mestské orgány vykonávajúce tieto stratégie sú zodpovedné minimálne za výber projektov. Možno ich programovať ako špecifickú viactematickú prioritnú os pre mestský rozvoj, ako integrované územné investície (IÚI) alebo ako špecifický program mestského rozvoja.

Mestský MRVK môže dopĺňať ktorýkoľvek z týchto integrovaných prístupov mestského rozvoja, napríklad prácou na úrovni štvrte ako súčasť širšejestskej stratégie, a môže zlepšiť dosah sektorových prístupov.

Mestský MRVK sa ďalej môže využiť na integrovanejšie spojenie činností financovaných z EFRR a ESF, napríklad podporovaním obnovy mestských štvrtí prostredníctvom investícií do infraštruktúry v kombinácii s opatreniami v oblasti vzdelávania a zamestnanosti alebo spojením infraštruktúry starostlivosti o deti a prístupu k odbornej príprave a práci pre mladých rodičov v štvrti.

Obrázok 4: Vzťah medzi sektorovými politikami, integrovanými stratégiami mestského rozvoja a MRVK.

Výber strategického zamerania pre mestský MRVK

Mestský MRVK sa v období rokov 2014 – 2020 bude pravdepodobne využívať v širokom okruhu tematických cieľov. Môže sa použiť na zníženie CO₂ v štvrtiach, na výrobu energie, vývoj spoločného a obehovejšieho hospodárstva, začlenenie migrantov a budovanie sociálnej súdržnosti, tvorbu miestnych pracovných miest, riešenie problému bezdomovcov, boj proti obchodovaniu s drogami a pouličnej kriminalite, zlepšenie zdravia a pohody, vytvorenie a riadenie parkov a záhradiek a na pestovanie potravín. To sú len niektoré z možných strategických zameraní, ktoré môžu miestne skupiny zaujať. Miestna skupina často potom, čo sa zameria na jeden aspekt, rozšíri svoje ambície a zameria sa na nové výzvy.

Nízkouhlíkové komunity

Mestský MRVK môže zohrávať význam pri pomáhaní komunitám znižovať svoju výrobu uhlíka, a tým prispievať k cieľom stratégie Európa 2020. Pri mnohých z najefektívnejších prístupov sa spolieha na miestne formy spolupráce. Medzi ne môžu patriť nové spôsoby spoločného využívania áut, prechod z individuálneho úsilia o zlepšenie šetrenia energie na prístupy k zlepšeniu na úrovni ulici alebo štvrte, komunitnej výrobe obnoviteľnej energie (vietor, voda, biomasa). V príklade mesta Montevoglio v oblasti Bologne je znázornené, čo je možné (pozri tento rámček 18).

Rámček 18: Montevoglio, hnutie prechodu podporované mestskou samosprávou

Montevoglio je malé mesto 20 km od Bologne, ktoré chce zmierniť výrobu uhlíka. Obec podpísala dohodu o partnerstve s miestnou skupinou pre prechod v roku 2009 a spoločne pracujú na širokom okruhu inovatívnych stratégií. Toto mestečko a jeho územie sa stali skúšobňou pre experiment založený na silnom partnerstve medzi miestnou skupinou pre prechod a obcou. Po roku 2009 podpísali tieto dva subjekty strategickú dohodu, ktorá viedla k 4 rokom práce na rôznych otázkach vrátane energie, poľnohospodárstva, vzdelávania a sociálnych inovácií. Na obrázku 5: sú pomocou kruhového diagramu znázornené zásady ich prístupu.

Energia: na rozvoj fotovoltických nákupných skupín založených na zelenej energii a znížení emisií je potrebná informovanosť a nielen čisto hospodárske stimuly. Mesto viedlo projekt EII ENESCOM, na ktorom sa zúčastnilo šesť ďalších miestnych obcí a 12 medzinárodných partnerov. Miestne obce sa zúčastnili na konferencii starostov a vyskúšali rad nových nástrojov na zvýšenie informovanosti občanov, úradníkov a politikov. Tento prístup sa rozšíril v celom regióne Emilia-Romagna.

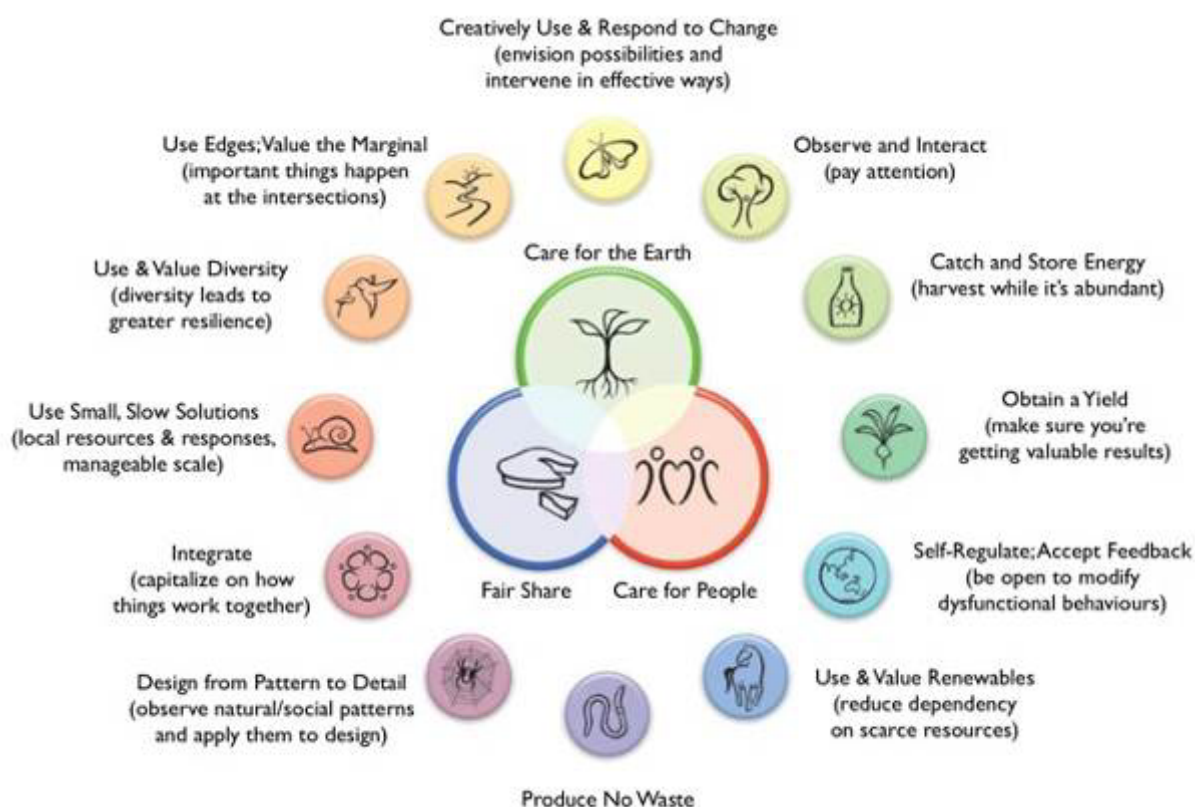
Poľnohospodárstvo: vypracovanie projektu Streccapogn, čo je združenie a spoločnosť ekologického hospodárstva, ktorá na miestnych poliach pestuje pšenicu a obilniny starých odrôd, zeleninu a ovocie. V rámci tohto projektu sa spájajú aj ďalší miestni poľnohospodári, je zabezpečená sociálna práca a projekt je súčasťou širšieho programu udržateľných potravín.

Vzdelávanie: vypracovanie experimentálneho vzdelávacieho programu o energii na pomoc učiteľom a odborníkom v oblasti environmentálneho vzdelávania o energetických otázkach. Pedagógom boli poskytnuté nové koncepcie spoločne so vzdelávacou stratégiou s cieľom postúpiť tieto koncepcie študentom.

Vypracovanie „desatora udržateľných potravín“⁵² na informovanie občanov o výrobe potravín, jej vplyve na emisie skleníkových plynov a všeobecnejšie o hospodárstve a ekológii, vzťahu medzi potravinami a zdravím.

Sociálne inovácie: päť obcí vrátane Monteveglia využilo metódu nazývanú občianske iniciatívne preskúmanie⁵³ pred hlasovaním o zlúčení, aby občanom pomohli lepšie porozumieť opatreniu ešte pred hlasovaním.

Obrázok 5: Diagram použitý v Monteveglia na informovanie o zásadách jeho obehového hospodárstva

MRVK pre obnovu miest

Obnova miest patrí pod EFRR už od prvých mestských pilotných projektov v roku 1989, ktoré doplnili dva programy iniciatívy Spoločenstva týkajúce sa mestských oblastí.

Obnova miest sa väčšinou zameriava na staršie oblasti centier miest, v ktorých často býva značné množstvo populácie migrantov. Zameriavalo sa aj na vonkajšie okrajové sídliská vrátane systémovo vybudovaných sídlisk vo východnej Európe. Možná je veľmi široká škála intervencií od fyzických intervencií a environmentálnych vylepšení spoločných oblastí po mäkkšie opatrenia zamerané na odbornú prípravu, kultúrne činnosti, starostlivosť o deti atď. V najlepších programoch obnovy sa podarilo skombinovať „tvrdé“ a „mäkké“ opatrenia ako v Duisburgu, čo je znázornené v tomto rámciku 19.

⁵² <http://www.transitionnetwork.org/projects/sustainable-food-project>.

⁵³ <http://www.healthymodemocracyoregon.org/citizens-initiative-review>.

Rámček 19: Duisburg Marxloh (DE) – participatívny prístup k integrovanému mestskému rozvoju

Duisburg-Marxloh v Severnom Porýnii-Vestfálsku je príkladom integrovaného participatívneho prístupu k obnove miest na úrovni štvrtí, v ktorom sa kombinujú prvky mestského rozvoja zhora nadol iniciované mestskou správou a zapojenie štvrtí a občanov zdola nahor. Práca sa začala v 80. rokoch minulého storočia a spájala programy financovania na vykonávanie spoločnej stratégie.

Prístup tvorili investície na zlepšenie fyzických a environmentálnych životných podmienok vytvorením zeleného pásu. Realizovalo sa to prostredníctvom stratégie založenej na zapojení, budovaní sietí a budovania kapacít obyvateľov a zúčastnených aktérov. Fyzickú intervenciu sprevádzal intenzívny a nepretržitý dialóg o budúcnosti celej štvrte.

Celý Marxloh má ošoh z obnovovacích činností, ktoré priniesli lepšiu kvalitu životného prostredia a lepšie prepojený systém otvoreného priestoru. Pre obyvateľov cieľovej oblasti, ktorých negatívne ovplyvnilo búranie a vysídlenie, boli vypracované riešenia na mieru s cieľom minimalizovať negatívny dosah. Siete aktívnych štvrtí (napr. okrúhly stôl, združenia miestnych podnikov) sa intenzívne zapájajú do dlhodobých diskusií o stabilizácii oblasti a čoraz viac sa zapájajú ako partneri do spoločnej tvorby udržateľných stratégií. Miestni hospodárski aktéri, ako napríklad začínajúce podniky migrantov a iné malé podniky tiež mali prospech z vylepšeného imidžu štvrte.

Štvrť sa vertikálne spojila prostredníctvom reťazca riadenia s mestom a s vládou Severného Porýnia-Vestfálska, ktoré spolufinancovali schému s EFRR. Ako súčasť programu Soziale Stadt⁵⁴ ťažila aj z poučenia sa z politik 80 iných štvrtí v mestách v celom regióne, ktoré vykonali podobný proces. Duisburg sa podelil o svoje skúsenosti s ostatnými mestami EÚ prostredníctvom siete URBACT REGGOV⁵⁵ a je jedným z 50 prípadových štúdií EÚ URBAN⁵⁶.

Práca s marginalizovanými komunitami

Mestský MRVK poskytuje skutočnú príležitosť na prácu s marginalizovanými komunitami, je však potrebné zabezpečiť dostatočnú riadiacu kapacitu miestnych akčných skupín.

Sieť NODUS Alba Iulia ako súčasť programu URBACT vypracovala miestnu stratégiu s použitím komplexných prístupov k zapojeniu jej rómskej komunity do plánovania rozvoja v znevýhodnených bytových domoch v štvrti mesta. Z dôvodu nedostatku dôvery medzi rómskou a nerómskou komunitou sa využila vonkajšia pomoc. Vykonali sa významné vylepšenia na mikroúrovni vrátane premeny spustnutého dvora na detské ihrisko (pozri obrázok 6:).

Projekt ROMANET programu URBACT sa špecificky zameriaval na Rómov a vyvinul miestne podporné skupiny a miestne akčné plány v deviatich partnerských mestách. Starosta mesta Udine Furio Honsell napísal:

⁵⁴ Nemecký spolkový program Soziale Stadt (sociálne mesto) pôsobí v celom Nemecku a spravujú a spolufinancujú ho vlády spolkových krajín, ako aj EFRR a ESF. Podporuje iniciatívy na obnovu štvrtí s metodikou zdola nahor. Sociálne integračné mesto v Severnom Porýnii-Vestfálsku podporuje znevýhodnené oblasti http://www.soziale-stadt.nrw.de/downloads/en/1009_socially_integrative_city_klein.pdf.

⁵⁵ <http://urbact.eu/en/projects/disadvantaged-neighbourhoods/reg-gov/our-outputs/>.

⁵⁶ GR pre regionálnu a mestskú politiku vykonalo významnú štúdiu mestských postupov EÚ financovaných z EFRR http://ec.europa.eu/regional_policy/projects/practices/details.cfm?sto=2656&pay=ALL®ion=ALL&obj=ALL&lan=7&defL=EN&the=

„V súčasnosti máme integrovanú stratégiu na riešenie potrieb najznevýhodnenejších občanov v Udine, a to sú členovia rómskej komunity. Vďaka projektu Romanet sa zraniteľné osoby stali viditeľné a teraz je možné lepšie zacieliť naše stratégie v oblasti zdravia na podporu zdravého životného štýlu. ... Ešte musíme napraviť nezákonné situácie, najmä pokiaľ ide o osady, ale teraz sa môžeme spoľahnúť na integrovanú stratégiu. Lepšie sme si uvedomili rôznorodosť situácií a máme pozitívne opatrenia na podporovanie lepších vzorov pre mladých Rómov.“

Obrázok 6: Alba Iulia, blok 2 pred a po (zdroj: správa o 50 prípadových štúdiách EÚ)

V rámci projektu ROMANET sa vypracovalo viacero usmernení⁵⁷ o práci s Rómami v mestskom prostredí v súvislosti so špecifickými politickými oblasťami, pričom sa využili skúsenosti partnerských miest.

Rámček 20: Terrassa, Katalánsko, Španielsko

V Katalánsku sa zdroje pre investície do znevýhodnených štvrtí na regionálnej úrovni koordinujú prostredníctvom regionálnej vlády Katalánska, ale plánovanie a vykonávanie sa uskutočňujú na miestnej úrovni.

Vďaka plánu pre 2. obvod mesta Terrassa sa posilnilo sociálne začlenenie v miestnej štvrti, v ktorej hrozilo veľké riziko konfliktu a občianskych nepokojov spôsobené príchodom prisťahovalcov, ktorí do štvrte prichádzali V rámci plánu, ktorý bol podporovaný z regionálneho programu obnovy mesta, sa integrovali sociálne činnosti a obnova mesta do jedného transformačného procesu, čím sa znížila segregácia oblasti od zvyšku mesta a zlepšila sa jej povest' z hľadiska napätia a konfliktov. Plán sa vykonával s veľkou mierou zapojenia občanov a využil sa v nim prierezový prístup rôznych obecných služieb. Zahŕňal premenu spoločných mestských priestorov, ako sú námestia a parky (pozri obrázok 7 nižšie).

⁵⁷ <http://urbact.eu/en/projects/active-inclusion/roma-net/our-outputs/>.

Obrázok 7: Obnovený sociálny priestor v parku v Terrasse

Kreatívne zoskupenia

Mnohé mestá majú kultúrne a kreatívne štvrte, ktoré vyrástli v priebehu rokov organicky s nejednotnou podporou pre jednotlivé projekty. Mestský MRVK otvára príležitosť na súdržnejšiu prácu so širokým okruhom zainteresovaných strán a najmä so samotnými kreatívnymi podnikateľmi. Tieto štvrte si vyžadujú starostlivé plánovanie a angažovanosť, aby sa ochránili pred príliš rýchlou gentrifikaáciou a bytovou výstavbou, ktoré môžu mať spomaľujúci účinok na hospodársky rozvoj. Miestne založené stratégie môžu zabezpečiť pracovný priestor, preskúmať možnosti pozemkových družstiev komunity, zlepšiť verejný sektor a spojiť sa so znalostnými centrami. Zahŕňalo to väčšie prepojenie s dizajnom webových lokalít a aplikáciami pre mobilné telefóny a sociálne inovácie.

V európskych mestách existuje mnoho príkladov oblastí, v ktorých by tento prístup mohol fungovať. Väčšina sa však stále vyznačuje plánovaním zhora nadol.

Rámček 21: Shoreditch Trust a kreatívna štvrť Londýna

Organizácia Shoreditch Trust⁵⁸ sa vyvinula z desať rokov trvajúceho programu New Deal for Communities pre túto oblasť a je následníckou organizáciou správnej rady štvrte. Realizuje široký okruh služieb a projektov vrátane reštaurácií, pracovného priestoru a inkubátorov a organizujú sa aj miestne festivaly a pouličné činnosti. V oblasti sa nachádza jedno z najväčších európskych kreatívnych zoskupení a bola podporovaná z EFRR v za sebou nasledujúcich programových obdobiach v rámci cieľa 2 od roku 1994 do roku 2006.

Oblasť sa teraz pýši bohatou zmesou umelcov, dizajnérov, odborníkov na webové videá a nové médiá. Ráz ulíc je tvorený premenenými starými dielňami, ako sú čajová továreň, kancelárie zo 60. a 70. rokov a podkrovné bývanie, ktoré dopĺňajú kluby, bary a kaviarne. Základné budovy boli premenené v 90. rokoch minulého storočia vrátane galérie White Cube a Circus Space. Z EFRR sa podporil aj nový univerzitný areál vysokej školy Hackney Community College v Shoreditch, ktorý získal silnú mediálnu pozornosť. Takzvaný silikónový kruhový objazd na ulici Old Street sa nachádza na okraji oblasti, je to miesto inkubátora IDEA London, ktorý sa nedávno financoval z EFRR, a vláda ho nedávno premenovala na Tech City⁵⁹. Celá štvrť sa stala poprednou zónou Európy pre začínajúce podniky v odvetví nových médií.

⁵⁸ <http://www.shoreditchtrust.org.uk/>.

⁵⁹ <http://www.techcityuk.com/>.

Obrázok 8: Letecký snímok Silicon Roundabout v štvrti Shoreditch, východný Londýn

Na mieste bývalej elektrárne blízko centra mesta vznikol v Tallinne tzv. „kreatívny kotol“. Projekt vytvoril sociálny podnik s názvom Kreatívna rada. Spojili sa v ňom odborníci a zástupcovia z rôznych organizácií a oblastí vrátane univerzít, viacerých združení umelcov, podnikateľskej sféry a architektov. V rámci projektu sa poskytuje 10 000 m² pracovného priestoru, priestoru na galérie a verejného otvoreného priestoru v jedinečnom prostredí a so silnou účasťou miestnej umeleckej a dizajnerskej komunity. Je to kombinovaný výrobný priestor a inkubačný priestor.

Obrázok 9: Časť kreatívneho kotla v Tallinne, Estónsko

Mestsko-vidiecky MRVK

Problematické oblasti často existujú na spojeniach medzi mestskými oblasťami alebo v prípade vidieckych mestských oblastí na okraji zastavených oblastí, v ktorých sa kombinujú mestské a vidiecke oblasti. Tieto prímestské oblasti môžu byť zanedbávané a môže byť ťažké, aby sa im venovala len jedna samospráva, čo je zapríčinené účinkami okraja, účinkami presahovania alebo parazitujúcim správaním občanov či inštitúcií.

Existujú tri hlavné typy partnerstiev medzi mestami a vidiekom:

- malé mestské servisné centrá obkolesené vidieckymi oblasťami, Alston Cybermoor (Spojené kráľovstvo) je príkladom kreatívneho prístupu v tomto prostredí;
- prímestské oblasti na okrajoch veľkých miest; týmto oblastiam často hrozí výstavba zlej kvality;
- vidiecko-mestské partnerstvá zamerané na jednotlivé otázky, ako sú odpad, dodávka a čistenie vody, doprava; väčšinou sa organizujú prostredníctvom spolupráce medzi samosprávami a majú menej príležitostí na prístup typu MRVK.

Vidiecko-mestské partnerstvá poskytujú príležitosti na rozvoj nových foriem partnerstva okolo obnoviteľnej energie s použitím slnka, odpadu, vetra a vody ako zdrojov energie. Vidiecko-mestské partnerstvá môžu otvárať príležitosti pre nový typy MRVK. Môžu medzi ne patriť nové projekty obnoviteľnej energie, projekty na recykláciu odpadu a vypracovanie nových prístupov k produktivite zdrojov a výrobe potravín zahŕňajúcich krátke obvody, voľný čas a cestovný ruch. Partnerstvá medzi mestskými spotrebiteľmi a vidieckymi výrobcami sú črtou hnutia udržateľných potravín, ako to znázorňuje prípad Monteveglio (pozri skôr uvedený rámček 18).

Rámček 22: Alston Cybermoor – digitálne mesto vo vidieckom prostredí

Alston Cybermoor⁶⁰ je súbor projektov vedených komunitou v izolovanom vresoviskom meste na kopci v severnom Anglicku. Miestni partneri založili dynamickú kybernetickú komunitu na budovanie väzieb medzi vidiekom a mestom a na prekonanie izolácie mesta a jeho okolitej planiny. Mesto bolo označené ako sociálne podnikateľské zoskupenie a vyhralo početné ocenenia a písalo sa o ňom vo vnútroštátnej a aj európskej tlači.

Keďže hlavní telekomunikační operátori neposkytovali širokopásmové pripojenie, miestna komunita reagovala vytvorením Alston Cybermoor na zabezpečenie prístupu k vysokorýchlostnému širokopásmovému pripojeniu. Táto iniciatíva pritiahla viaceré ďalšie podniky, pričom najnovšie z nich sa zameriavajú na elektrické bicykle, komunitnú vodnú energiu a miestnu komunitnú dopravu. Široký rad miestnej komunitnej činnosti vychádza z komunity alebo ich poskytujú sociálne podniky.

Alston má najväčšiu penetráciu širokopásmového pripojenia všetkých komunít v Spojenom kráľovstve. Dodal počítače 88 % zo 670 domovov a poskytol odbornú prípravu o ich používaní. Dvojnásobok vnútroštátneho priemeru (30 %) využíva internetbanking a 40 % využíva počítače na učenie. Ich webová lokalita je najaktívnejšou webovou lokalitou komunity v Anglicku⁶¹.

Činnosti komunitného partnerstva podporili miestne kreatívne a výrobné odvetvie a preukázali, že malé mesto môže mať budúcnosť v globalizovanom svete, keď sa zorganizuje. Financovanie pochádzalo z rôznych zdrojov vrátane vnútroštátnych, regionálnych a EÚ (obidve LEADER a ESF).

V niektorých vidieckych oblastiach sa vyskytol aj problém, keď vidiecky MRVK založený na prístupe LEADER nebol schopný zasiahnuť v hlavných mestských servisných centrách nad určitou veľkosťou. Vidiecko-mestský MRVK, v rámci ktorého sa využíva kombinácia prostriedkov, môže otvoriť možnosti pre tieto typy spolupráce.

⁶⁰ <http://www.cybermoor.org/>.

⁶¹ <http://www.networkforeurope.eu/files/File/CCT/Alston%20Cybermoor.pdf>.

Obrázok 10: Amersfoort NL partnerstvá pre udržateľné potraviny

Amersfoort je súčasťou siete URBACT pre udržateľné potraviny⁶², ktorú vedie mesto Brusel. Zameriava sa na výrobu, distribúciu a vychutnávanie potravín. Amersfoort vyvinul rôzne miestne iniciatívy, ako napríklad. poľnohospodárske trhy, donáška na bicykloch, zvyšovanie informovanosti prostredníctvom potravinárskych výstav a festivalov, pestovanie potravín a zvyšovanie informovanosti o tom, ako znížiť odpad. Amersfoort pracuje v rámci projektu URBACT v partnerstve s desiatimi mestami v celej Európe.

Koordinácia prístupov MRVK na úrovni mestského regiónu

Intervencie v štvrtiach môžu profitovať zo strategickej koordinácie na úrovni mestského regiónu alebo veľkomesta skôr ako na nižších územných úrovniach susedstva alebo samosprávy. Táto koordinácia na vyššej úrovni je potrebná na získanie ďalších zdrojov a zmiernenie vonkajších vplyvov. Zameranie sa na malé znevýhodnené oblasti, ktorým sa vyznačovali minulé programy URBAN, niekedy zlepšilo oblasti, ale mohlo to byť na úkor susedných oblastí. Typický príklad v mestskom prostredí je úsilie polície a ďalších agentúr o vyčistenie ulíc známych predajom drog a prostitúciou agresívnou policajnou prácou. Namiesto vyriešenia sa problém prostitúcie a obchodovania s drogami presunul do vedľajšej štvrte.

Správa vecí verejných je spravidla tiež roztrieštená a dostatočné zdroje možno často mobilizovať len na úrovni mestského regiónu, takže sa možno zamerať na viaceré štvrte naraz na zabezpečenie toho, aby sa ostatné vedľajšie štvrte nezhoršili, keď sa jedna zlepšila.

Sieť NODUS programu URBACT tvrdí, že na zamedzenie týmto problémom by sa oblasti MRVK mali určovať na úrovni mestského regiónu alebo funkčnej miestnej oblasti. Monitorovaniu a prieskumu to umožňuje kontrolovať, aby negatívne vonkajšie vplyvy neprevážili pozitívne

⁶² <http://urbact.eu/en/projects/low-carbon-urban-environments/sustainable-food-in-urban-communities/partner/?partnerid=645>.

prínosy a aby boli riešenia spojené so širším hospodárstvom a trhom práce mesta. Samotné činnosti sa stále organizujú miestne v štvrtiach.

4.3. Partnerstvo. Ako využiť MRVK na budovanie efektívnych spojení v mestskom prostredí?

Partnerstvá v rámci MRVK sa môžu upraviť podľa širokej škály partnerstiev, ktoré sú bežnejšie v mestských oblastiach. Môžu byť zriadené alebo môžu fungovať spôsobom doplnujúcim existujúce partnerstvá.

Je možné využiť existujúce organizácie verejného sektora ako zodpovedný orgán v partnerstvách MRVK, ktoré pôsobia ako určitý druh pracovnej skupiny pre určitý súbor problémov, pokiaľ sa dodržiavajú minimálne úlohy miestnej akčnej skupiny týkajúcej sa okrem iného navrhnutia stratégie a výberu projektov. Preto je dôležité zmapovať ostatné siete, aby si mestské iniciatívy MRVK mohli určiť svoju pozíciu vo vzťahu k tomu, čo už existuje.

Pravidlom 49 % partnerstiev [článok 32 ods. 2 písm. b) NSU], t. j. na úrovni rozhodovania nemajú ani orgány verejnej správy, ani žiadna záujmová skupina viac ako 49 % hlasovacích práv, nie je narušená úloha miestnych orgánov. Ak sa náležite používa, môže ich posilniť. MRVK zároveň umožňuje obci mobilizovať zdroje, zručnosti a energiu súkromných zainteresovaných strán a občianskej spoločnosti.

Partnerstvá mestského MRVK môžu posunúť hranice mnohoúrovňového riadenia zapojením zástupcov z odvetvia zdravia, vzdelávania, voľného času, športu a spoločností poskytujúcich verejné služby.

Mapovanie sietí a budovanie kapacít v štvrtiach

Mestá sú z dôvodu veľkosti svojej populácie a jej hustoty komplexnejšie ľudské prostredia ako iné typy oblastí. Majú rôznorodejšie populácie, ako aj podniky a organizácie občianskej spoločnosti. Je dôležité, aby si nové miestne akčné skupiny vytvorili obraz o tom, čo sa už v oblasti deje. Východiskovým bodom pre novú miestnu akčnú skupinu, keď je vo svojom skorom vývinovom štádiu, je využiť prístupy zapojenia k mapovaniu na identifikáciu aktívnych organizácií založených na komunite, vytvoriť zoznam ich kapacít a zdrojov (zamestnanci, projekty) a zdokumentovať ich aktíva (obráť, budovy vlastnené komunitou, pracovné priestory atď.). Pomôže to vypracovať dobrý obraz na zamedzenie duplikáciám. Tento typ práce môžu vykonávať výskumníci pracujúci s organizáciami miestnej komunity.

V NSU sa vyžaduje, že žiadna skupina nesmie mať väčšinovú kontrolu nad partnerstvom MRVK. V mestských oblastiach to znamená, že organizácie občianskej spoločnosti a súkromného sektora budú musieť zohrávať silnejšiu úlohu pri navrhovaní a vykonávaní miestnych stratégií, napríklad na rozdiel od prípadu programov iniciatívy Spoločenstva týkajúcej sa mestských oblastí URBAN.

Všetky miestne akčné skupiny MRVK využívajú určitú formu pomoci, oživenia alebo aktivácie. V rámci komunitného plánovania sa vyvinuli užitočné mapovacie techniky zapojenia. Jeden príklad je „Planning For Real“ („Reálne plánovanie“)⁶³, v rámci ktorého sa skopíruje mapa

⁶³ http://www.communityplanning.net/methods/planning_for_real.php.

oblasti vo veľkej mierke a pracuje sa s ňou. Mapa sa potom môže vylepšiť pomocou jednoduchých modelov hlavných budov alebo fotografií oblasti. Na obrázku 11 sú znázornené deti a dospelí, ktorí sa podieľajú na „Reálnom plánovaní“. Mapa sa používa ako nástroj na diskusiu pre účastníkov a umožňuje im skúmať otázky v existujúcom zastavanom prostredí a tiež diskutovať o tom, ako by sa oblasť mohla vyvinúť a zmeniť v budúcnosti. Hodnota metódy Planning for Real nie je v samotnej mape, ale v diskusiách, ktoré sa jej týkajú. Táto metóda sa môže použiť ako rámec na zistenie toho, čo chcú ľudia v komunite zmeniť.

Obrázok 11: Miestni ľudia pracujú na základnej mape v rámci „reálneho plánovania“ (zdroj: communityplanning.net)

V súčasnosti existujú digitálne metódy na zmapovanie aktív v miestnej komunite. V rámci projektu Alston Cybermoor sa na jeho webovej lokalite uvádzajú všetky miestne služby a miestne podniky⁶⁴. Vyvíjajú sa aplikácie sociálnych médií, ktoré pomáhajú komunitám hromadne zhromažďovať tento typ informácií. Inteligentné telefóny s kamerami a GPS umožňujú okamžité nahranie údajov, fotografií, rozhovorov a iných médií na vytvorenie skutočnej mapy komunity.

Budovanie kapacít s využitím koordinátora miestnej akčnej skupiny

Miestni koordinátori musia spojiť zručnosti empatie a diplomacie, pričom musia vedieť organizovať, byť realistami a idealistami súčasne. Pravdepodobne je to najťažšia úloha v rozvoji. Vo väčších partnerstvách môžu tieto úlohy spoločne vykonávať viacerí ľudia v tíme alebo s dobrovoľnými členmi.

Typický koordinátor musí spojiť osobné zručnosti so zručnosťami projektového riadenia. Ideálny kandidát má otvorenú podmanivú povahu a zároveň je časovo efektívny pri plnení svojich úloh.

Obrázok 12: Moderátorská úloha koordinátora mestskej MAS

Koordinátor malého tímu v oblasti Körnerpark berlínskej časti Neukölln pracuje v oblasti už vyše desať rokov. Dôverne pozná oblasť a vybudoval si vzťahy so širokým okruhom skupín. Vede malý tím piatich zamestnancov. Medzi ich úlohy patrí budovanie vzťahov s miestnymi jednotlivcami a skupinami. Zvolávajú a moderujú stretnutia rady

Koordinátor (vľavo) oblasti Körnerpark v Berlíne sleduje prezentáciu projektu zo strany miestnych žien

štvrte. Ich úloha ich umiestňuje medzi mesto a radu štvrte, takže medzi nimi pôsobia ako komunikačný bod. Aktérom zo štvrte pomáhajú vypracovať akčný plán a vykonávať proces zostavovania rozpočtu štvrte s využitím piatich miestnych fondov. Vypracúvajú tiež informačné bulletiny a ďalšiu komunikáciu určenú miestnej komunite, aby ľudia vedeli, čo sa financuje a aké podujatia sa uskutočňujú. A napokon sa venujú aj administratívnej činnosti monitorovania pokroku projektov a podávania správ financujúcim orgánom.

Miestne akčné skupiny v štvrtiach siahajú od formálnych, zapísaných organizácií s vysokou štruktúrou až po neformálnejšie voľné dohody o partnerstve.

V berlínskom príklade uvedenom skôr v texte úlohy riadenia pracoviska v štvrti realizujú dodávateľsky súkromné spoločnosti alebo sociálne podniky počas obdobia troch rokov. Víťazná organizácia zriadi malý miestne založený tím a úzko spolupracuje s radou susedstva. Táto rada štvrte nie je verejnoprávna, hoci väčšinu členov vymenúva miestna komunita prostredníctvom volieb. Rada štvrte môže prizvať ďalších ľudí, ktorí nežijú v danej oblasti, ako sú napríklad riaditelia škôl a majitelia alebo manažéri miestnych spoločností. Rada štvrte sa zvyčajne stretáva raz za mesiac a prijíma rozhodnutia o vykonávaní miestneho akčného plánu prostredníctvom systému fondov štvrte.

4.4. Oblasť: ako vymedziť efektívne hranice na činnosť v rámci miest?

MRVK sa môže rôzne upravovať, aby vyhovoval komplexnému a meniacemu sa výskytu mestských problémov. Vo všeobecnosti by veľkosť oblastí mala byť dostatočne veľká na podporu stratégie (viac ako 10 000) ale dostatočne malá na umožnenie miestnych interakcií (menej ako 150 000), ak sú však dodržané zásady vedenia komunity, možno tieto obmedzenia meniť, ak si to stratégia vyžaduje. Na návrh členského štátu možno v riadne odôvodnených prípadoch, napr. na zohľadnenie špecifik husto obývaných oblastí, tieto obmedzenia počtu obyvateľov meniť⁶⁵.

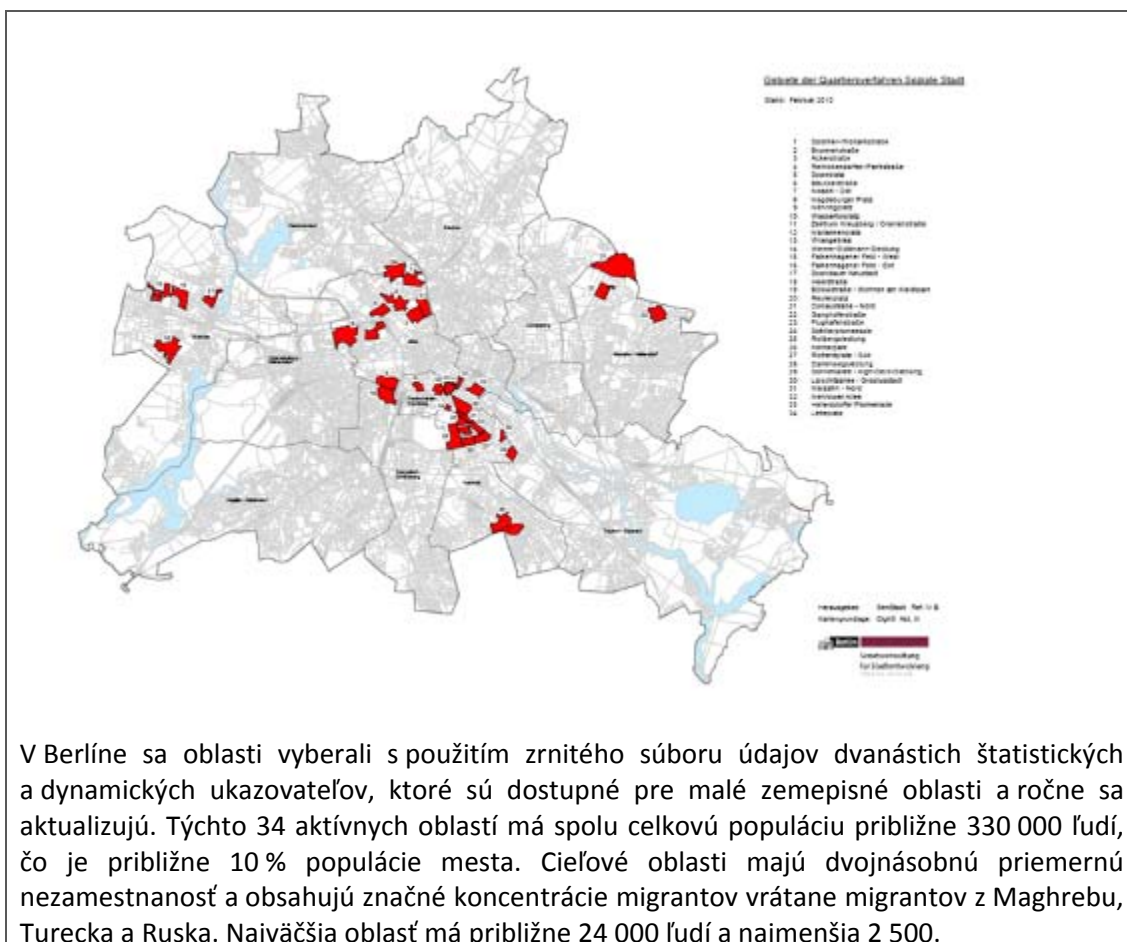
⁶⁵ Článok 33 ods. 6 NSU.

Pomocou MRVK sa možno venovať širokej škále mestských oblastí. Prístupy komunity sa doteraz uplatňovali najmä na problematické oblasti s rizikom vytvárania get. Nový prístup otvára možnosti vývoja nových spôsobov, ako spojiť problematické oblasti s oblasťami rastu a príležitostí. Môže to byť formou prístupov v celom meste, v rámci ktorých sa spoja rôzne typy oblastí, alebo sa to môže organizovať prostredníctvom väzieb medzi mestom a vidiekom. V budúcnosti sa mestsko-vidiecke partnerstvá môžu stať dôležitými spojovacími zónami s veľkým potenciálom, keďže sú menej obmedzené nedostatkom pozemkov, ktorý je zjavný v mestách.

Mestské orgány sa v minulosti často zameriavali na štvrte v centre miest. Dobrý postup je identifikovať, kde sú v meste oblasti v núdzi, na ktoré sa možno zamerať s použitím prístupu MRVK.

Vymedzenie zmysluplných hraníc v mestských oblastiach je niekedy ťažšie ako vo vidieckych oblastiach alebo v iných typoch oblastí. V mestách je menej prirodzených prvkov na ohraničenie oblastí. Miestne identity štvrtí sú navyše niekedy v rozpore so štatistickými, volebnými a administratívnymi jednotkami. Mnohé oblasti sa v minulosti určili s použitím kombinovaného hodnotenia založeného na skupinách ukazovateľov. Táto metóda má výhodu, že sa zdá byť spravodlivá. Môže však pôsobiť proti vytvoreniu uskutočniteľných štvrtí, ktoré uznávajú ich občania. Rozumný kompromis môže byť začať so štatistikou na identifikáciu jadra oblastí, a potom využiť pružnosť v určitej miere pri presnom vymedzení územia. Na tomto obrázku 13 je zobrazená mapa oblastí, ktoré sa v berlínskom programe riadenia štvrtí s použitím rámca založeného na ukazovateľoch určili na intervenciu.

Obrázok 13: 34 berlínskych oblastí vybraných na riadenie mestských štvrtí

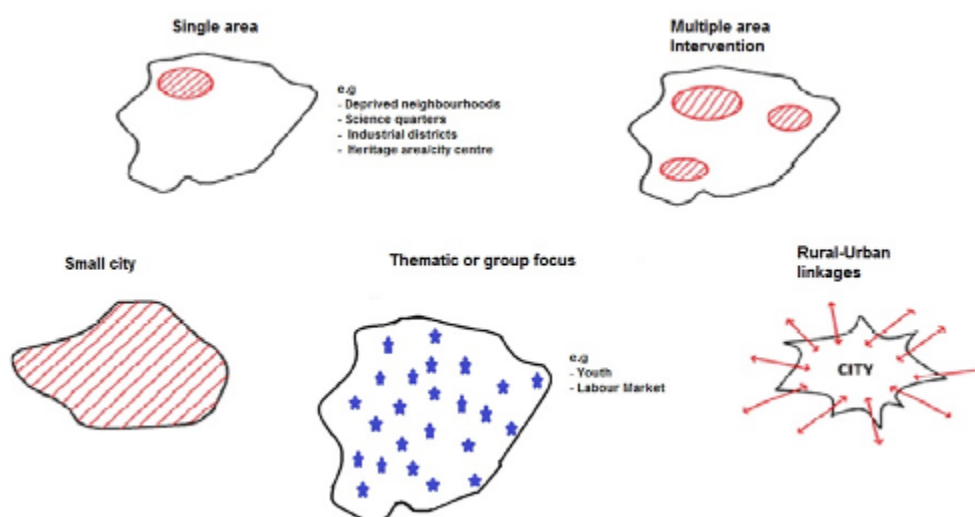

V Berlíne sa oblasti vyberali s použitím zrnitého súboru údajov dvanástich štatistických a dynamických ukazovateľov, ktoré sú dostupné pre malé zemepisné oblasti a ročne sa aktualizujú. Týchto 34 aktívnych oblastí má spolu celkovú populáciu približne 330 000 ľudí, čo je približne 10 % populácie mesta. Cieľové oblasti majú dvojnásobnú priemernú nezamestnanosť a obsahujú značné koncentrácie migrantov vrátane migrantov z Maghrebu, Turecka a Ruska. Najväčšia oblasť má približne 24 000 ľudí a najmenšia 2 500.

Na obrázku 14 je zobrazených niekoľko priestorových foriem, ktoré môže mať mestský MRVK. Vo veľkých mestských oblastiach bude pravdepodobne mnoho kandidátov na MRVK. Oblasti sa zvyčajne vyberajú na základe ukazovateľov ich znevýhodnenia, hoci to môže vytvoriť nerealizovateľné oblasti, a zvyčajne je najlepšie zobrať to ako východiskový bod, a potom treba miestnym komunitám umožniť prispôbienie hraníc na vytvorenie oblasti, ktorá má v praxi význam.

V menších mestách, napríklad zmenšujúcich sa mestách⁶⁶, je možné, aby sa celé mesto určilo ako oblasť MRVK. Podobne, ak sa zameriava na určitú cieľovú skupinu, ako napríklad mladí ľudia alebo aktívni starnúci obyvatelia, môže sa opäť celé mesto určiť ako oblasť MRVK, pričom je dodržané obmedzenie počtu obyvateľov 150 000. Pre mestsko-vidiecke oblasti bude pravdepodobne zložité presahovať hranice dvoch alebo viacerých obcí.

Obrázok 14: Priestorové usporiadanie MRVK v mestskom a vidiecko-mestskom prostredí

Veľkosť oblastí a ako navrhnuť hranice

Dôležitá je aj veľkosť oblastí. V tomto prípade je základná myšlienka kritické množstvo. V nariadení je stanovené, že oblasti musia mať od 10 000 do 150 000 obyvateľov. Môže však byť ťažké riadiť veľmi veľké a aj veľmi malé oblasti. Malé oblasti často majú len jedno sídlisko s malým počtom obchodov, hospodárskych príležitostí či organizácií občianskej spoločnosti. Veľké oblasti s populáciou nad 50 000 obyvateľov sa tiež ukázali byť ťažké na riadenie, keďže často obsahujú súbor miestne uznávaných štvrtí s odlišnými identitami a partnerstvá sa môžu stať hádavé a nepraktické.

Pri vymedzovaní oblasti sa často treba vyrovnáť s rozporom, či začať od potrieb alebo od príležitostí. Oblasti sa ideálne definujú tak, aby obsahovali oboje. Dokonca aj v oblastiach s mnohými možnosťami je málokedy možné riešiť všetky problémy miestne. Väčšina príležitostí je v širšom meste. V oblastiach s málo možnosťami je potrebné vyhľadávať ich mimo samotnej oblasti a je dôležité, aby projekty spojili oblasť a jej obyvateľov so širšími hospodárskymi príležitosťami v širšom mestskom obvode alebo mestskom regióne. Tieto spojenia môžu byť

⁶⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Shrinking_cities.

fyzické prostredníctvom zlepšenej dopravy alebo kultúrne prekonaním bariér v mysleniach ľudí o práci v inej časti mesta alebo cestovaní do inej časti mesta. Oblasti musia byť súdržné a nemali by sa vnímať ako enklávy, ale ako dynamické súčasti celého mesta. Jedným z dôvodov zlyhania minulých intervencií v znevýhodnených štvrtiach bolo, že sa príliš veľké úsilie vynakladalo na vytvorenie nezávislých hospodárstiev⁶⁷.

⁶⁷ Pozri napríklad Jan Vrancken, 2005, *Changing Forms of Solidarity: Urban Development Programs in Europe*, v Y. KAZEPOV (ed), *Cities of Europe*. London, Blackwell, s. 255 – 276.

Kapitola 5. Ako a prečo vykonávať MRVK pre sociálne začlenenie?

5.1. Úvod

MRVK pre sociálne začlenenie a zamestnanosť má obrovský potenciál dostať sa k ľuďom, ktorých nemôžu podporiť bežné politiky trhu práce a začlenenia. MRVK pre sociálne začlenenie sa môže zameriavať na špecifickú cieľovú skupinu, ako sú bezdomovci, ale dostane sa k nim prostredníctvom územného prístupu zameraného na ich miestne a sociálne podmienky.

V porovnaní s vidieckymi oblasťami (EPFRV), kde sa MRVK vykonáva prostredníctvom prístupu LEADER, a rybárskych oblastí (ENRF), kde je osobitná priorita Únie vyhradená stratégiám MRVK (skupiny FLAG: rybárske miestne akčné skupiny), MRVK pre sociálne začlenenie je zahrnutý len v malom počte dohôd členských štátov o partnerstve s Komisiou. Sociálne začlenenie však môže zohrávať dôležitú úlohu aj ako horizontálny prístup začlenený do vidieckeho, pobrežného alebo mestského MRVK. Môže zohrávať aj trvalú úlohu v prípadoch, keď organizácie a združenia v oblastiach MRVK žiadajú priamo o financovanie ESF v rámci priorít hlavných programov ESF.

Existuje silný argument, že sociálne začlenenie by malo byť horizontálnym cieľom vo všetkých typoch oblastí MRVK. Existujúce partnerstvá v rámci MRVK vo vidieckych a pobrežných oblastiach, ktoré sa v minulosti zameriavali najmä na príležitosti, môžu vynaložiť väčšie úsilie na riešenie sociálneho začlenenia vo svojich oblastiach. Miestne akčné skupiny MRVK často vedú aktívni členovia miestnej komunity a môžu niekedy prehliadať menej viditeľné časti komunity. Zabudovaním sociálneho začlenenia do miestnych stratégií sa môže zlepšiť vyváženosť týchto stratégií a umožniť im lepšie reagovať na miestne potreby.

Podpora miestnej sociálnej inovácie

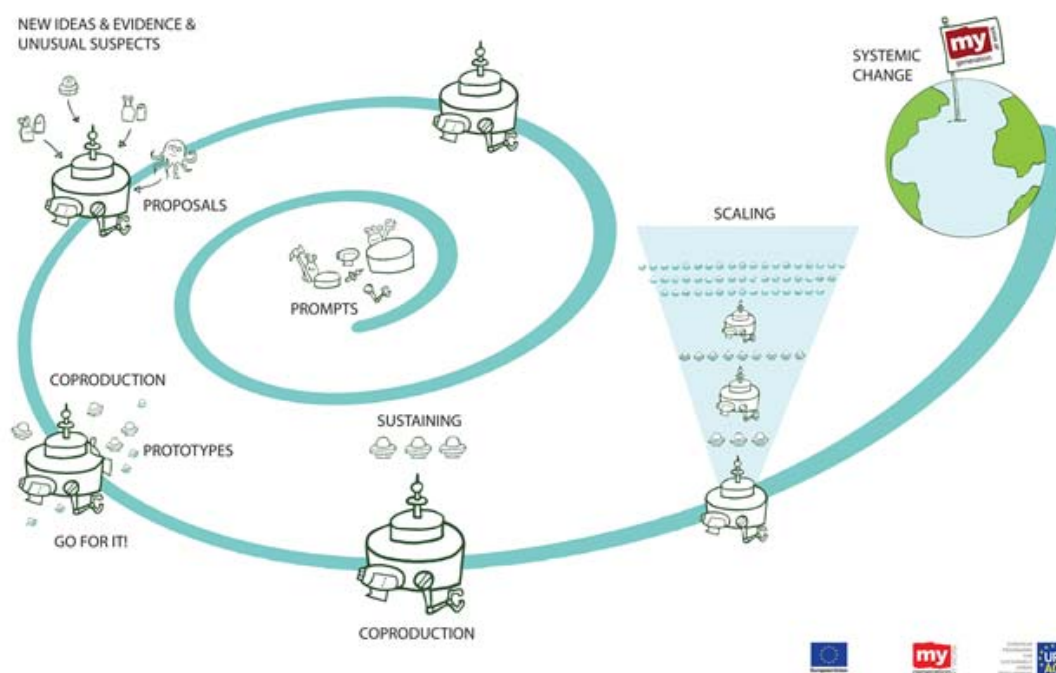
V nariadeniach o ESF a aj o EFRR je uvedená jasná zmienka o sociálnej inovácii ako o prostriedku na pretvorenie miestnych služieb a riešenie miestnych problémov. Sociálne inovácie sú inovácie, ktoré sú sociálne z hľadiska svojho účelu a aj prostriedku. Sú to konkrétne nové produkty, služby a modely, ktoré súčasne uspokojujú sociálne potreby a vytvárajú nové sociálne vzťahy alebo spolupráce. Úzko súvisia s MRVK, pretože „to sú inovácie, ktoré sú dobré nielen pre spoločnosť, ale aj zlepšujú kapacitu spoločnosti konať.“ Široký okruh prístupov k sociálnej inovácii sa vyzdvihuje v nedávnom usmernení k sociálnej inovácii v politike súdržnosti⁶⁸, v ktorom sa poukazuje na viacero príkladov podporených EFRR a ESF. V usmernení sa tiež vysvetľuje, ako môžu tábory sociálnej inovácie, živé laboratória a myslenie pre sociálnu inováciu zlepšiť služby poskytované klientom. Osobitne významné to je pre MRVK pre sociálne začlenenie, v rámci ktorého sa často riešia zlyhania a medzery poskytovania bežnej politiky. Prístupy sociálnej inovácie by mohli zohrávať dôležitú úlohu pri navrhovaní MRVK pre 21. storočie.

Myslenie pre sociálnu inováciu už teraz ovplyvňuje miestne partnerstvá. Sieť vzdelávania My Generation at Work programu URBACT, ktorá je zameraná na mladých ľudí, využíva metódy sociálnej inovácie s miestnou tradíciou s cieľom pomôcť svojim mestským partnerom zlepšiť ich systémy podpory prechodu zo vzdelávania do práce. Túto sieť vedie mesto Rotterdam,

⁶⁸ *Usmernenie k sociálnej inovácii v politike súdržnosti:*
<http://s3platform.irc.europa.eu/documents/10157/47822/Guide%20to%20Social%20Innovation.pdf>.

ktoré je bývalé hlavné mesto mládeže. Mestskí partneri využili inovačnú špirálu na preskúmanie toho, aký stupeň dosiahli a či ich inovácie znamenajú prototypy alebo rozšírenie (pozri obrázok 14).

Obrázok 15: Inovačná špirála podľa projektu My Generation at Work

V špirále je znázornené, ako sa nápady vyvíjajú ako podnety. Tieto podnety môžu pochádzať z rôznych smerov, ako napríklad z dialógu so skupinou používateľov alebo z nápadu z konferencie alebo návštevy v teréne. Prototypy spoločne vyrába miestna podporná skupina (skupina zainteresovaných strán podobná miestnej akčnej skupine) na vývoj malých pilotných projektov, ktoré možno otestovať s minimálnym rozpočtom a v krátkom čase. Tie, ktoré sú úspešné, prechádzajú do ďalšej fázy udržiavania a odtiaľ k rozšíreniu, až nakoniec (ale zriedka) k systémovej zmene. Oblasť sociálnej inovácie ponúka množstvo metód a postupov, ktoré možno využiť na miestnej úrovni na radikálnu úpravu politík, ktoré zlyhávajú.⁶⁹ Vznikol nový záujem o dizajn služieb ako prístup, pričom mnohé postupy pochádzajú z dizajnu výrobkov ale uplatňujú sa pri poskytovaní služieb.

MRVK pre sociálne začlenenie v predchádzajúcich programoch

Existuje mnoho príkladov miestnej stratégie rozvoja a miestnych iniciatív zamestnanosti z predchádzajúcich hlavných programov, iniciatív Spoločenstva a inovatívnych akcií. Ako príklady možno uviesť:

- Program Chudoba III, ktorý prebiehal od roku 1989 do roku 1994. Program zahŕňal 29 modelových projektov zameraných na znevýhodnené oblasti. Mnohé organizácie, ktoré sa stali základným prvkom miestneho rozvoja dostali svoje prvé financovanie EÚ z programu Chudoba III.

⁶⁹ Eddy Adams a Bob Arnkil (2012), Workstream report on social innovation and youth, URBACT http://urbact.eu/fileadmin/general_library/19765_Urbact_WS3_YOUTH_low_Final.pdf.

- Priority hospodárskeho rozvoja komunity v programoch cieľa 1 a 2 Spojeného kráľovstva od roku 1994 do roku 2006 sa silno zameriavali na miestne stratégie zdola nahor na oživenie trhu práce. V najúplnejšej miere sa to zrealizovalo v opatreniach „Pathways to Integration“ (cesty k integrácii) grófstva Merseyside v programoch cieľa 1 a v programe cieľa 2 regiónu Strathclyde.
- Iniciatívy Spoločenstva ESF (NOW, YOUTHSTART a HORIZONT 1994 – 1999) mali silnú miestnu zložku, ako aj viaceré témy v rámci iniciatívy EQUAL (2000 – 2006) vrátane tém zameraných na sociálne hospodárstvo a tvorbu podnikov. Inovačná zásada iniciatívy EQUAL podporila prieskumný prístup k sociálnej inovácii s miestnou tradíciou v celej Európe a viedla k sloganu na záverečnej konferencii EQUAL Voľný pohyb dobrých nápadov.
- Projekty „Local Social Capital“ (miestny sociálny kapitál) a „New Sources of Jobs“ (nové zdroje pracovných miest), obidva financované v rámci článku 6 inovatívne činnosti, viedli k pokusom s poukážkami na služby, mikroprojektom a novým finančným nástrojom.
- 89 územných dohôd o zamestnanosti, ktoré sa financovali vďaka technickej pomoci z ESF, EFRR a EPUZF (rozvoj vidieka) od konca 90. rokov minulého storočia. Hoci vo väčšine dohôd išlo o zosúladienie politiky na vyššej úrovni, približne tretina zaujala špecificky miestny prístup (pozri napríklad štyri írské dohody v mestách Limerick, Westmeath, Dundalk, Drogheda a Dublin) a vyvinula nové prístupy k miestnemu zosúladieniu pracovných miest s dopytom, čo zahŕňalo aj prácu podnikov sociálnej inovácie. Dohody pokračujú v častiach Nemecka (napr. v Berlíne) a v Rakúsku (spolufinancované z ESF) a začlenili sa aj do programov ESF v Maďarsku, Taliansku a Španielsku.
- Z programu PROGRESS (2007 – 2013) sa financovali miestne akčné plány pre sociálne začlenenie. Niektoré sociálne experimenty programu PROGRESS priniesli zaujímavé výsledky významné pre miestny rozvoj.

V období rokov 2007 – 2013 viedol nedostatok iniciatív Spoločenstva spoločne so zmiešanými výsledkami v začleňovaní iniciatívy EQUAL k zníženiu dôkazov o organizovaných prístupoch miestneho rozvoja v rámci ESF. Na miestnej úrovni však stále existuje živá kultúra orientovaná na príležitosti žiadostí o finančnú podporu z ESF. Mnohí realizátori projektov pochádzajú zo skorších experimentov s miestnym rozvojom.

MRVK v nariadeniach

V nariadení o ESF sa MRVK pre sociálne začlenenie podporuje v rámci 9. tematického cieľa na podporenie sociálneho začlenenia a boja proti chudobe. Zameriava sa na podporu prípravy, chodu a oživenia miestnych stratégií, podporujú sa činnosti navrhované a vykonávané v rámci miestnej stratégie v oblastiach, ktoré patria do oblasti pôsobnosti ESF v oblastiach zamestnanosti, vzdelávania, sociálneho začlenenia a budovania inštitucionálnych kapacít. Rovnako ako v prípade EFRR však MRVK môže podporovať akékoľvek tematické ciele a investičné priority, aj keď sa programuje v rámci jedného tematického cieľa.

V nariadení o ESF sa jasne podporuje myšlienka spájania miestnych zúčastnených strán na plnenie cieľov stratégie Európa 2020:

„Splnenie stratégie Európa 2020 a jej hlavných cieľov by mala napomôcť mobilizácia regionálnych a miestnych zúčastnených strán. S cieľom aktívnejšie zapojiť regionálne a miestne orgány, mestá, sociálnych partnerov a mimovládne organizácie prostredníctvom prípravy a vykonávania operačných programov možno využiť a podporiť územné dohody, miestne iniciatívy zamerané na zamestnanosť a sociálne začlenenie, udržateľné a inkluzívne stratégie

miestneho rozvoja vedeného komunitou v mestských a vidieckych oblastiach a udržateľné stratégie mestského rozvoja.“ (odôvodnenie 23 nariadenia o ESF)

5.2. Stratégie MRVK pre sociálne začlenenie

Sociálne začlenenie možno zaradiť do stratégií MRVK rôznymi spôsobmi. Na začiatku programov je k dispozícii prípravná podpora pre novo zriadené partnerstvá. V zriaďovacej fáze je potrebné rozsiahle budovanie kapacít a osveta na zriadenie miestnych akčných skupín, ktoré sú náležité pre miestne problémy, a na budovanie schopnosti miestnych organizácií realizovať projekty a riadiť prostriedky.

Keďže „miestny“ je tam, kde ľudia žijú a pracujú, je to riskantné miesto pre politiky trhu práce. MRVK poskytuje možnosť spojiť prvky politiky, ktoré pochádzajú z rôznych úrovní vlády. V každom komplexnom systéme verejných služieb existujú nevyhnutne medzery v poskytovaní a skupiny MRVK ich môžu analyzovať a navrhnúť riešenia (napríklad týkajúce sa toho, ako integrovať starostlivosť o deti, aby sa rodičia mohli zúčastňovať kurzov odbornej prípravy). Miestne analýzy môžu tiež poukázať na nevhodné okruhy financovania, čo znamená, že organizácie, ktoré najviac pomáhajú ľuďom dostať sa do práce, sú zriedka úmerne ocenené.

Zameranie MRVK pre sociálne začlenenie

Klasické zameranie MRVK pre sociálne začlenenie bolo riešenie určitého aspektu miestneho problému zamestnanosti – zvyčajne v súvislosti s vysokou dlhodobou nezamestnanosťou. Existujú však príklady z minulosti o prístupe zameranom na určitú cieľovú skupinu. Napríklad jeden z projektov programu Chudoba 3 v Írsku sa zameriaval na budovanie lepších vzťahov medzi kočujúcim obyvateľstvom (Travellers) a usadenými komunitami v meste Dublin.

Je pravdepodobné, že miestne stratégie na obdobie rokov 2014 – 2020 budú mať širší záber ako v minulosti. Hoci niektoré začnú s cieľovými skupinami, predpokladá sa, že to bude v integrovanejšom rámci pre danú oblasť. Tieto oddiely sa týkajú rôznych tém:

- boj proti sociálnemu vylúčeniu a nezamestnanosti;
- boj proti bezdomovectvu;
- marginalizované komunity;
- integrácia cudzincov;
- podnikateľské komunity: sociálne podnikanie a tvorba podnikov;
- finančné začlenenie a mikroúvery;
- iniciatívy pre mladých ľudí;
- zdravé komunity;
- aktívne starnutie.

Boj proti sociálnemu vylúčeniu a nezamestnanosti

V minulosti sa mnohé miestne stratégie pre začlenenie zameriavali na nezamestnanosť a sociálne vylúčenie. Zameriaval sa na to prístup Pathways v grófstve Merseyside a tiež mnohé územné dohody o zamestnanosti.

V Írsku sa od krízy vyskytuje v severnej a južnej časti mesta Limerick extrémne sociálne vylúčenie (pozri tento rámček 23).

Rámček 23: Prístupy MRVK k sociálnemu vylúčeniu v Limericku, Írsko

Limerick má dlhú históriu prístupov miestneho rozvoja, ktoré siahajú až k programu Chudoba 3. Partnerstvo Paul viedlo prácu mesta na územnej dohode o zamestnanosti v 90. rokoch minulého storočia.

V období, keď bolo Írsko keltským tigrom, zažilo mesto rozmach, ktorý sa prejavil aj v rastúcich sociálnych rozdieloch. Prostredie sociálneho bývania sa stalo chudobnejšie a trpelo drogami a kriminalitou, pričom zvyšok Limericku zarábal na rozmachu nehnuteľností. Keď prišla kríza, úroveň nezamestnanosti prudko stúpli. Miera nezamestnanosti v meste bola v roku 2012 vo výške 29 %, ale v prípade mladých ľudí vo veku od 15 do 19 rokov je táto miera viac ako dvojnásobná – 68 % a v prípade mladých ľudí vo veku od 20 do 24 rokov je 45 %.

Znevýhodnené štvrte sú sídliská sociálneho bývania v severnej a južnej časti mesta so 6 200 obyvateľmi. Tieto sídliská majú mieru nezamestnanosti 52 % a 80 % domácností závisí od sociálnej pomoci, pričom 50 % má len základné vzdelanie.

Pôvodný program obnovy vo výške 3 miliárd EUR sa zrušil z dôvodu šetrenia. Miesto neho sa plánuje skromnejší integrovaný program obnovy.

Napriek vážnym problémom sa dosiahol skutočný pokrok. V severnej časti sa v roku 2007 zriadilo vzdelávacie stredisko, ktoré využíva darovanú budovu a zmes verejných, súkromných a filantropických prostriedkov. Rozšírilo poskytovanie vzdelávania s cieľom pokúsiť sa znížiť mieru predčasného ukončenia štúdia a poskytnúť druhú šancu. Funguje pomocou zábavných vzdelávacích metód. hudobné stredisko, vedecké stredisko a digitálne stredisko pre digitálne technológie. V roku 2012 ho navštívilo 9 700 detí a 1 300 dospelých. Vykonal sa dobrovoľnícka práca v objeme 12 000 hodín. To všetko sa dosiahlo s rozpočtom len 288 000 EUR.

V južnej časti pôsobí Southill Development Cooperative, dlhoročná organizácia typu rozvojový fond zriadená v roku 1984 a vlastnená komunitou prostredníctvom vydania akcií. Prevádzkuje zariadenie na starostlivosť o deti, organizuje doplnujúce zateplenie a šetrenie energiou, zabezpečuje správu nehnuteľností a komunitné služby, pracuje s mladými ľuďmi prostredníctvom osvetu, vykonáva údržbu áut a prevádzkuje inkubátor a pracovný priestor pre miestne podniky. V roku 2012 mala 103 zamestnancov a 3 700 používateľov. Nainštalovali zateplenie pre 720 domov, mali 1 000 členov v úverovom združení a pomohli 400 ľuďom s odborným školením. Jej obrat bol 1,5 milióna EUR, čo zahŕňa príjmy z predaja.

Miestny plán pre zamestnanosť a začlenenie regiónu Narbonne beží na širokom území s 38 obcami a financujú sa z neho projekty na podporu sociálneho začlenenia a zamestnanosti (pozri tento rámček 24).

Rámček 24: Miestny plán pre zamestnanosť a sociálne začlenenie v regióne Veľký Narbonne, Francúzsko

Miestny plán pre zamestnanosť a začlenenie (PLIE) v regióne Veľký Narbonne funguje od roku 1995. Je to jeden zo 182 plánov PLIE pôsobiacich v celom Francúzsku. Pokrýva oblasť so 122 000 obyvateľmi a 38 obcami. V oblasti je nadpriemerná nezamestnanosť. Jeho cieľom je poskytnúť každý rok 800 spôsobov na začlenenie s pozitívnou mierou začlenenia vo výške 42 %, ktorá je vymedzená ako počet ľudí, ktorí získajú prácu najmenej na šesť mesiacov alebo sa stanú samostatne zárobkovo činnou osobou počas najmenej jedného roka. Ďalších 8 % dostane odbornú prípravu, ktorá vedie ku kvalifikácii s diplomom.

Medzi mnohé možné opatrenia v rámci začlenenia navrhuje Ateliers et Chantiers d'Insertion

(ACI) činnosti podobné pracovným situáciám, čo účastníkom umožňuje získať znalosti, využiť kvalifikovanú odbornú prípravu a zúčastniť sa na územnom rozvoji.

Hlavný prístupový bod pre klientov poskytuje Maison de l'emploi, čo je jednotné kontaktné miesto spájajúce verejné služby zamestnanosti s ďalšími partnermi. Zabezpečuje podporu pre nezamestnaných ľudí, sledovanie zamestnania a odbornej prípravy v oblasti a podporu pre podniky. PLIE z regiónu Veľký Narbonne smeruje žiadateľov vo svojej výzve na predkladanie projektov v roku 2013 smerom k pracovným miestam s rastovým potenciálom: poľnohospodárstvo/vinohradníctvo, stavebníctvo, služby starostlivosti, zelené priestory a cestovný ruch.

Boj proti bezdomovectvu

Bezdomovectvo je mestský problém, ktorý môže ohrozovať sociálnu súdržnosť v meste. Bezdomovci sú na extrémnom okraji vylúčenia, čo im bráni plne sa zapojiť do spoločnosti. Ich životné šance sa pre zlé zdravie stále znižujú a prístup k službám je ťažký alebo nemožný. Väčšina tradičných nápravných opatrení sa zameriava na dočasné ubytovanie v ubytovniach, ktoré sú často v inštitucionalizovanom prostredí, čo sťažuje budovanie trvalých väzieb s miestnymi komunitami. Dočasné ubytovne môžu zahŕňať podporu a liečbu v prípade zneužívania návykových látok a iných problémov, nestabilné bývanie dotknutých jednotlivcov však znamená, že nemôžu plne využiť túto podporu a často odídu alebo sa vrátia k svojej závislosti hneď po skončení programu.

Bezdomovci často odmietajú inštitucionálne prostredie ubytovne z rôznych dôvodov (zložené prostredie, koncentrácia sociálnych problémov, oddelenie od rodín, žiadne väzby so širšou komunitou, žiadny prístup k verejnej doprave atď.) a vrátia sa k životu na ulici alebo k žitiu v iných formách neistého bývania. Program Housing First (Najprv bývanie) sa usiluje o prerušenie tohto kruhu tým, že sa problém bývania rieši ako prvá priorita a riešenia na bývanie sa hľadajú priamo v komunite (rozptýlení po celej mestskej oblasti a nie sústredí v dočasných ubytovňách). Potom sa môžu zabezpečiť prístup k ďalším službám. Housing First neznamená len bývanie. Takéto bývanie je pre svoju podstatu umiestnené v komunitách a existuje príležitosť na rozvoj prístupu MRVK k boju proti bezdomovectvu, keď komunity poskytujú formy bývania (napr. súkromní majitelia, sociálne bývanie) alebo podporu (budovanie sociálnych sietí, poskytnutie štartovacieho balíčka pre ľudí sťahujúcich sa do ubytovania). Lisabonský príklad znázorňuje, ako sa pomocou prístupu Housing First môžu opäť začleniť bezdomovci do komunít a priniesť ďalšie dlhodobé prínosy pre jednotlivcov a aj spoločnosti.

Rámček 25: Casas Primeiro (Najprv bývanie), Lisabon, Portugalsko

Casas Primeiro je projekt na presťahovanie bezdomovcov s problémami týkajúcimi sa duševného zdravia a zneužívania návykových látok, ktorí bývajú na uliciach v Lisabone. V projekte sa využil prístup programu Housing First na riešenie pouličného bezdomovectva v oblastiach Lisabonu a považuje sa za úspech z hľadiska širokého súboru hodnotených kritérií. Vyhral cenu za najlepší projekt od nadácie Calouste Gulbenkian Foundation.

V projekte sa upravili základné zásady programu Housing First na lisabonské prostredie:

- miestne akčné skupiny ako hnacia sila: občianska spoločnosť, cirkevná charita, miestne rady, súkromní majitelia, ako aj samotní obyvatelia,
- trvalé a integrované bývanie: program podporuje prístup k stabilnému bývaniu, ktoré nie je prechodné; z programu Housing First sa hradí nájom a výdavky na domácnosť, ako je voda a elektrická energia. Obyvatelia platia 30 % svojho mesačného príjmu na svoje náklady na bývanie,
- založené na komunite: v rámci programu sa neprenajíma viac ako jedna jednotka

v bytovom dome alebo na ulici, aby sa podporilo začlenenie do komunity, presunulo sa od inštitucionalizovaného prostredia do prostredia komunity,

- individuálna podpora: účastníci môžu vo svojom domove bývať s niekým ďalším z ich osobnej siete alebo rodiny, podľa vlastného rozhodnutia,
- rozptýlené bývanie: byty sa prenajímajú od súkromných majiteľov, takže členovia miestnej komunity sa podporujú, aby poskytli byty k dispozícii; byty sú rozptýlené v normálnych štvrtiach v rôznych oblastiach Lisabonu, aby sa zamedzilo koncentrácii na určitých uliciach,
- oddelenie bývania od liečby: v programe sa poskytuje okamžitý prístup k domu alebo bytu. Ľudia sa nemusia zúčastniť na psychiatrickej liečbe ani nemusia byť triezvi, aby získali bývanie, ale podporné služby sú pružné, prispôsobené potrebám každého človeka a sú dostupné 24 hodín/7 dní v týždni,
- väzby s komunitou: Používatelia programu môžu využiť ďalšie služby poskytované komunitou a služby štvrte (miestnych akčných skupín), ako je napríklad potravinová banka, keďže príjem používateľov je veľmi malý a neumožňuje im uspokojiť všetky ich potreby. Existuje mnoho miestnych organizácií, ktoré zabezpečujú kultúrne, športové aktivity a aktivity na voľný čas, aby pomohli vybudovať sociálne siete, ktoré bránia izolácii.

Výsledky hodnotenia vykazujú veľký úspech s opätovným začlenením klientov do spoločnosti. Účastníci majú pravidelný príjem, lepší prístup k službám a môžu spať bezpečne a s istotou.

„Život na ulici mi spôsobil veľký stres. Keď som bol na ulici, myslel som si, že to je koniec sveta. Teraz, keď mám stabilné bývanie, sa cítim oveľa pokojnejšie.“ (účastník projektu Casas Primeiro)

Marginalizované komunity

V Európe existuje mnoho marginalizovaných komunít. Odhadovaných 11 miliónov európskych Rómov je však najchudobnejšou a najmarginalizovanejšou komunitou. Územný prístup k zapojeniu týchto komunít môže mať výhody, keďže jednotlivci nemusia byť etnicky určení. Väčšina Rómov žije v zmiešaných komunitách a možno podporovať aj zameranie sa na zlepšovanie vzťahov s Nerómami.

Zo skúseností vyplýva, že v týchto oblastiach ešte nie sú k dispozícii všetky zdroje na prácu s touto komunitou. Je výhodné prizvať vonkajšiu pomoc a venovať sa budovaniu kapacít a riešeniu sporov. Rozvojový program Organizácie Spojených národov (UNDP) vypracoval model posilnenia postavenia pre svoju prácu v mikroregióne Cserehát na maďarskej hranici so Slovenskom (pozri tento rámček 26).

Rámček 26: Integrácia Rómov v Csereháte, Maďarsko

Cserehát je malý vidiecky región v Maďarsku na hranici so Slovenskom. Oblasť má 116 usadlostí a približne 100 000 obyvateľov. V modeli Csereháta, ktorý vyvinul UNDP, sa zameriava na posilnenie postavenia miestnych komunít prostredníctvom modelu koučovania. Model pracuje prostredníctvom svojpomocných skupín, miestneho informačného centra pre sociálny rozvoj a súvisiacich sietí pre územný rozvoj, ktoré netvorí výlučne len Rómovia. Jeden výsledok je, že spolupráca medzi rómskou a nerómskou populáciou sa zlepšila, hlas znevýhodnených rómskych komunít, ktoré žijú v oblasti, je výrazne silnejší a v miestnych komunitách sa vytvorili udržateľné podmienky pre sociálnu inováciu. Proces posilnenia postavenia sa sústredil na zintenzívnenie komunikácie medzi väčšinovou a menšinovou populáciou pomocou mediácie pri konfliktoch, zriadenia partnerstiev väčšiny a menšiny orientovaných na rozvoj a zlepšenia rozvojových

zručností miestnych rómskych a väčšinových vodcov.

Prvý program v Csereháte sa financoval najmä z UNDP s určitou podporou z iniciatívy LEADER. Naň nadviazal celoštátny program maďarskej vlády (LHH), ktorý sa financoval z ESF a ktorý vykonávala maďarská vláda na zmiernenie oblastnej chudoby a sociálneho vylúčenia v programovom období rokov 2007 – 2013. Cieľom obidvoch programov bolo zlepšiť životné a pracovné podmienky prevažne rómskych obyvateľov v znevýhodnených regiónoch.

Integrácia cudzincov

Integrácia cudzincov je vhodná téma pre prístupy MRVK pre sociálne začlenenie. Osobitne významná je v mestách, keďže tam žije väčšina migrantov EÚ, môže však byť náležitá aj v menších komunitách vo vidieckych oblastiach (pozri tento rámček 27). Zvýšenie sociálnej súdržnosti medzi migrantmi a hostiteľskými komunitami môže zlepšiť vzťahy komunity a vyriešiť aj dlhodobé problémy s chudobou a sociálnym vylúčením a zvýšiť miery zamestnanosti v obidvoch komunitách.

Rámček 27: Pozitívna integrácia v Riace, Kalábria, Taliansko

Riace v talianskej Kalábrii v Taliansku sa stalo hostiteľským mestom pre migrantov.⁷⁰ Namiesto toho, aby sa migranti stretávali s nepriateľstvom, cudzincov víta v meste starosta Domenico Luciano. Predtým, ako do obce prišli migranti, dedina sa zmenšovala a umierala so zvyšujúcim sa nedostatkom základných služieb. Teraz mestečko rastie a kvalita života sa s naberaním novej dynamiky vďaka prisťahovalectvu zlepšuje.

Nezisková organizácia hľadá prázdne domy a renovuje ich na ubytovanie utečencov. Kým čakajú na sociálne dávky poskytované žiadateľom o azyl, na ktoré sa dlho čaká, migranti môžu využiť miestnu menu zriadenú v meste, pričom na kupónoch sú zobrazené portréty Gándhího, Martina Luthera Kinga alebo Che Guevaru. Keď prídu prostriedky, obchody zašlú kupóny miestnej rade na úhradu. Migrantí sú za zárobok zamestnaní v krajčírskych, stolárskych a hrnčiarskych dielňach, ktoré sa zriadili s prostriedkami od regionálnej vlády.

V priebehu rokov prešlo cez mesto 6 000 migrantov. Niektorí sa rozhodli zostať a prispievať k dlhodobej revitalizácii.

Príklady komunitných prístupov k integrácii cudzincov a súdržnosti komunity:

- Riace v Kalábrii sa oživilo tým, že sa stalo „hostiteľskou dedinou“ pre migrantov (rámček 27);
- Program Možnosti voľby („Programa Escolhas“) sa venuje problémom prisťahovaleckých komunít v Portugalsku, najmä prostredníctvom práce so ženami, mladými ľuďmi a deťmi. Pracuje sa v ňom pomocou prístupu zdola nahor na získanie dôvery cieľových prijímateľov tým, že sa začlenia do určovania a vykonávania miestnych činností. Zameriava sa na predčasné ukončovanie štúdia, nezamestnanosť mladých ľudí, neformálne vzdelávanie, digitálne vylúčenie a kriminalitu mladých ľudí. Vyše stovky obcí vypracovalo miestne plány v rámci tohto programu;
- STEP: Program posilnenia postavenia v South Tyrone (South Tyrone Empowerment Programme) (pozri rámček 28) zaujíma prístup založený na právach a posilnení postavenia k integrácii cudzincov a využíva metódy rozvoja komunity na vyvodenie všeobecných záverov z jednotlivých prípadoch.

⁷⁰ http://mashariazgitonga.blogspot.fr/2013/10/the-tiny-italian-village-that-opened_13.html.

Rámček 28: Program posilnenia postavenia v South Tyrone, prostredníctvom ktorého sa integrujú cudzinci pomocou prístupu založeného na posilnení postavenia a na právach

Program posilnenia postavenia v South Tyrone (STEP) pôsobí v Dungannone, čo je malé mestečko s 10 000 obyvateľmi v Severnom Írsku. Začal v 90. rokoch minulého storočia prácou na rôznych komunitných otázkach v znevýhodnených štvrtiach. Na začiatku 21. storočia po Veľkopiatkovej dohode (Good Friday Agreement) a znížení násilia začali do Dungannonu prichádzať migranti, aby pracovali v mäsovýrobe a iných miestnych odvetviach. Najväčšie skupiny prichádzali z Poľska, Litvy a Portugalska vrátane ľudí s pôvodom vo Východnom Timore. Problémy, ktorým čelili migranti pri prístupe k bývaniu, zamestnaniu a zdraviu, vyvíjali veľký tlak na miestne služby, ktoré neboli pripravené na pomoc prichádzajúcim. Programom STEP sa reagovalo na túto potrebu a pracovalo sa pomocou prístupu založeného na ľudských právach na zmene politík o viazanom bývaní, na zaručení zamestnaneckých práv a na zlepšení prístupu k bývaniu. Venuje sa tiež susedskému sporom a riešeniu konfliktov v štvrtiach.

STEP je jednou z najväčších mimovládnych organizácií, ktoré poskytujú služby týkajúce sa práv migrantov v Severnom Írsku. Podarilo sa jej zriadiť službu právneho poradenstva, ktorú využívajú migranti z celej provincie. Jej prístup sa vyznačuje posilnením postavenia používateľov a jej ochotou zaoberať sa kolektívnymi otázkami v súvislosti so zamestnávateľmi, prenajímateľmi a poskytovateľmi služieb. Svoj model financuje krížovo prevádzkovaním viacerých sociálnych podnikov vrátane veľkej tlmočnickej služby, ktorá využíva 200 tlmočníkov a poskytuje zmluvné služby verejným agentúram v širokej škále jazykov. Vlastní a spravuje aj pracovný priestor a diverzifikuje do ďalších služieb, ako sú starostlivosť o deti v reakcii na miestny dopyt.

Podnikateľské komunity: sociálne podnikanie a tvorba podnikov

Podnikanie predstavuje pre značnú časť nezamestnaných cestu von z vylúčenia. Navyše sa čoraz viac ľudí zaujíma o sociálne podniky a sociálne podnikanie ako spôsob riešenia sociálnych potrieb.

„Vytvorenie pracovného miesta a nie jeho prijatie“ sa stáva heslom dnešných nezamestnaných. Väčšina podporných služieb však nie je vhodná pre ženy podnikateľky ani pre mladých podnikateľov. Existuje obrovský potenciál pre nové podniky založené ženami, ľuďmi so zdravotným postihnutím, mladými ľuďmi, staršími ľuďmi, bývalými páchatelmi a ďalšími skupinami, ktoré nie sú dostatočne zastúpené v podnikaní. Uvedieme len jeden príklad, vo väčšine členských štátov EÚ zakladajú ženy polovičný počet podnikov v porovnaní s mužmi. Prístupy MRVK môžu podporiť podnikateľské komunity na miestnej úrovni na riešenie tohto potenciálu poskytnutím inkluzívnych modelov podnikateľskej podpory, ktoré sú lepšie prepojené a integrované:

- Komunita praxe inkluzívneho podnikania (COPIE) pracovala na tomto probléme v priebehu posledných šiestich rokov ako vzdelávacia sieť ESF. Jej súbor nástrojov⁷¹ obsahuje diagnostický nástroj, pomocou ktorého možno posúdiť, či sú služby miestnych podnikov inkluzívne;
- Andalúzia podporuje podnikanie prostredníctvom prístupu miestneho rozvoja ATIPE, ktorý tvoria opatrenia aktívneho začleňovania a podporovanie samostatne zárobkovej

⁷¹ Odkaz na súbor nástrojov COPIE <http://www.cop-ie.eu/copie-tools>.

činnosti pomocou grantov. Tieto granty sa v roku 2009 rozšírili so zámerom upevniť mikropodniky s menej ako piatimi zamestnancami v udržateľných hospodárskych odvetviach, ako sú služby starostlivosti pre ľudí odkázaných na opateru, činnosti na podporu životného prostredia a obnoviteľnej energie a obnova verejných budov. Poskytli tiež priame úvery až do výšky 11 000 EUR;

- Basta Arbetskooperativ južne od Štokholmu je sociálny podnik vedený klientmi, ktorý poskytuje nový začiatok pre dlhodobo drogovu závislých tvorbou miestnych pracovných príležitostí. Používatelia pracujú v rôznych podnikoch maximálne štyri roky;
- Nadácia Barka so sídlom v Poľsku, ktorá však pôsobí aj v Spojenom kráľovstve a Holandsku, vytvorila rad miestnych komunitných sociálnych podnikov zameraných na opätovné začlenenie ľudí, ktorí sa stali bezdomovcami a ktorí trpia ďalšími súvisiacimi problémami vrátane zneužívania návykových látok a zlého duševného zdravia. Barke sa podarilo zmeniť vnútroštátne právne predpisy o sociálnych podnikoch v Poľsku;
- Z projektu EVU iniciatívy EQUAL sa poskytuje podnikateľská podpora pre etnických obchodníkov a reštaurácie v Kodani s použitím komunitného pomocného modelu na pomoc podnikom, aby sa stali udržateľné a zlepšili svoje služby⁷². Projekt EVU spolupracuje so združením komunitných obchodných poradcov (Association of Community Based Business Advisers), ktoré pracuje na podnikaní v utečeneckých a prisťahovaleckých komunitách v severnom Londýne, odbornou prípravou obchodných poradcov z miestnych združení.

Finančné začlenenie a mikroúvery

Chudobní a sociálne vylúčení ľudia nemajú prístup ku kvalitným finančným službám za spravodlivú cenu. Platí to o samostatne zárobkovo činných osobách, ako aj o ľuďoch, ktorí si požičiavajú na osobné potreby. Jedným z najrýchlejšie rastúcich odvetví počas krízy je odvetvie neférových pôžičiek a nenásytných podomových veriteľov, ktorí zdierajú ľudí s nízkym príjmom, ktorí ledva vyžijú. V krajinách bez právnych predpisov o úžere môžu byť ročné úrokové sadzby pre tieto úvery až 5 000 %.

Komunitné finančné inštitúcie sa snažia zvrátiť tento trend a pomôcť chudobným a vylúčeným ľuďom, pričom podporujú úspory a iné formy tvorby osobných aktív. Napríklad mikroúspory môžu pomôcť podporiť finančnú odolnosť chudobných rodín. V Govane (Glasgow, Spojené kráľovstvo) sa vyvinulo sústredené úsilie na vypudenie úžerníkov podporovaním obyvateľov, aby si otvorili sporiace účty v úverových združeníach, a do roku 2013 mala účet jedna štvrtina obyvateľov⁷³.

Existuje viacero inkluzívnych finančných produktov: sporenie, úvery na osobné použitie, úvery na začatie podnikania, záruky a poisťky, ako aj peňažné poradenské služby a zameranie sa na zlepšenie finančnej gramotnosti a finančnej zručnosti. Poskytujú sa prostredníctvom širokej škály finančných inštitúcií pre rozvoj komunity, mikrofinančných inštitúcií a miestnych peňažných poradenských stredísk. Veľmi pomáhajú komunitám:

- PerMicro v Turíne sa špecializuje na pôžičky na začatie podnikania a rast samostatne zárobkovo činných osôb. Takmer polovica jeho klientov má prisťahovalecký pôvod a projekt funguje už v dvanástich talianskych mestách. Jeho model požičiavania pracuje s miestnymi združeniami na poskytnutie záruky dôvery.

⁷² Praktická príručka pre pomoc Kodanského projektu EVU:

http://www.wikipreneurship.eu/images/5/52/EVU_Method_Catalogue_for_Outreach.pdf?PHPSESSID=de07f3721c1c77d58a10dbcf53d783f5.

⁷³ <http://www.theguardian.com/money/2013/sep/22/glasgow-credit-unions-payday-lenders>.

- NEEM vo Švédsku požičiava prisťahovaleckým ženám, ktoré chcú začať podnikáť, ale majú nízku mieru realizácie. Poskytujú podporu na pomoc ženám pri podnikaní prvých krokov.
- Fair Finance v Londýne poskytuje osobné úvery a finančné poradenstvo s cieľom zobrať trh úžerníkom. V súčasnosti prevádzkuje deväť pracovísk vo východnom Londýne a intenzívne spolupracuje s miestnymi združeniami, ktoré mu posielajú klientov.

Nástroj mikrofinancovania Progress EÚ bol spustený v roku 2009 a poskytuje veľkoobchodné financovanie pre mikrofinančné inštitúcie a banky, ktoré požičiavajú hlavným cieľovým skupinám, ako sú dlhodobo nezamestnaní, ženy a migranti.

Mnohé finančné nástroje, ako sú napríklad prostriedky na mikroúvery, pravdepodobne fungujú na vyššej priestorovej úrovni ako typické partnerstvo MRVK. Existujú však príležitosti na využitie partnerstva MRVK na ich prepojenie a poskytnutie doplňujúcej podpory, ako sú napríklad poradenské služby a odkázanie na inštitúcie. Partnerstvá v rámci MRVK sú najskôr schopné pracovať s regionálnymi alebo miestnymi komunitnými poskytovateľmi financií, medzi ktoré môžu patriť úverové združenia, ako aj požičiavateľia mikroúverov a osobných úverov. Väčšia úverových združení majú miestnu tradíciu prostredníctvom spoločnej lokality⁷⁴.

Alternatívne meny môžu na miestnej úrovni takisto veľký účinok začlenenia. Časové banky umožňujú ľuďom obchodovať s hodinami svojich zručností, ktoré získali. Môže to budovať sociálny kapitál a predstavovať krok smerom na trh práce. Systémy obchodovania miestnej výmeny (LETS) sa stali základnou súčasťou prístupu Transition Towns k zníženiu emisií uhlíka. Mestá ako Totnes (Spojené kráľovstvo) využívajú miestne meny na podporu miestneho kupovania, zatiaľ čo Riace (Reggio di Calabria, Taliansko) využíva miestnu menu na pomoc s integráciou utečencov, ktorí musia dlho čakať na vyplatenie sociálnych dávok (pozri rámček 27).

Iniciatívy pre mladých ľudí

Mladí ľudia sa vo verejných diskusiách často démonizujú a príležitostne sa k nim pristupuje ako k skupine iných ľudí. Obrazy výtržností v Londýne, Štokholme, Aténach a Madride ukazujú mladých ľudí v otvorenej vzbure a demonštrujú rastúcu úroveň odcudzenia. Existuje 14 miliónov mladých ľudí, ktorí sa nevzdelávajú, nepracujú, nie sú v odbornej príprave, pričom viaceré členské štáty dosiahli úroveň nezamestnanosti mladých ľudí presahujúcu 50 %.

MRVK so zameraním sa na mladých ľudí sa môže pokúsiť riešiť tento problém tým, že spojí generácie v komunite a vyvinie nové cesty k práci. V nedávnej správe nadácie Eurofound⁷⁵ sa poukázalo na potrebu inovácie v osвете a pri spájaní zainteresovaných strán, najmä pokiaľ ide o spojenie so zamestnávateľmi a zamedzenie prístupu riadenému poskytovateľmi.

⁷⁴ Niektoré úverové združenia sú založené skôr na zamestnaneckom vzťahu ako na územnom vzťahu.

⁷⁵ <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2012/541/en/1/EF12541EN.pdf>.

Obrázok 16: Job Point Berlín

Mladí ľudia sú jednou z cieľových oblastí berlínskych územných paktov v Berlíne. Pakty fungujú prostredníctvom miestnych skupín zainteresovaných strán a využívajú formu participatívneho prijímania rozhodnutí na určenie projektov s cieľom vyriešiť nedostatky politiky. Príkladom novej iniciatívy v paktoch je Job Point⁷⁶, čo sú miesta sprostredkujúce pracovné miesta, ktoré sú jednoducho prístupné používateľom a nachádzajú sa v dvoch znevýhodnených štvrtiach Neukölln a Mitte a ich cieľom je nájsť nezamestnaným prácu. Existujú súbežne s oficiálnym systémom úradov práce, majú však výhodu, že vedia jednoduchšie vybudovať dôveru, keďže ľudia nesankcionujú ani nehodnotia. Sú neformálnejšie a boli navrhnuté na základe rozsiahlych konzultácií s mladými ľuďmi o ich potrebách týkajúcich sa takejto služby.

Mestá v sieti „My Generation at Work“ programu URBACT pracujú na radikálnych riešeniach prechodu zo vzdelávania do práce. Patria k nim Go For Its (GFI), čo sú experimenty so sociálnou inováciou, ktoré mestá vytvárajú a prevádzkujú spoločne s mladými ľuďmi. Tieto GFI sa zameriavajú na tri oblasti: učebné plány, sprostredkovanie a priestory. Ako príklady GFI možno uviesť: deň v spoločnosti, pracovné kaviarne, dynamické duá, spolupráca vo vzdelávaní, podnikanie, podnikatelia v škole. Všetky z nich sa otestujú v prototypu v jednom zúčastnenom meste a úspešné sa rozšíria (pozri tento obrázok 17).

⁷⁶ <http://jobpoint-berlin.de/>.

Obrázok 17: My generation at Work – obrázok Go For It

Aktívne starnutie

Naše spoločnosti starnú, ale počet ďalších zdravých rokov sa nezvyšuje tak rýchlo ako stredná dĺžka života. Vyšší počet neaktívnych starších ľudí predstavuje aj väčšiu záťaž pre dôchodkové systémy a miestne služby. Časť riešenia je založená aj na pomoci starším ľuďom, aby zostali dlhšie aktívni, či už prácou na čiastočný úväzok, prostredníctvom dobrovoľníckej práce, alebo inou formou občianskej činnosti. Časové banky, v ktorých si miestni ľudia vymieňajú svoje odborné znalosti a čas a obchodujú s nimi, ukázali, že vedú zmobilizovať všetky generácie. Existuje tiež značný potenciál na zlepšenie pohody týchto skupín podporovaním súdržnosti komunity pomocou malých komunitných projektov, ktoré budujú solidaritu medzi generáciami. Jeden príklad prístupu MRVK k starnutiu pochádza z Beacon Hill⁷⁷ v Bostone, USA. Beacon Hill je súčasťou rastúceho hnutia Village Movement, ktoré pomáha starším ľuďom starnúť dôstojne tým, že uľahčuje lepší prístup k sociálnej podpore a podporným službám, pričom ľuďom umožňuje zostať vo vlastnom domove. Myšlienka je, že namiesto dôchodcovských get sa vytvoria skupiny jednotlivcov žijúcich v susedstve alebo aj v celých mestách, ktorí sú všetci prepojení prostredníctvom siete.

V Európe je Fínsko na čele stratégií pre komunitne založené aktívne starnutie. V Helsinkách živé laboratórium pracovalo so staršími ľuďmi na navrhnutí nových zdravotných služieb. Finalsputr znázorňuje nový model podporovaného bývania navrhnutého spoločne s používateľmi. Mesto Espoo zaviedlo novinku pre starších občanov, CaringTV. V celej Európe sa vyvíjajú mnohé digitálne služby, ktoré spájajú starších ľudí s ich miestnymi sociálnymi sieťami s cieľom pomôcť im bojovať proti samote a izolácii. V Španielsku pracuje mestské laboratórium Cornella na nových vzdelávacích riešeniach a v Spojenom kráľovstve poskytujú

⁷⁷ http://www.beaconhillvillage.org/content.aspx?page_id=22&club_id=332658&module_id=75811.

univerzita tretieho veku miestne kurzy. Všetko sú to prístupy s miestnou tradíciou, čo znázorňuje, že MRVK pre aktívne starnutie môže byť dôležitou silou.

5.3. Partnerstvá pre sociálne začlenenie

Miestne partnerstvá sú rozhodujúce pre prístup MRVK pre sociálne začlenenie. Tieto partnerstvá spájajú všetky zainteresované strany, ktoré sa zúčastňujú na vymedzení a následne riešení problému. MRVK otvára potenciál priamo zapojiť používateľov a organizácie občianskej spoločnosti. V nariadení sa vyžaduje, že v partnerstve nesmie prevládať žiadny sektor, čo v praxi znamená, že verejný sektor, občianska spoločnosť a súkromný sektor musia byť všetky zastúpené v miere menšej ako 50 % hlasujúcich členov.

Partnerstvá musia byť dynamické a živé a musia fungovať s použitím prístupov zapojenia, aby mohli prispievať všetky prítomné strany. Zo skúseností vyplýva, že skupiny s viac ako 20 členmi sa ťažko riadia. Je možné zorganizovať podskupiny, aby sa hlavné stretnutia ľahšie zvládali. Potrebné sú živé metódy uľahčenia a moderovania na udržanie všetkých partnerov aktívnych a angažovaných.

Rodová rovnosť a nediskriminácia

Priradím priority integrácii rodovej rovnosti a nediskriminácie do politik miestneho rozvoja sa uznáva, že ženy a muži, migranti a etnické menšiny, starší ľudia, mladí ľudia a ľudia so zdravotným postihnutím majú nerovnaký prístup k zdrojom a príležitostiam v spoločnosti. Potreby niektorých skupín sa navyše často líšia od potrieb „bežných“ používateľov služieb.

Pomocou prístupu MRVK sa prijímaním praktických krokov môže dosiahnuť pokrok pri integrácii rodovej rovnosti a nediskriminácie. Miestne akčné skupiny môžu byť dôležitým stimulom pre zmenu, keďže dávajú hlas a viditeľnosť skupinám, ktoré by inak zostali skryté a neuznané. Napríklad v Zaragoze vykonali miestne komunitné združenia konzultácie s novo prichádzajúcimi skupinami migrantov o pláne na začlenenie prisťahovalcov. V MRVK sa uznáva, že samotní ľudia sú často odborníci na svoju situáciu. To však neznamená, že majú všetky odpovede: odborníci a profesionáli môžu pomôcť preskúmať možnosti a príklady úspešného vykonávania z iných miest môžu byť užitočné na pomoc skupinám myslieť nekonvenčne.

Inovácie v partnerstve a prijímanie rozhodnutí o projekte

Zapojenie mimovládnych organizácií a miestnych združení do riadenia projektov viedlo k významným inováciám v reťazcoch realizácie pre projekty financované z EÚ. Patria medzi ne spôsoby realizácie mikroprojektov, využívanie zjednodušeného účtovania nákladov, ktoré sa zaviedlo v ESF, a prístupy k participatívnemu zostavovaniu rozpočtu. Zjednodušené náklady, zastrešujúce projekty a mikroprojekty sa podrobnejšie opisujú v kapitole 5.

Participatívne zostavovanie rozpočtu sa používa v niektorých európskych mestách na prehĺbenie a rozšírenie partnerstva a zapojenie širokého okruhu občanov. Koncepcia participatívneho zostavovania rozpočtu bola pôvodne vytvorená v Porto Alegre v Brazílii, kde funguje 20 rokov. Na jeho vrchole sa až 10 % obecného rozpočtu pridelovalo týmto spôsobom. Tento prístup skopírovali a rozvinuli rôzne organizácie na celom svete a teraz ho podporuje Svetová banka. Základná zásada je uskutočňovať verejné výzvy na predkladanie návrhov na získanie rôznych možností projektov. Tie sa spravidla preskúmajú, aby sa zistilo, ktoré sú realizovateľné. V tretej fáze potom občania hlasujú o tom, ktoré projekty by sa mali podporiť v ich miestnej oblasti. V pôvodnej forme občania hlasujú priamo za projekty. V niektorých európskych mestách rozhodnutia prijíma miestne zvolená susedská rada (napr. *Quartiersmanagement* v Berlíne).

V Cascais (Portugalsko) vytvorila mimovládna organizácia *In Loco* participatívnu metódu zostavovania rozpočtu, ktorú teraz obec využíva na rozhodovanie o rozpočtových prioritách na miestnej úrovni. V prvom roku hlasovalo 6 000 ľudí o 30 projektoch. V druhom roku vyše 30 000 ľudí hlasovalo o 32 projektoch, vďaka čomu sa dostali na najväčšiu úroveň zapojenia, akú kedy obec dosiahla.

Projekty sa navrhujú prostredníctvom deviatich verejných zasadnutí na miestach, o ktorých sa diskutuje o nápadoch na projekty. Návrhy obsahujú bližšie údaje o rozpočte, metodike, tíme,

Obrázok 18: Participatívne zostavovanie rozpočtu v Cascais, Portugalsko

využívaní nástrojov zapojenia, o tom, ktoré inštitúcie budú zapojené a ako sa bude informovať o výsledkoch. Z tohto procesu sa vyberú projekty, ktoré postupujú ďalej na technickú analýzu. V technickej analýze sa skúma oprávnenosť projektu a jeho uskutočniteľnosť analyzujú vnútorné oddelenia obce s použitím štandardného formuláru. Oprávnené projekty potom prechádzajú do ďalšej fázy, ktorou je verejné hlasovanie.

5.4. Vymedzenie oblastí MRVK pre sociálne začlenenie

V nariadení sa vyžaduje, že oblasť by mala mať minimálny počet obyvateľov 10 000 a maximálny 150 000, hoci s vhodným odôvodnením sú povolené výnimky. Tieto údaje sa vzťahujú na celkovú populáciu oblasti a nie na veľkosť cieľových skupín.

Na určenie oblastí pre MRVK pre sociálne začlenenie sa používa viacero spôsobov:

- Niektoré oblasti, ako napríklad sídliská, majú prirodzenú hranicu, hoci málokteré jednotlivé sídliská majú viac obyvateľov ako 10 000.
- Niekedy sa na uľahčenie využívajú administratívne hranice, existuje však riziko, že tieto oblasti nezodpovedajú realite miestneho trhu práce na mieste. Cestovanie do pracovných oblastí (opisované tiež ako funkčné mestské oblasti) môže však byť príliš dlhé na umožnenie komunitného prístupu.
- Oblasti sa často vymedzujú s použitím skupiny faktorov znevýhodnenia. Tieto miery sa typicky zameriavajú na nezamestnanosť, príjem, prístup k službám, bývanie a životné prostredie. Táto metóda sa využila na identifikovanie 38 oblastí pre Pathways v Merseyside, hoci presné hranice sa s ohľadom na miestne podmienky značne zmenili. Berlín využíva kôš 12 statických a dynamických ukazovateľov na výber a monitorovanie jeho 34 oblastí *Quartiersmanagement*. Jeho dohody o zamestnanosti sú zamerané na administratívne hranice 12 obvodov.
- Oblasti sa vymedzili na základe prevahy určitej cieľovej skupiny. Takto sa vymedzili oblasti s vysokým podielom Rómov.

Vymedzovanie oblastí je chýlostivá záležitosť. Vždy, keď sa na mape nakreslí čiara, zahrnú sa určití ľudia, ale iní sa vylúčia. Existuje riziko lotérie podľa smerovacieho čísla, keď sa prístup k odbornej príprave alebo iným zdrojom projektu určuje podľa toho, kde žijete, a nie podľa toho, kým ste. Prístupy MRVK pre sociálne začlenenie sú, samozrejme, zemepisne zamerané. Tieto vymedzenia sa však musia interpretovať pružne.

Kapitola 6. Ako vykonávať koordináciu s ostatnými fondmi?

6.1. Úvod. Prečo koordinovať fondy EÚ?

Koordinácia medzi fondmi je prostriedok na dosiahnutie cieľa a nie cieľ sám osebe. Všetky úrovne musia mať jasno v tom, čo sa snažia dosiahnuť koordináciou, a musia podľa toho prispôbiť metódy, ktoré používajú. Lepšia koordinácia môže mať tieto výhody:

Po prvé, proces spoločného komunitného hodnotenia spôsobov, akými sa využíva existujúca mozaika fondov a iniciatív, môže pomôcť zabezpečiť, aby mohli miestne stratégie rozvoja lepšie reagovať na nové vyvíjajúce sa problémy, a zamerať sa na veci, ktoré komunita skutočne chce a môže zmeniť na miestnej úrovni.

Po druhé, môže zabezpečiť, aby rôzne iniciatívy sledovali podobné ciele a navzájom sa posilňovali a nie súťažili o projekty a duplikovali sa navzájom, či dokonca si odporovali. Tento typ politiky súdržnosti je dôležitý na zlepšenie celkových výsledkov dosiahnutých rôznymi miestnymi iniciatívami, ako aj na posilnenie príspevku, ktorý miestny rozvoj prináša regionálnym a vnútroštátnym programom.

Na záver, lepšia koordinácia môže pomôcť racionalizovať využívanie existujúcich materiálnych a ľudských zdrojov. Budovy a administratívna kapacita sa môžu využívať spoločne, náklady na dopravu sa môžu znížiť a možno odstrániť akékoľvek zdvojenie. Môže to viesť k celkovým úsporám nákladov a/alebo zdroje sa môžu využiť ináč na uspokojenie dôležitejších miestnych priorít.

Na druhej strane, zle naplánovanou integráciou fondov sa môže zvýšiť zložitosť a MAS môžu byť rušené zo zamerania sa na svoje hlavné ciele pri riešení miestnych potrieb a príležitostí. Zainteresované strany by sa preto mali vyhnúť zriaďovaniu komplikovaných mechanizmov koordinácie len kvôli koordinácii, pokiaľ neexistujú jasné výhody pre realizáciu výsledkov v praxi.

6.2. Na akej úrovni by sa mal vykonávať koordinácia medzi fondmi?

Aby koordinácia medzi fondmi fungovala dobre, musí sa v konečnom dôsledku vykonávať na všetkých úrovniach – na európskej, vnútroštátnej, regionálnej a miestnej. Je však možné, že jedna úroveň vynahradí nedostatok koordinácie na iných úrovniach. Napríklad miestne agentúry sa často snažia fungovať ako jednotné kontaktné miesto pre prijímateľov, keďže internalizujú zložitosť riadenia rôznych vnútroštátnych programov a zdrojov financovania. Pokiaľ sa však koordinácia nezlepší aj smerom nahor, hrozí, že miestna úroveň bude zahľtená administratívnymi postupmi. Podmienky a príležitosti na koordináciu medzi fondmi na miestnej úrovni sa v skutočnosti stanovujú na úrovni EÚ, vnútroštátnej a regionálnej úrovni.

Vylepšený rámec EÚ pre koordináciu

Komisia uľahčila koordináciu navrhnutím jedného zjednoteného nariadenia pre iniciatívy MRVK financované z vidieckych, rybárskych, regionálnych a sociálnych fondov (články 32 – 35 NSU) na obdobie rokov 2014 – 2020.

V článku 32 ods. 4 NSU vytvorila možnosť, že jedna stratégia miestneho rozvoja sa môžu financovať z viacerých fondov alebo len z jedného fondu. Obidve možnosti majú výhody

a nevýhody, ktoré sú vysvetlené v Usmernení k miestnemu rozvoju vedenému komunitou v Európskych štrukturálnych a investičných fondoch, ktoré vypracovala Komisia pre RO.

Ak sa členské štáty rozhodnú pre možnosť financovania niektorých alebo všetkých stratégií miestneho rozvoja z viacerých, môžu tiež určiť hlavný fond (zvyčajne najväčší fond) v rámci vybranej stratégie, z ktorého sa budú uhrádzať všetky náklady na prevádzku a oživenie miestnej akčnej skupiny (MAS). Môžu sa tým zjednodušiť veci, keďže nebude potrebné odôvodňovať pridelovanie nákladov na prevádzku a oživenie podľa projektov financovaných z jednotlivých fondov.

Aj keď sa však členský štát rozhodne pre financovanie z jedného fondu, aj tak musí rôznymi spôsobmi zabezpečiť koordináciu: „Podpora miestneho rozvoja vedeného komunitou z príslušných EŠIF musí byť medzi príslušnými EŠIF jednotná a koordinovaná. To sa zabezpečí okrem iného prostredníctvom koordinovaného budovania kapacít, výberu, schválenia a financovania stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou a miestnych akčných skupín.“ (článok 32 ods. 3 NSU).

V nariadení sa neuvádza, ako sa to má urobiť. Podrobné postupy, ktorými sa vytvárajú podmienky na koordináciu na miestnej úrovni, závisia od inštitucionálneho kontextu v jednotlivých členských štátoch a sú stanovené na *vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni*.

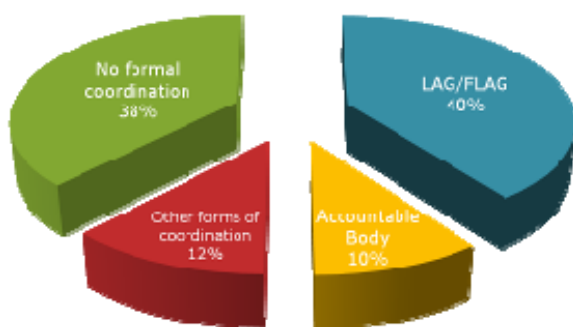
Príležitosti na koordináciu na vnútroštátnej a regionálnej úrovni

Členské štáty musia vo svojich dohodách o partnerstve uviesť, ktoré fondy sa budú používať na MRVK, prečo používajú tieto fondy, v akých typoch oblastí sa budú používať a *ako budú fondy spolupracovať*.

Najmenej 5 % EPFRV sa musí vyčleniť na MRVK vo vidieckych oblastiach (LEADER). Pravdepodobne to povedie k pokračovaniu značnej časti 2300 existujúcich MAS iniciatív LEADER (hoci možno so zmenenými partnerstvami a dohodami). Niektoré MAS (najmä MAS v bývalých regiónoch konvergencie) môžu pocítiť zníženie úrovne financovania prijatého z EPFRV, a preto sa pravdepodobne budú zaujímať o prístup k iným fondom.

Používanie MRVK je v ostatných troch fondoch úplne dobrovoľné. Ale približne 300 partnerstiev (rybárske miestne akčné skupiny, skupiny FLAG) v rybárskych oblastiach financované v období rokov 2007 – 2013 z EFRH dosiahli vysokú úroveň akceptácie a predpokladá sa, že najmenej dve tretiny členských štátov podporia ich pokračovanie.

Obrázok 19: Koordinácia MAS a skupín FLAG

Z obrázku 19 (na základe skoršieho predbežného prieskumu skupín FLAG, ktorý vykonala sieť FARNET) vyplýva, že takmer 40 % skupín FLAG a MAS tvorili to isté partnerstvo a ďalších 10 % využívali spoločný miestny zodpovedný orgán. Ďalších 10 % skupín FLAG vykonávalo určitú formu koordinácie s MAS iniciatívy LEADER.

Okrem možnosti financovania z viacerých fondov a ďalších foriem koordinácie MAS vo vidieckych oblastiach a skupín FLAG v rybárskych oblastiach existuje veľký potenciál na lepšiu koordináciu fondov zúčastňujúcich sa na MRVK v týchto prípadoch:

- ✓ využívanie EFRR a ESF na doplnenie stratégií rozvoja vidieka: Môže sa to realizovať na úrovni jednej MAS alebo spoločne na oblastiach viacerých MAS, ak to je vhodnejšie pre problémy riešené z EFRR a ESF (napríklad pre stratégie zaoberajúce sa problémami širšieho trhu práce alebo pre oblasť, v ktorej sa cestuje za prácou a ktorý pokrýva oblasti viacerých MAS);
- ✓ koordinácia EFRR, ESF a EPFRV pre mestsko-vidiecke partnerstvá: Môžu pokrývať malé trhové mestá, veľkomestské a prímestské oblasti a/alebo mestsko-vidiecke partnerstvá pre určité témy (potraviny, voda, energia, doprava atď.);
- ✓ využívanie EFRR a ESF na doplnenie stratégií financovaných z ENRF v rybárskych oblastiach: Môže to byť osobitne významné vo väčších prístavoch alebo, keď sa skupiny FLAG rozhodnú prevziať úlohy zaoberajúce sa širším pobrežným rozvojom alebo modrým rastom;
- ✓ koordinácia medzi EFRR a ESF na riešenie komplexných problémov znevýhodnených mestských štvrtí a ďalších hospodárskych, sociálnych alebo environmentálnych problémov v mestách.

Niektoré regionalizované členské štáty môžu ponechať možnosti koordinácie fondov týkajúcich sa MRVK vo svojich dohodách o partnerstve pomerne otvorené s cieľom umožniť regiónom a mestám väčšiu pružnosť pri navrhovaní svojich programov a postupov spôsobom, ktorý najlepšie vyhovuje ich špecifickým potrebám. V každom prípade existujú dve všeobecné možnosti:

V rámci možnosti **financovania z viacerých fondov** musí byť vysoká úroveň koordinácie medzi rôznymi ministerstvami a RO vo všetkých oblastiach spomenutých v nariadeniach, ako sú: budovanie kapacít, výber a schvaľovanie stratégií a oblastí, financovanie, systémy riadenia a kontrol, monitorovanie a hodnotenie. Viaceré členské štáty skúmajú zaujímavé možnosti, ako to dosiahnuť, vrátane vytvorenia spoločných sprostredkovateľských orgánov, jednotných RO pre viaceré fondy (EFRR a ESF), spoločných monitorovacích výborov a spoločných výberových výborov, spoločných kritérií a spoločných alebo synchronizovaných výziev. Jedna možná metóda je, že fondy sa dohodnú na uznaní partnerstiev, ktoré potom môžu mať prístup k rôznym fondom – v jednom spoločnom balíku – alebo vo fázach.

Ako však už bolo uvedené, ak spomenuté mechanizmy koordinácie nie sú zriadené a nefungujú efektívne, existuje riziko, že povinnosť uložená partnerstvám, že musia využívať financovanie z viacerých zdrojov, by mohla skomplikovať veci a miestne partnerstvá by sa uberali rôznymi smermi, čo by narušilo ich pôvodný zámer.

V rámci možnosti **financovania z jedného fondu** bude vnútroštátny alebo regionálny rámec pre koordináciu fondov slabší a viac *ad hoc*. V NSU je však ustanovené, že členské štáty by mali zlepšiť koordináciu v rovnakých oblastiach ako v možnosti financovania z viacerých fondov: budovanie kapacít (napr. koordinácia prípravnej podpory a technickej pomoci), výber a schvaľovanie stratégií a oblastí (aspoň poskytnutie jasných informácií a v prípade možnosti zosúladienie časových harmonogramov, postupov výziev a výberových kritérií) a systémy riadenia a kontrol. Stupeň a rozsah koordinácie však bude pravdepodobne omnoho variabilnejší.

V tejto tabuľke 3 sa uvádza prehľad hlavných činností, ktoré sa musia vykonať na zabezpečenie koordinácie fondov v rámci možností financovania z viacerých fondov a z jedného fondu.

Tabuľka 3: Činnosti na koordináciu pre možnosť financovania z viacerých fondov a pre možnosť financovania z jedného fondu

	Koordinácia pri financovaní z viacerých fondov	Koordinácia pri financovaní z jedného fondu
Rozsah intervencie	<ul style="list-style-type: none"> • Dohodnutie typov oblastí a typov projektov medzi fondmi. • Dohodnutie kritérií pre hlavný fond, ak sa využije táto možnosť. 	<ul style="list-style-type: none"> • Od začiatku programov zabezpečiť šírenie informácií o dostupnom financovaní, na aké účely, kde a kedy.
Budovanie kapacít, výber a schvaľovanie stratégií a oblastí	<ul style="list-style-type: none"> • Spoločné výzvy na predkladanie žiadostí o prípravnú podporu. • Budovanie spoločných kapacít. • Spoločné výzvy na predkladanie návrhov stratégií a oblastí. • Dohodnuté výberové kritériá. • Spoločné výberové konania. • Spoločné výberové výbory. 	<ul style="list-style-type: none"> • Umožniť využitie prípravnej podpory na vypracovanie stratégií, ktoré zahŕňajú aj rozsah podpory z iných fondov. • V čo možno najväčšej miere zjednotiť výzvy a minimálne poskytnúť časový harmonogram. • Pracovné skupiny na koordináciu výberových kritérií a konaní. • Koordinácia informačných tokov medzi výberovými výbormi.
Riadenie a kontrola financovania	<ul style="list-style-type: none"> • Dohodnuté kritériá oprávnenosti pre výber projektov. Spoločné funkcie pre MAS pri výbere projektov. • Spoločné funkcie pre RO pri realizácii. • Spoločný RO pre niektoré fondy • Spoločné sprostredkovateľské orgány. • Spoločné monitorovacie výbory alebo podvýbory. • Spoločné postupy na overovanie 	<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpečiť, aby boli v príslušných dokumentoch zohľadnené všeobecné kritériá oprávnenosti pre každý fond. • Medzifondové pracovné skupiny MRVK na zjednotenie a vyjasnenie otázok komplementárnosti, oprávnenosti a úlohy MAS. • Spoločné platformy, technické pracovné skupiny a siete na výmenu osvedčených postupov medzi fondmi (spoločné alebo

	riadenia.	koordinované vnútroštátne siete). • Postupy na overovanie riadenia.
Monitorovanie a hodnotenie	• Synchronizované plány, v ktorých sa rozlišuje medzi jednotlivými fondmi.	• Ako v prípade financovania z viacerých fondov.

Rámček 29: Koordinácia na regionálnej úrovni v Poľsku

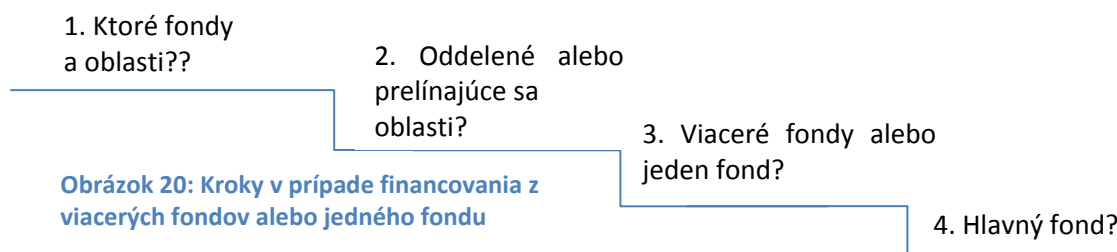
V Poľsku vykonáva koordináciu MRVK regionálnymi orgánmi (vojvodstvo), ktoré majú dvojakú úlohu: sú RO pre regionálne programy financované z ESF a EFRR a RO zodpovedné za EPFRV a ENRF a boli poverené určitými funkciami sprostredkovateľského orgánu. V záujme zaistenia spoločného prístupu sa však pravidlá pre výberové konanie vrátane výberových kritérií stanovujú na vnútroštátnej úrovni a sú spoločné pre všetky regióny. Regionálne orgány môžu koordinovať prípravnú podporu, a prípadne spoločné výberové konanie s jedným výberovým výborom na regionálnej úrovni. Tento výbor zohráva po výbere aj úlohu koordinovania vykonávania MRVK v regióne.

Viacere regióny plánujú využívať túto možnosť, konkrétne Kujavsko-pomoranské vojvodstvo určilo vo svojom regionálnom operačnom programe dve prioritné osi MRVK (jednu pre investičnú prioritu EFRR 9d a jednu pre článok 3 ods. 1 písm. b) bod vi) nariadenia o ESF). Ak sa tento návrh schváli, MAS budú môcť integrovať ktorýkoľvek z týchto dvoch fondov s EPFRV a ENRF, pričom vo svojich stratégiách uvedú, ktoré činnosti budú financované z ktorého fondu.

6.3. Dva scenáre pre koordináciu fondov na miestnej úrovni

Miestne partnerstvá si musia vyjasniť štyri otázky, kým prijmú rozhodnutie o tom, ako zlepšiť koordináciu medzi fondmi na miestnej úrovni.

Z obrázku 20 vyplýva, že najprv musia zistiť, ktorý zo štyroch možných fondov bude podporovať MRVK a v ktorých typoch oblastí. Po druhé musia zistiť, či sa tieto oblasti budú môcť prekrývať, alebo či budú musieť byť úplne oddelené.

Obrázok 20: Kroky v prípade financovania z viacerých fondov alebo jedného fondu

Po tretie musia zistiť, či je naplánované financovanie z viacerých fondov – a ak nie – aké sú vylepšené postupy na koordináciu medzi fondmi? A na záver musia zistiť, či je povolená možnosť hlavného fondu.

Ak MRVK podporuje len jeden fond a/alebo fondy zaoberajúce sa MRVK pôsobia v rôznych oblastiach, nebude priestor na koordináciu medzi fondmi na miestnej úrovni (len na spoluprácu medzi rôznymi oblasťami). Na druhej strane, ak sa na podporu MRVK využívajú dva alebo viaceré fondy a oblasti, v ktorých pôsobia, sa prelínajú, bude priestor na zlepšenie koordinácie fondov na miestnej úrovni, a to *aj v scenári financovania z jedného fondu*.

V rámcu 30 sa vysvetľuje, že v prípade **financovania z viacerých fondov** budú môcť miestne partnerstvá už od začiatku navrhnuť širokú stratégiu rozvoja pokrývajúcu rozsah pôsobnosti všetkých fondov. Proces bude jednoduchší vďaka skutočnosti, že by mala byť len jedna výzva na predkladanie žiadostí o prípravnú podporu a na predkladanie návrhov hlavných stratégií s rovnakými kritériami a postupmi, jedným výberovým výborom a spoločnými RO alebo SO. Tiež by mali byť zjednotené kritériá na výber projektov a mala by byť jasná úloha jednotlivých fondov. V stratégii, akčnom pláne a finančnom pláne však musí byť uvedené, ktoré časti sa financujú z ktorého fondu, a monitorovanie a podávanie správ musia zostať oddelené. Proces bude všeobecne jednoduchší na miestnej úrovni, pokiaľ sa tieto mechanizmy koordinácie náležite zriadia na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni. Ak nie, mohlo by to byť zložitejšie.

V prípade **financovania z jedného fondu** budú môcť miestne partnerstvá aj tak pristupovať k viacerým fondom na financovanie svojich stratégií miestneho rozvoja, ale miestna úroveň bude viac zaťažená koordináciou rôznych balíkov financovania. Miestne partnerstvá vždy hľadali spôsoby, ako doplniť svoje hlavné financovanie a priberali ďalšie funkcie financované z iných fondov. Napríklad írské partnerstvá pre rozvoj vidieka riadia významné programy pre sociálne začlenenie, na čo dostávajú financovanie z ESF, a mnohé španielske partnerstvá riadia alebo sú súčasťou partnerstiev EQUAL a riadia projekty INTERREG. Približne 40 % rybárskych miestnych akčných skupín bolo pôvodne aj skupinami LEADER a teraz riadia LEADER a aj os 4 EFRH.

Ale takéto príležitosti vo veľkej miere závisia od toho, aby aktéri boli na správnom mieste v správnom čase. V tejto situácii musia miestne partnerstvá zabezpečiť svoje hlavné financovanie z jedného fondu a snažiť sa pridať ďalšie toky financovania, keď sa vyskytne príležitosť.

Keďže miestne partnerstvá môžu ale nemusia mať prístup k iným fondom, Komisia navrhuje určitú pružnosť v danom právnom rámci medzi fondmi, ktorou sa stratégiám miestneho rozvoja povolí financovať činnosti, ktoré patria aj do právomoci iných EŠIF, pokiaľ sú v súlade s príslušnými pravidlami pre jednotlivé fondy a aj s cieľmi stratégie miestneho rozvoja a podporným programom. Ak možno väčšinu činností financovať z jedného fondu – potom je motivácia na získanie prístupu k ďalším fondom hlavne o dodatočných zdrojoch (čo môže byť samo osebe veľmi dôležité v čase šetrenia).

V tomto rámcu 30 sú zhrnuté dôsledky dvoch hlavných scenárov koordinácie fondov EÚ pre miestne partnerstvá.

Rámček 30: Dôsledky financovania z viacerých fondov alebo z jedného fondu pre koordináciu fondov na miestnej úrovni

	Miestne dôsledky financovania z viacerých fondov	Miestne dôsledky financovania z jedného fondu
Rozsah intervencie	<ul style="list-style-type: none"> Miestne stratégie môžu pokrývať plný rozsah pôsobnosti fondov zaoberajúcich sa MRVK. 	<ul style="list-style-type: none"> Miestne stratégie sú zamerané na jeden konkrétny fond a potom sa usilujú o pridanie ďalších fondov alebo o koordináciu

		s partnerstvami, ktoré pracujú s ďalšími fondmi. Prípadne môžu vypracovať všeobecnú stratégiu a pokúsiť sa získať financovanie z rôznych zdrojov.
Budovanie kapacít, výber a schvaľovanie stratégií a oblastí	<ul style="list-style-type: none"> • Spoločná prípravná podpora pre všetky fondy. • Budovanie spoločných kapacít. • Spoločné jednotné výzvy pre všetky fondy. • Spoločné výberové kritériá. • Spoločné výberové konania. • Spoločné výberové výbory. • V stratégii, akčnom pláne a finančnom pláne musí byť uvedené, ktoré časti sa financujú z ktorého fondu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Samostatné výzvy, výberové kritériá a výberové výbory. • Rôzne časti stratégie sa môžu financovať z rôznych fondov na <i>ad hoc</i> základe. • A/alebo môžu na jednom území spoločne existovať rôzne partnerstvá a podoblasti. • Existuje mnoho alternatív pre miestnu koordináciu (pozri ďalej v texte).
Financovanie, riadenie a kontrola	<ul style="list-style-type: none"> • Jeden súbor kritérií oprávnenosti na výber projektov. • Jasné kritériá a postupy na prijímanie rozhodnutí o tom, ktoré projekty sa financujú z ktorého fondu. • Spoločné funkcie MAS pre všetky fondy. • Spoločné ustanovenia na overovanie riadenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rôzne kritériá oprávnenosti a postupy na výber projektov. • Podmienky oprávnenosti pre každý fond by mali byť v ideálnom prípade vymedzené všeobecne a pružne. • Postupy overovania riadenia pre každý fond.
Monitorovanie a hodnotenie	<ul style="list-style-type: none"> • Synchronizované plány, v ktorých sa rozlišuje medzi jednotlivými fondmi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pre každý fond musí byť zriadené podávanie správ, monitorovanie a hodnotenie.

Rámček 31: Koordinácia fondov EÚ v Tirolsku, Rakúsko

V období rokov 2007 – 2013 už osem miestnych akčných skupín LEADER v rakúskom regióne Tirolsko ťažilo z integrovaného modelu koordinácie fondov EÚ, v ktorom boli skombinované prvky prístupov zhora nadol a zdola nahor. Od miestnych oblastí sa očakávalo, že navrhnu a realizujú stratégie, ktoré budú v súlade s regionálnymi cieľmi, pričom budú dodržiavať určité spoločné zásady (mladí ľudia, uplatňovanie hľadiska rodovej rovnosti, záujem o energetické projekty, IKT atď.) a budú využívať rovnaký systém riadenia kvality. MAS zas mohli uplatniť všetky zásady prístupu LEADER na podporenie miestnych iniciatív.

Tirolská vláda v marci 2013 schválila návrhy na regionálne riadenie 2020, ktoré buduje na skúsenostiach z minulosti. Cieľom je financovať partnerstvá v rámci MRVK z troch samostatných programov: 5 % z EPFRV, 16 % z regionálneho programu EFRR a až 15 % z programu Európskej územnej spolupráce (cezhraničnej) medzi Rakúskom a Talianskom (tiež EFRR). V prípade regionálneho programu EFRR budú priority malé mestá a miestne centrá, malé a stredné podniky a inovácie, zmena klímy a sociálne začlenenie.

Regionálna vláda už pôsobí ako RO pre LEADER a aj pre EFRR a jedna jednotka bude fungovať ako jednotné kontaktné miesto, ktoré bude zabezpečovať koordináciu medzi rôznymi oddeleniami administratívy na úrovni stratégií a aj na úrovni projektov. Zriadi sa spoločný systém monitorovania pre všetky projekty MAS a vynaloží sa značné úsilie na zjednodušenie systému uplatňovania a kontrol prostredníctvom spoločných pravidiel a kontrolných zoznamov.

6.4. Aké kroky možno podniknúť na miestnej úrovni na zlepšenie koordinácie medzi fondmi?

Hoci stratégie miestneho rozvoja a partnerstvá budú nevyhnutne ovplyvnené štruktúrou možností financovania EÚ, hlavná myšlienka pre miestnych aktérov je, že stratégie musia vychádzať z miestnych potrieb. Stratégie by sa nemali obmedziť len na požiadavkový list projektov, ktoré možno financovať z bežných finančných opatrení. Musia byť založené na tom, „čo chce miestna komunita zmeniť“ a „čo by chcela dosiahnuť do roku X“. Miestne partnerstvá musia namiesto toho, že sa prispôbia, aby vyhovovali vzorcom zhora nadol, vyvinúť formy koordinácie, ktoré sú najvhodnejšie pre ich podmienky a ciele ich stratégií.

Koordinácia medzi fondmi na miestnej úrovni sa môže vykonávať v rámci vypracúvania stratégie, organizácie partnerstva, vymedzenia oblasti a overovania riadenia.

Rámček 32: Plánovacia mapa MRVK

Vnútroštátna vidiecka sieť v Maďarsku vypracovala plánovaciu mapu MRVK, ktorá poskytuje vzor na pomoc miestnym partnerstvám, ako majú riešiť také rôznorodé témy, ako sú zmena klímy a chudoba, v jednej stratégii miestneho rozvoja. Vzor je k dispozícii ako nástroj na pomoc miestnym partnerstvám, ako možno čo najlepšie využiť prístup MRVK a financovanie z viacerých fondov.

http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=7DE332A5-E5D8-DAE8-40CB-16AB62C0D672

Ako využiť koordináciu medzi fondmi na posilnenie stratégií miestneho rozvoja?

Koordinácia medzi fondmi môže stratégiám miestneho rozvoja umožniť prijať integrovanejší, holistický prístup a rozšíriť svoj rozsah na riešenie rôznych typov problémov. Aj keď v každom individuálnom fonde existuje veľká pružnosť pre MRVK, hlavné strany zainteresované vo fonde ho budú pravdepodobne zameriavať určitým smerom. Napríklad vidiecke zainteresované strany pravdepodobne nebudú chcieť, aby mesto čerpalo väčšinu financovania z EPFRV v mestsko-vidieckom partnerstve, a rybárske organizácie pravdepodobne nebudú chcieť, aby sa veľká časť financovania z ENRF vynaložila na všeobecnú rozvojovú infraštruktúru. Takže vo všeobecnosti prístup k rôznym fondom (individuálne alebo prostredníctvom financovania z viacerých fondov) umožňuje miestnym partnerstvám nielen rozšíriť svoj záber – ale tiež venovať väčšiu pozornosť určitým oblastiam alebo otázkam, ktoré by inak ťažko pokryli.

Okrem toho, keď sa miestne partnerstvá stanú zodpovedné za činnosti, ktoré sa normálne financujú z viacerých rôznych fondov, majú väčšiu schopnosť zabezpečiť súdržnosť medzi hlavnými politikami, ktoré ovplyvňujú miestny rozvoj. Môžu napríklad zabezpečiť, aby rozhodnutia týkajúce sa infraštruktúry malého rozsahu (financované napríklad z EFRR) boli v súlade s úsilím o vytvorenie pracovných miest v odvetví potravín (financované napríklad z EPFRV).

Po zohľadnení tohto bodu možno uviesť, že pri vypracúvaní stratégie existujú dva hlavné prístupy k spolupráci medzi fondmi.

1. Začať vo veľkom a zamerať sa nadol

V prvom prístupe ide o zaujatie holistického prístupu ku všetkým hlavným potrebám a problémom konkrétnej oblasti, a potom zameranie sa smerom nadol na tie, u ktorých je najväčšia šanca dosiahnuť výsledky na miestnej úrovni s rôznymi dostupnými fondmi.

Výhoda tohto prístupu je, že poskytuje integrovanejší, systematický prehľad všetkých otázok a ich prepojení, ktoré potom možno v stratégii miestneho rozvoja zoradiť podľa priorít. Z týchto priorít možno vychádzať pri vypracúvaní balíkov financovania, ktoré budú v súlade s jednotlivými fondmi EÚ, stále však budú vyhovovať celkovému rámcu. Ak sa financovanie nevykonáva z viacerých fondov, partnerstvá môžu aj tak využiť všeobecnú zastrešujúcu stratégiu na požiadanie o prostriedky z rôznych fondov, keď sa vyskytne príležitosť.

Rámček 33: Viacsektorové plánovanie v Andalúzii a platforma financovania z viacerých fondov v juhovýchodnom Corku

V Andalúzii v Španielsku zriadil RO pre os 4 EPFRV (LEADER) širšie územné plánovanie s cieľom zabezpečiť súdržnosť politiky a zlepšiť mechanizmus navrhovania a monitorovania komplexných viacsektorových stratégií miestneho rozvoja vykonávaných prostredníctvom rôznych fondov. Mnohé miestne partnerstvá v Andalúzii majú prístup k mnohým rôznym fondom EÚ, vnútroštátnym, regionálnym a miestnym fondom, ako aj k EPFRV. RO poskytuje podporu pre viacsektorovú analýzu každého územia LEADER a na základe toho vypracúva aj globálny akčný plán, v ktorom určí všetky možné intervencie, ktoré možno podporovať prostredníctvom iniciatívy LEADER. Miestne partnerstvá potom s použitím viacsektorovej analýzy a globálneho akčného plánu vypracujú široko založené stratégie miestneho rozvoja, v ktorých zohľadnia širšie potreby oblasti a identifikujú rôzne zdroje financovania. http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/enrd_assets/pdf/leader-tool-kit/infosheet/10_infosheet.pdf

Platforma financovania z viacerých fondov SECAD (juhovýchodný Cork)

South East Cork Area Development (Rozvoj oblasti juhovýchodného Corku, SECAD), čo je miestne partnerstvo pôsobiace na juhovýchode Írska, využíva mnohé rôzne zdroje financovania na vykonávanie rôznych aspektov svojej stratégie miestneho rozvoja. Stratégia sa zameriava na štyri hlavné piliere: rozvoj vidieka, ktorý sa financuje z EPFRV s vnútroštátnym spolufinancovaním; sociálne začlenenie, ktoré sa financuje z ESF a vnútroštátnej iniciatívy; doprava, ktorá sa financuje z EÚ (program Inteligentná energia – IEE) a vnútroštátnych zdrojov; a oživenie trhu práce, ktoré sa financuje z vnútroštátnych zdrojov. Niektoré akcie v stratégii, ako napríklad iniciatíva tvorby mládežníckych filmov, sa spoliehajú na kombináciu týchto zdrojov financovania na pokrytie rôznych aspektov, ako sú doprava, nákup vybavenia a zabezpečenie celkového riadenia.

http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=7DE324DD-9F8F-AA72-C975-2373D5D36F76

Musí sa však dávať pozor na to, aby sa zamedzilo určitým rizikám. Prvé riziko predstavuje tlak na zväčšenie územného rozsahu intervencie na primerané pokrytie všetkých problémov. Keďže hospodárske, sociálne a environmentálne problémy majú dopad na rôznych úrovniach, existuje tendencia zväčšovať veľkosť oblasti s cieľom vyriešiť čo možno najviac problémov. Druhé riziko je zanedbanie obáv slabších zainteresovaných strán v rámci všeobecnej situácie.

Jedným zo spôsobov, ako tomu zabrániť, je začleniť do stratégie určité témy, cieľové skupiny alebo sektorové osi podporované miestnymi zainteresovanými stranami, ktoré sa o ne

zaujímajú. Tieto zoskupenia činností sa môžu vyvinúť na záujmové komunity, ktoré budú viesť určité časti stratégie a rozvíjať projekty. Môže byť tiež vhodné vytvoriť určité výberové výbory alebo podpartnerstvá pre rôzne časti stratégie, čím sa zabezpečí hlas pre určité skupiny. Medzi príklady takýchto prístupov patria existujúce partnerstvá, ktoré sa venujú rozvoju vidieka a aj rybárstvu, a integrované stratégie írskych partnerstiev LEADER (pozri príklad IRD Duhallow uvedený skôr v texte v kapitole 5). Waleská skupina LEADER Menter Mon zriadila tiež záujmovú komunitu s mnohými zainteresovanými stranami na využitie príležitosti identifikovanej v jej stratégii miestneho rozvoja – „vytvoriť z chôdze priemysel“.

2. Integrácia zdola nahor

Druhý prístup je začať od existujúcich ohnísk energie a činností v komunite a vybudovať širšiu stratégiu zdola nahor. Napríklad jedna komunita sa môže osobitne zaujímať o zamestnanosť mladých ľudí a je v tejto oblasti aj veľmi aktívna. Stratégia by začala spojením samotných mladých ľudí so školami, službami pre profesionálnu orientáciu, úradmi práce, športovými a sociálnymi klubmi, sociálnymi službami, zamestnávateľmi, rozvojovými agentúrami atď. Projekty môžu pokrývať rôzne oblasti intervencie, ako sú podnikanie, odborná príprava, sociálna a kultúrna infraštruktúra, bývanie atď. Spojili by sa tak miestni ľudia aktívni v oblasti mladých ľudí s ľuďmi, ktorí sa venujú iným súvisiacim otázkam, čím by sa zas mohli vytvoriť ďalšie uzly komunitnej činnosti a projektov (pozri napríklad projekt My Generation programu URBACT zameraný na mladých ľudí, o ktorom sa píše v kapitole 5, a miestne projekty o integrácii Rómov opísané v kapitole 3 – Alba Iulia, Rumunsko – zo siete Nodus programu URBACT a Udine, Taliansko – sieť Romanet programu URBACT).

V období rokov 2007 – 2013 je príkladom takéhoto prístupu situácia, keď existujúce skupiny LEADER vo vidieckych oblastiach žiadali o financovanie z EFRH na pokrytie činností zameraných na pobrežné a rybárske komunity vo svojich oblastiach alebo v susedných oblastiach (pozri príklad uvedený ďalej v texte o MAS iniciatívy LEADER vo východnej Almerii v Andalúzii, Španielsko, ktorá vypracovala stratégiu na riadenie osi 4 EFRH a úspešne ju uplatňovala).

V období rokov 2014 – 2020 existuje príležitosť na zohľadnenie týchto otázok už od úplného začiatku a vykonať omnoho systematickejšie mapovanie existujúcich politík a organizácií pôsobiacich na miestnej úrovni. Francúzske orgány napríklad zmapovali mozaiku intervencií fondov EÚ v rôznych oblastiach. Miestnym organizáciám by to malo umožniť vytvorenie súdržnejších aliancií a dohodnúť sa na tom, ako využívať rôzne fondy omnoho efektívnejším spôsobom ako predtým.

Ako využiť koordináciu medzi fondmi na posilnenie partnerstiev miestneho rozvoja?

Dôvodom existencie jednej z najväčších prekážok lepšej koordinácie medzi fondmi je skutočnosť, že existujúce zainteresované strany sa bránia a obávajú sa straty moci, vplyvu, zdrojov, a koniec koncov aj straty svojej práce v dôsledku reorganizácie. Takže odmietajú akúkoľvek zmenu alebo zásah do svojho poľa pôsobnosti. Tento obranný vlastný záujem je často spojený so skutočnou obavou, že hlavné hodnoty a priority ich organizácie sa oslabia integráciou s inými (silnejšími) subjektmi. Tieto obavy a vyskytujú sa na každej úrovni, od orgánov EÚ po vnútroštátne a regionálne orgány a, samozrejme, sú prítomné aj na miestnej úrovni.

Prekonanie obranného vlastného záujmu etablovaných zainteresovaných strán a ich oprávnených obáv týkajúcich sa oslabenia ich hlavných cieľov je mimoriadne chýlostivá úloha,

ku ktorej sa musí pristupovať citlivo, aby sa zamedzilo rozdeleniu komunity. Dôležité je preto uznať, že lepšia koordinácia neznamena vždy zlúčenie alebo zníženie materiálnych a ľudských zdrojov. Existuje niekoľko alternatívnych prístupov, ktoré môžu viesť k dohodám medzi miestnymi organizáciami a zainteresovanými stranami, ktoré budú obojstranne výhodné a prinesú efektívnejšie rozdelenie povinností a úloh. Niektoré z hlavných organizačných možností na zlepšenie koordinácie fondov sú tieto:

- *Integrácia do spoločnej právnej štruktúry*

Mnohé miestne partnerstvá financované z iniciatívy LEADER alebo osi 4 EFRH prijali formu nezávislého právneho subjektu. Najbežnejšia forma je nezisková organizácia, ale existujú aj príklady nadácií a verejných podnikov či iných foriem spoločností, ktoré nedistribuuju zisk. Bez ohľadu na právnu formu spočíva zásada tohto prístupu v tom, že jeden subjekt – zvyčajne prvý, ktorý sa zriadi – prevezme zodpovednosť za návrh a vykonávanie stratégie financovanej z iného fondu.

Ako už bolo uvedené, približne 40 % miestnych stratégií financovaných z osi 4 EFRH navrhlo a teraz riadi partnerstvá, ktoré pôvodne začali ako miestne akčné skupiny LEADER. V súčasnosti je však takisto možné, aby aj rybárske miestne akčné skupiny viedli akcie financované z ESF, EFRR alebo EPFRV.

Existujúce partnerstvá iné než MAS alebo skupiny FLAG financované z ESF alebo EFRR môžu postupovať rovnako, pokiaľ dodržuju zásady miestnych akčných skupín MRVK. Vo všetkých týchto prípadoch je najlepší spôsob, ako zabezpečiť rešpektovanie hlavných hodnôt a cieľov každého fondu, mať samostatné podvýbory zodpovedné za rôzne časti stratégie a výber projektov.

Rámček 34: Koordinácia medzi skupinami FLAG a MAS vo východnej Almerii, Španielsko

V roku 2009 MAS iniciatívy LEADER vo východnej Almerii reagovala na výzvu Andalúzie pre rybárske miestne akčné skupiny. MAS, v ktorej sa spojili príslušné zainteresované strany, vypracovala stratégiu miestneho rozvoja pre rybárske komunity v obciach Carboneras a Garrucha. To a nové vytvorené partnerstvo boli schválené oddelením regiónu pre rybárstvo a akvakultúru. MAS iniciatívy LEADER bola potom uznaná ako skupina pre rozvoj vidieka a rybárstva, ktorá naďalej pôsobí ako právny subjekt a ktorej manažér dohliada na obidva programy. Skupina FLAG však má osobitného sprostredkovateľa oživenia, samostatné účtovníctvo a samostatnú radu so zainteresovanými stranami relevantnými pre stratégiu osi 4 EFRH. Rada skupiny FLAG vyberá projekty osi 4 EFRH a rada MAS vyberá projekty LEADER.

- *Integrácia do spoločného zodpovedného orgánu*

Niektoré krajiny a regióny už sú preplnené, keďže v nich funguje veľký počet existujúcich organizácií a agentúr pôsobiacich na miestnej úrovni. V týchto prípadoch môže byť kontraproduktívne a nevhodné vytvoriť ďalší právny subjekt. V iných krajinách nemajú organizácie občianskej spoločnosti skúsenosti alebo kapacity, aby mohli samé riadiť stratégiu miestneho rozvoja. V obidvoch prípadoch môže byť riešením využiť existujúcu skúsenú miestnu organizáciu – zvyčajne obec alebo verejný subjekt – ako zodpovedný orgán. Zodpovedný orgán prevezme všetku zodpovednosť za správu, riadenie a finančnú kontrolu stratégie, ale jej

navrhovanie a vykonávanie (napr. výber projektov) deleguje partnerstvu alebo výberovému výboru, ktorý dodržiava pravidlá MRVK.

V obidvoch prípadoch – integrácia do spoločnej právnej štruktúry a využívanie zodpovedného orgánu – je dôležité zabezpečiť, aby ľudia, ktorí stoja za jednotlivými prvkami stratégie a vyberajú projekty, skutočne zohľadňovali záujmy miestnej komunity a zabránili oslabeniu tejto špecifickej časti stratégie. Ako už bolo uvedené, možno to vykonať samostatnými podpartnerstvami alebo samostatnými výbormi pre výber projektov.

Obrázok 21: Jeden zodpovedný orgán, ktorý koordinuje štyri fondy

Pri využívaní verejného zodpovedného orgánu sa musí dávať pozor na zabezpečenie toho, aby finančná správa a dohľad nezapríčinili situáciu, keď záujmy verejného sektora ovládnu stratégiu alebo partnerstvo.

Rámček 35: Riadenie MAS a skupín FLAG prostredníctvom jedného orgánu – Pays, Francúzsko, agentúry pre miestny rozvoj v Grécku

Pays vo Francúzsku sú medziobecné orgány, ktoré v mnohých prípadoch fungujú ako právny subjekt pre MAS a aj pre skupinu FLAG. To je prípad *Pays* regiónu Pyrénées Méditerranée, ktorý riadi partnerstvo MAS a partnerstvo skupiny FLAG, pričom každá skupina má svoj vlastný výbor pre výber projektov. Takmer 50 % členov výberového výboru skupiny FLAG je napríklad z odvetvia rybníctva, ktoré teda pri usmerňovaní práce skupiny FLAG zohráva silnú úlohu. *Pays* ako právny subjekt zaručuje náležité riadenie dvoch programov a zabezpečuje koordináciu medzi ich stratégiami. Predseda *Pays* podpisuje všetky právne dokumenty za skupinu FLAG a MAS.

V Grécku riadia MAS a skupiny FLAG agentúry pre miestny rozvoj, čo sú súkromné spoločnosti zložené z podielnikov. Agentúry pre miestny rozvoj sú právne zodpovedné za správu a realizáciu stratégií miestneho rozvoja. Podielníci agentúr pre miestny rozvoj a ďalšie zainteresované strany tvoria valné zhromaždenia MAS a skupiny FLAG, ktorých rady pôsobia ako rozhodujúci orgán pre svoje príslušné programy a sú podriadené agentúram pre miestny rozvoj.

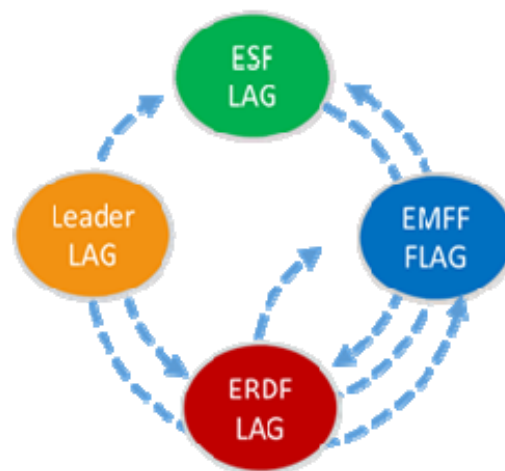
- *Ďalšie formy organizačnej koordinácie*

Riadenie rôznych fondov EÚ jednou zastrešujúcou organizáciou, či už to je samostatný právny subjekt, alebo spoločný zodpovedný orgán, predstavuje najúplnejšiu a najistejšiu formu koordinácie. Existujú však mnohé ďalšie formy koordinácie, pri ktorých nedochádza k takémuto organizačnému zlúčeniu. V zásade je možné, aby sa rôzne miestne organizácie dohodli na celkovej stratégii s rôznymi témami alebo cieľovými skupinami v rámci špecifických osí

podporovaných z rôznych fondov, a potom delegovali bežné riadenie a rozhodovanie týkajúce sa jednotlivých osí samostatným partnerstvám. Ale aj v tomto prípade by mali partnerstvá preukázať nielen to, že nedochádza k zdvojeniu, ale aj to, že sa rôzne prvky vzájomne dopĺňajú. Možno to dosiahnuť prostredníctvom jednej z týchto metód:

- ✓ Zástupcovia každej organizácie sa môžu oficiálne zúčastňovať na zasadnutiach rád a rozhodovacích orgánov druhej organizácie.
- ✓ Môžu mať pravidelné strategické a technické koordinačné stretnutia.
- ✓ Môžu si dohodnúť kritériá, postupy a referenčné systémy pre projekty.
- ✓ Môžu mať spoločných osvetových zamestnancov a projektovú podporu.
- ✓ Môžu mať spoločných administratívnych a finančných zamestnancov a systémy.
- ✓ Môžu mať spoločné priestory.

Obrázok 22: Potenciálne vzťahy medzi radami MAS podporovanými z rôznych fondov

Rámček 36: Technické koordinačné výbory v údolí Jerte, Španielsko

Španielska skupina LEADER z údolia Jerte zriadila technický koordinačný výbor, prostredníctvom ktorého sa spoločne stretávajú zamestnanci samotného partnerstva a zamestnanci všetkých ostatných miestnych projektov zameraných na sociálne začlenenie, školy, zdravie, ochranu životného prostredia a priestorové plánovanie. Poľská skupina LEADER s názvom „Údolie kaprov“ pôsobí v rovnakej oblasti a využíva spoločné priestory a webovú stránku ako skupina FLAG. Fínske a írské skupiny LEADER sa na zabezpečenie koordinácie často zúčastňujú na stretnutiach rád skupín FLAG, ktorých oblasti sa prelínajú s ich oblasťami.

Ako využiť koordináciu medzi fondmi na zabezpečenie lepšieho vymedzenia miestnych oblastí

Ako už bolo uvedené, existujú dva dôvody, prečo úsilie o zlepšenie koordinácie medzi fondmi môže viesť k väčším operačným oblastiam. Prvý je, že hospodárske, sociálne a environmentálne procesy fungujú v odlišných zemepisných rozsahoch a najjednoduchší spôsob, ako ich všetky obsiahnuť, je vybrať najvyšší spoločný menovateľ (t. j. oblasť, ktorá zahŕňa všetky aspekty). To sa môže zhodovať s tlakom znížiť náklady na vykonávanie s ohľadom na obmedzenejšie verejné rozpočty. Existuje však vážne nebezpečenstvo, že prílišná veľkosť môže ohroziť hlavnú výhodu MRVK – a to pocit spoločného záujmu, spoločnej identity a blízkosti, ktoré sú potrebné pre komunitu, aby skutočne viedla proces.

Preto je dôležité, aby miestni aktéri a aj regionálne a vnútroštátne správy vedeli o tom, že k dispozícii sú rôzne alternatívy na vymedzenie oblastí, ktoré nemusia nutne znamenať nekonečné rozširovanie. Rôzne uvedené formy partnerstiev môžu využiť tieto alternatívy.

- *Identické alebo podobné hranice medzi fondmi*

Keď sa problémy, na ktoré sa zameriavajú dva alebo viaceré fondy, týkajú približne rovnakej oblasti, hranice pre stratégie MRVK môžu byť zhruba podobné. Napríklad niektoré miestne akčné skupiny LEADER v Poľsku a všetky v Lotyšsku majú úplne rovnaké hranice ako rybárske miestne akčné skupiny.

Je to zjavne najjasnejšia a najjednoduchšia možnosť. Dôležité je však uvedomiť si, že hranice nemusia byť úplne rovnaké. Nemá napríklad význam vynechať z nejakého fondu dôležitú znevýhodnenú oblasť alebo hospodársku činnosť len z dôvodu homogenity.

Obrázok 23: MAS a skupiny FLAG s rovnakými hranicami

Zásada by mala byť vždy zabezpečiť, aby hranice boli vhodné na vykonávanie stratégie.

- *Vytýčenie hraníc*

To je ďalšia pomerne jednoduchá možnosť, ktorá sa môže napríklad použiť, keď sa projekty na pobreží alebo blízko pobrežia financujú z ENRF, pričom projekty vo vidieckom vnútrozemí sa financujú z EPFRV. Stratéziu môžu vykonávať dva výberové výbory toho istého partnerstva alebo dve partnerstvá, ktoré intenzívne spolupracujú.

Obrázok 24: Vytýčenie hraníc územia

Rámček 37: Prístup pri vytyčovaní hraníc k doplňujúcim stratégiám, ktoré používajú talianske MAS a skupiny FLAG

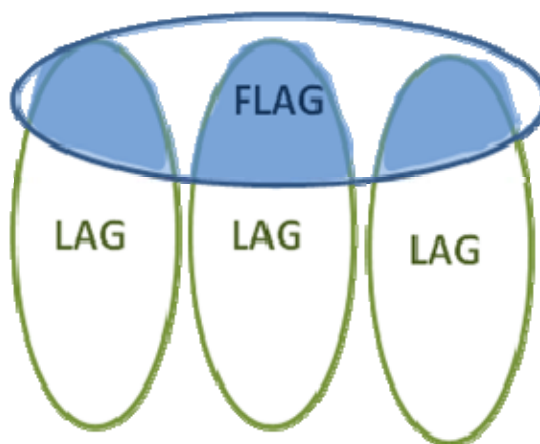
V období rokov 2007 – 2013 znamenalo vytyčovanie hraníc v určitých talianskych regiónoch, že obce pokryté skupinou LEADER neboli oprávnené na získanie financovania z osi 4 EFRH. Napríklad v Abruzzi skupina FLAG Costa dei Trabocchi pôsobí v pobrežných obciach provincie Chieti a MAS iniciatívy LEADER Maiella Verde pokrýva susedné obce smerom do vnútrozemia od územia skupiny FLAG. Tieto dve organizácie dbajú na to, aby zabezpečili koordináciu a vzájomné dopĺňanie sa svojich stratégií. MAS sa napríklad zameriava na dosiahnutie vzdialenejších častí oblasti a veľmi malých remeselných výrobcov, zatiaľ čo skupina FLAG chce rybárske komunity začleniť do procesu širšieho územného rozvoja.

Ďalšie informácie možno nájsť na strane 9 [časopisu FARNET, Rybárske komunity v srdci miestneho rozvoja](#).

- *Spoločné zemepisné hranice alebo problémy*

Táto situácia nastane, keď rôzne oblasti majú spoločné hranice. Napríklad, keď má súbor vidieckych oblastí spoločné pobrežie, ústie, rieku alebo pohorie – alebo keď hraničia s mestským centrom.

V týchto prípadoch môže byť užitočné mať samostatné stratégie alebo osi pre každú vidiecku oblasť financované z EPFRV, ako aj spoločnú dohodnutú stratégiu, ktorá zahŕňa spoločné hranice, financovanú z iného fondu alebo fondov (napríklad ENRF v prípade pobrežia alebo EFRR a ESF v prípade mesta).

Obrázok 25: Spoločné zemepisné hranice

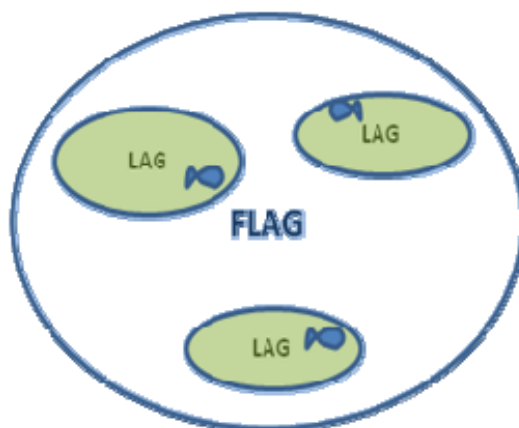
Napríklad každá zo šiestich írskych rybárskych miestnych akčných skupín kopíruje pobrežie a križuje oblasti viacerých írskych MAS iniciatívy LEADER. Ako už bolo uvedené, členovia rady MAS sa na zabezpečenie koordinácie zúčastňujú aj na zasadnutiach rady skupiny FLAG.

- *Spolupráca na spoločných otázkach*

Môže to byť užitočný spôsob, ako udržať oblasti dostatočne malé na povzbudenie zapojenia komunity, a zároveň umožniť stratégiám MRVK dosiahnuť rozsah potrebný na riešenie spoločných otázok, ktoré ovplyvňujú väčšiu oblasť.

Tento prístup bol pôvodne vyvinutý vo Fínsku s cieľom riešiť problémy rozptýlených rybárskych komunití, ktoré sa nachádzali vo viacerých vidieckych oblastiach pokrytých iniciatívou LEADER.

Obrázok 26: Skupiny FLAG a MAS spolupracujúce na spoločných otázkach

Jedna vidiecka miestna akčná skupina v zásade funguje ako hlavná pre spoločnú stratégiu pre rybárske oblasti, a pritom sú zapojené ďalšie oblasti. Tento prístup môžu použiť napríklad viaceré vidiecke alebo rybárske skupiny financované z EPFRV alebo ENRF na vypracovanie spoločnej stratégie pre zoskupenia hospodárskej činnosti alebo oblastí trhu práce financované z EFRR alebo ESF. Môžu ho použiť aj viaceré štvrte na riešenie určitých problémov spoločných pre celé mesto.

Rámček 38: Spolupráca medzi skupinami FLAG a MAS vo východnom Fínsku

Skupina FLAG vo východnom Fínsku pokrýva 11 oblastí LEADER, čo je zapríčinené čiastočne tým, že identita oblasti skupiny FLAG je založená na vodnej sústave jazier (sústava jazier Saimaa), ktorá sa nachádza v oblasti a v súvislosti s ktorou sa považovalo za potrebné zahrnúť ju celú, a čiastočne tým, že bolo potrebné zabezpečiť kritické množstvo rybárov zahrnutých do stratégie. Všetkých 11 MAS iniciatívy LEADER sú členmi partnerstva skupiny FLAG, a preto vykonávajú prácu podporovanú rybárskou stratégiou. Jedna z MAS – MAS iniciatívy LEADER Rajupusu funguje aj ako právny subjekt pre skupinu FLAG vo východnom Fínsku.

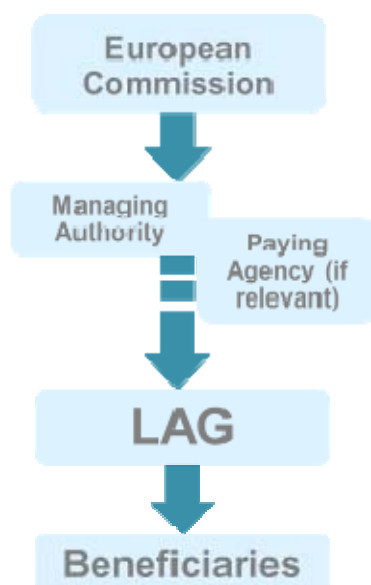
Kapitola 7. Ako dosiahnuť, aby bol MRVK pre miestne akčné skupiny bezpečnejší, rýchlejší a jednoduchší?

7.1. Úvod

Hoci toto usmernenie je určené predovšetkým pre MAS a ďalších miestnych aktérov, táto kapitola môže byť osobitne užitočná aj pre RO pri ich úlohe navrhovať systémy realizácie vhodné pre MRVK.

Jedným z najcharakteristickejších prvkov MRVK pre systémy realizácie vymedzené v NSU uplatniteľné pre EŠIF je, že miestna komunita okrem toho, že navrhuje stratégiu a vyvíja projekty, je skutočne zapojená do realizácie, t. j. do postupov, ktorým sa vyberajú, schvaľujú a financujú projekty. V bežných systémoch realizácie nesie zvyčajne celú zodpovednosť za hodnotenie a výber projektov, ako aj za schválenie financovania RO alebo platobná agentúra. MRVK je zásadne odlišný, úloha MAS nie je len poradná. MAS skutočne vyberajú operácie a určujú sumu podpory pre operácie. Dokonca môžu prijímať aj oficiálne rozhodnutia o operáciách, ktoré sa budú podporovať.

Obrázok 27: Systém realizácie MRVK

V základnom systéme realizácie MRVK je tok takýto: európske inštitúcie stanovujú spoločné ciele a zásady každého fondu; vnútroštátny alebo regionálny RO vypracuje základné pravidlá na vykonávanie programu; RO spustí výzvu na výber MAS; MAS uverejní výzvu na predkladanie návrhov a prijíma, posudzuje a vyberá operácie, ktoré budú podporené na plnenie cieľov miestnej stratégie; prijímatelia vykonávajú projekty a dostávajú financovanie.

Každý EŠIF má svoju vlastnú štruktúru, kultúru a postupy na riadenie fondov. V NSU je stanovený základný rámec, v členských štátoch sa však používa mnoho rôznych systémov. RO môžu byť na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni v závislosti od veľkosti krajiny, príslušného fondu a ďalších faktorov, ako sú úroveň decentralizácie alebo federalizmu. RO navrhuje systém realizácie a určuje, čo kto robí. Minimálne úlohy MAS stanovené v nariadeniach sú opísané v oddiele 3.3.2.

Spôsob štruktúry systému realizácie vo veľkej miere ovplyvňuje fungovanie MAS a typy projektov, ktoré sa napokon financujú.

Ak systém realizácie nie je prispôsobený prístupu MRVK, mnohé výhody, ktoré prístup prináša, môžu byť narušené alebo stratené. Napríklad prínosy rýchleho obehu miestneho prijímania rozhodnutí MAS, uplatňovania miestnych znalostí pri výbere projektov, ako aj motivácie a oddanosti vyplývajúcej zo stotožnenia sa s miestnym partnerstvom a z pocitu zodpovednosti môžu byť menšie, ak RO alebo platobná agentúra zdvojuje tieto rozhodovacie funkcie. Mali by byť zavedené primerané opatrenia na zmiernenie možných situácií konfliktov záujmov a na zabezpečenie oddelenia funkcií medzi subjektmi zúčastňujúcimi sa na miestnom procese prijímania rozhodnutí.

Najcennejšia práca, ktorú MAS vykonávajú, je oživenie iniciatív komunity. Osobitne to platí v prípade komplexnejších projektov, na ktorých sa zúčastňujú rôzni partneri – často sú to projekty, ktoré sú najinovatívnejšie a majú najväčší potenciál na zmenu. Preto je dôležité zabezpečiť, aby sa MAS nemuseli zameriavať najmä na administratívnu prácu, keďže sa tým znižuje ich kapacita oživovať. Osobitosť realizácie MRVK znamená tiež, že sa musia prispôbiť mechanizmy financovania (vrátane vnútroštátneho príspevku, zálohových platieb atď.), aby MAS a ich prijímatelia, ktorými sú často mimovládne organizácie, malé a stredné podniky alebo neformálne subjekty, mohli vykonávať svoje projekty.

V týchto oddieloch uvádzame niekoľko spôsobov, ako možno zlepšiť prínosy MRVK a ako možno zabrániť týmto typom problémov. V tejto kapitole sa analyzujú tieto otázky:

- finančné riešenia prispôbené potrebám MAS a ich prijímateľov vrátane zálohových a priebežných platieb a mechanizmov verejného spolufinancovania (oddiel 7.2);
- zníženie administratívneho zaťaženia využívaním mechanizmov, ako sú schémy malých projektov a zastrešovacie schémy (oddiel 7.3);
- zjednodušenie posudzovania a kontrol projektov (oddiel 7.4);
- zjednodušenie podávania správ a administratívy využitím možností zjednodušených nákladov (oddiel 7.5).

7.2. Zlepšenie prístupu k financovaniu na miestnej úrovni

MAS sú často súkromné subjekty (vo forme združení, neziskových spoločností alebo bez právneho subjektu) poverené úlohou poskytovať verejnú službu. Príslušné mechanizmy verejného financovania MRVK by sa mali prispôbiť, aby sa to zohľadnilo. Mali by sa tým zohľadniť aj osobité charakteristiky mnohých miestnych prijímateľov, ktorých projekty MAS podporuje. K dispozícii sú viaceré možnosti na uľahčenie prístupu k financovaniu pre miestnych aktérov.

Spolufinancovanie:

Poskytnutie **vnútroštátneho verejného spolufinancovania k dispozícii** vopred. Odporúča sa zabezpečiť, aby vnútroštátne verejné spolufinancovanie v MRVK poskytovalo zodpovedné ministerstvo alebo regionálny orgán v rovnaký čas ako grant EÚ. Takéto riešenia prispievajú k jednoduchosti a transparentnosti systému realizácie a vytvárajú rovnaké podmienky pre všetkých partnerov MAS.

Dôležitá zásada MRVK je, že partnerstvo by malo vopred poznať svoj celkový rozpočet vrátane vnútroštátneho verejného spolufinancovania, aby mohlo oživovať a vyberať projekty, ktoré majú zo strategického hľadiska najvyššiu prioritu.

Vo viacerých členských štátoch poskytuje regionálny alebo miestny orgán vnútroštátne verejné spolufinancovanie potrebné na doplnenie financovania EÚ veľmi často individuálne pre jednotlivé projekty. Hoci to môže byť opodstatnené napríklad v prípade veľkých infraštruktúrnych projektov alebo významných obchodných investícií, pre MRVK to nemusí byť vhodné. Ďalšie problémy sa môžu vyskytnúť, keď je miestna správa zodpovedná za pridelovanie vnútroštátneho verejného spolufinancovania pre jednotlivé projekty, keďže jej to poskytuje ďalší vplyv v rozhodovacom procese a vytvára asymetrické mocenské vzťahy v partnerstve MAS.

Mnohí prijímatelia majú obmedzené finančné prostriedky a peňažný tok. Preto môžu mať ťažkosti čakať na dokončenie a zúčtovanie projektu, kým dostanú grant. Môže to platiť aj v prípade niektorých MAS v súvislosti s prevádzkovými nákladmi a nákladmi na oživenie. Tieto problémy možno vyriešiť pomocou priebežných alebo zálohových platieb, ktoré by v prípade potreby mali byť kryté zárukami.

Priebežné platby:

Priebežné alebo postupné platby. Väčšie projekty možno rozdeliť do fáz s možnosťou požadovať určitú časť platby po dokončení jednotlivéj fázy a podaní správ o nej. Prijímatelia tak nemusia čakať na platbu, kým sa dokončí a zúčtuje celý projekt, čo im pomáha zmierniť problémy s peňažným tokom. Toto riešenie sa v období rokov 2007 – 2013 využilo v mnohých členských štátoch.

Mechanizmy predbežného financovania:

Mechanizmy predbežného financovania ako napríklad zálohové platby. Je to spôsob, ako umožniť MAS a ostatným príjemcom získať financovanie hneď po schválení projektu, aby mohli začať vykonávanie. Vo fondoch, na ktoré sa vzťahuje NSU, dostane každý program zálohové platby od Komisie, po ktorom nasledujú priebežné platby na základe vyhlásení o výdavkoch a ktoré doplní záverečná platba. Členské štáty sa môžu rozhodnúť využiť pružnosť, ktorú tieto predbežné platby poskytujú, napr. poskytnúť zálohové platby z vnútroštátnych prostriedkov na prevádzkové náklady pre MAS, ktoré realizujú stratégie MRVK. V nariadeniach o EPFRV⁷⁸ a o ENRF⁷⁹ sú vyslovene stanovené zálohy až do výšky 50 % verejnej podpory na prevádzkové náklady a oživenie. V nariadení o EPFRV je ustanovená možnosť takejto zálohovej platby aj pre prijímateľov podpory súvisiacej s investíciami⁸⁰. Od MAS a prijímateľov sa môže požadovať, aby na podanie žiadosti o zálohové platby predložili primeranú formu záruky.

Keď nie sú k dispozícii zálohové platby, prijímatelia môžu požiadať o preklenovacie financovanie od finančných inštitúcií na úhradu nákladov svojho projektu, kým ich budú môcť vyplatiť z financovania EÚ; úvery môžu byť potrebné aj na vlastný príspevok príjemcu k projektu. Preto je pre MAS dôležité, aby zriadili dobré vzťahy s finančným sektorom vo svojej

⁷⁸ Článok 42 ods. 2 nariadenia o EPFRV.

⁷⁹ Článok 62 ods. 2 nariadenia o ENRF.

⁸⁰ Článok 45 ods. 4 nariadenia o EPFRV.

oblasti (napríklad s miestnymi bankami alebo úverovými združeniami) na uľahčenie prístupu k úverom a zárukám pre projekty MRVK.

Rámček 39: Finančné riešenia prispôsobené MRVK v Poľsku

V Poľsku je vnútroštátne spolufinancovanie spojené do jedného balíka s financovaním EÚ. Keď projekt prejde schvaľovacím procesom, je isté, že dostane naraz finančné prostriedky z EÚ a aj vnútroštátnu časť financovania. Zaistenie spolufinancovania pre prostriedky EÚ je jednou z hlavných priorít štátneho rozpočtu, čo je pochopiteľné, keďže Poľsko je jedným z najväčších prijímateľov kohéznych fondov a v období rokov 2007 – 2013 bolo celé jeho územie konvergenčný región.

V poľských rybárskych oblastiach, ktoré uplatňujú os 4 EFRH, majú skupiny FLAG a aj prijímatelia prístup k zálohovým platbám, ktoré môžu dosiahnuť výšku až 100 % sumy celkového rozpočtu. Tieto zálohy sa financujú z vnútroštátneho rozpočtu.

Jedna z poľských skupín FLAG (Obra-Warta) zriadila dohodu s miestnou družstevnou bankou o poskytovaní úverov mimovládny organizáciám, ktoré sa uchádzajú o projekty súvisiace s rybárstvom. Podmienky úveru a časové rozvrhnutie rozhodnutí sú prispôsobené potrebám prijímateľov osi 4 a skupine FLAG sa podarilo nájsť ďalšie financovanie na podporu prijímateľov, z ktorého sa uhradila polovica splatných úrokov.

Rýchly proces prijímania rozhodnutí umožňuje čo možno najrýchlejšie získanie finančných prostriedkov pre miestne akčné skupiny a projekty, čo je veľmi dôležité pri zlepšovaní peňažného toku pre miestny rozvoj. RO, ktoré názorne dokazujú najlepšie postupy, uhrádzajú platby do troch dní od prijatia žiadostí o platbu a niektorým sa darí úhrada dokonca v rovnaký deň. V najhorších prípadoch trvajú platby vyše 12 mesiacov, čo môže vyvíjať značný tlak na peňažné toky organizácií, ktoré musia každý mesiac vyplácať mzdy a ďalšie pravidelné platby. Riadna a rýchla administratíva spoločne s jasným vymedzením úloh je najlepšie riešenie. Vo fínskom príklade ďalej v texte je stanovená referenčná lehota tri mesiace – mali by sa o ňu usilovať všetky členské štáty.

Rámček 40: Centrá ELY vo Fínsku – efektívna správa a delba právomocí, pokiaľ ide o rybársku miestnu akčnú skupinu (skupina FLAG)

Fínsky realizačný reťazec pre rybársky MRVK je mimoriadne efektívny. Typický projekt môže byť schválený do šiestich týždňov od predloženia. Kľúčovým prvkom tejto efektívnosti sú dva typy organizácií. Dvanásť centier ELY, čo sú sprostredkovateľské orgány vnútroštátnej vlády, sa zaoberá otázkami oprávnenosti, schválenia, zmluvy a platieb a skupina FLAG vyberá oprávnené projekty a venuje sa plánovaniu projektov na vytvorenie akčného plánu.

V rámci projektov sa žiadosti oficiálne podávajú centru ELY, hoci väčšina z nich sa už neoficiálne dostala do kontaktu s koordinátorom skupiny FLAG. Centrum ELY žiadosť postúpi pracovnej skupine FLAG. Podvýbor skupiny FLAG sa schádza dva týždne pred zasadnutím hlavnej rady. Rozhodnutie sa prijme buď na fyzickej schôdzi, alebo prostredníctvom emailového písomného postupu. Rozhodnutie sa ratifikuje v hlavnej rade skupiny FLAG a zašle sa späť centru ELY. Pokiaľ sú písomné podklady v poriadku, žiadateľovi sa do šiestich týždňov od pôvodného prijatia centrom ELY pošle list s ponukou.

Centrum ELY zriedka odmieta projekty vybrané skupinou FLAG, nielen preto, že zamestnanci skupiny FLAG od začiatku kontrolujú oprávnenosť nápadov projektov, ale aj preto, že centrum ELY vie, ktoré projekty pripravujú skupiny FLAG, takže akékoľvek problémy s oprávnenosťou sa zvyknú

identifikovať predtým, ako sa vynaloží mnoho práce na prípravu neoprávneného projektu.

Je povolené, aby sa projekt začal od dátumu zaslania žiadosti ale na vlastné riziko prijímateľa. Platby sa vykonávajú do troch mesiacov od prijatia žiadosti.

7.3. Zníženie administratívneho zaťaženia prostredníctvom malých projektov a zastrešovacích schém

V NSU sa jasne stanovuje, že o tom, ktoré projekty budú financované a koľko financovania získajú, rozhodujú MAS (v článku 34 sa stanovuje, že MAS posudzuje žiadosti o podporu, vyberá operácie a určuje výšku podpory). RO (alebo jeho určený sprostredkovateľský orgán) je zodpovedný za zabezpečenie transparentného výberu MAS a overenie, že MAS a prijímateľ splnili všetky povinné požiadavky. RO môžu za určitých podmienok opísaných v kapitole 5 v rámci ustanovení stanovených vo vnútroštátnych právnych predpisoch a právnych predpisoch EÚ delegovať MAS aj ďalšie úlohy, ako napríklad konečné schválenie projektov vrátane podpísania dohody o grante alebo prevod prostriedkov prijímateľom.

Tento dvojstupňový proces schvaľovania projektov nemusí nutne znamenať, že trvá dlhšie: ak všetky zainteresované strany dobre poznajú svoje úlohy a sú zriadené postupy a nástroje (kontrolné zoznamy atď.) na uľahčenie rozhodnutí, postup možno racionalizovať. Existujú však spôsoby na jeho ďalšie zjednodušenie, ak sa využívajú určité mechanizmy, ako sú schémy malých projektov a zastrešovacie schémy.

V **schémach malých projektov, ktoré zriadili RO**, projekty do určitej veľkosti (napr. 5 000 EUR) a niekedy s obmedzeniami, na čo sa môže použiť financovanie projektu, prechádzajú zjednodušeným systémom žiadostí a schválenia (kratší formulár žiadosti a menej potrebných dokumentov, napr. nemusí sa požadovať dôkaz o primeranosti nákladov pre malé sumy). Má to výhodu, že menej skúseným prijímateľom (malé mimovládne organizácie alebo jednotlivci) to zjednoduší prístup k financovaniu, a pritom sa obmedzením sumy a účelu zníži riziko. Schémy malých projektov sa používali v období rokov 2007 – 2013 vo viacerých členských štátoch.

Zastrešovacie schémy využívajú MAS ako prostriedok na vyplácanie malých grantov (napríklad do 3 000 EUR) určitému typu prijímateľov (napr. malé mimovládne organizácie alebo podniky, určité odvetvie alebo typ podniku). V takýchto prípadoch funguje MAS ako realizátor projektu, ktorý žiada o určitý balík financovania, a potom ho prideluje vo forme malých grantov prijímateľom zo svojej oblasti. Táto schéma sa odlišuje od schém malých projektov v tom, že MAS spravidla zohráva úlohu žiadateľa a príjemcu grantu vo vzťahu k RO na účely platieb, auditov a kontrol⁸¹.

Keďže je len jeden žiadateľ/prijímateľ, zastrešovací projekt sa môže považovať za jednu operáciu. Týmto prístupom sa znižuje počet administratívnych kontrol žiadostí o podporu a o platbu⁸².

⁸¹ Na projekty v rámci zastrešovacích schém sa väčšinou vzťahuje pomoc *de minimis*.

⁸² V zastrešovacích projektoch sa nemusí nutne znížiť administratívne zaťaženie kontrol na mieste (týkajú sa 5 % sumy vyplatené z fondu), keďže kontroly sa nekončia vždy na zastrešovacej úrovni, ale musia sa vykonať až na úrovni konečného prijímateľa.

Hoci tento prístup má výhody, dôkladná pozornosť sa musí venovať jeho štruktúre. Vďaka zastrešovacím projektom sa môže otvoriť prístup k programom pre malé organizácie, podniky a jednotlivcov a môže im zjednodušiť, urýchliť a uľahčiť proces, zatiaľ čo tradičné realizačné reťazce sú určené pre malý počet veľkých projektov a zvyčajne zahŕňajú značné administratívne zaťaženie. Úloha podávať správy je v zodpovednosti organizácie (zvyčajne MAS), ktorá má skúsenosti s vykazovaním verejných výdavkov. MAS je zodpovedná za vedenie podrobného zoznamu subjektov, ktoré dostali pomoc, na účely auditorského záznamu.

MAS musia pri navrhovaní zastrešovacích projektov zabezpečiť, aby dôkladne monitorovali činnosti prijímateľov zastrešovacieho projektu na zamedzenie riziku neoprávnených výdavkov. Po druhé, aby sa zamedzilo tomu, že zastrešovacie projekty budú fungovať ako nejaká čierna skrinka, t. j. budú obsahovať rôzne činnosti, ktoré sa nemusia všetky úplne týkať všeobecného cieľa, projekty by mali byť zamerané na veľmi špecifické a podobné typy činností na dosiahnutie strategických cieľov MRVK. V tomto škótskom prípade (pozri rámček 41) to bola akreditácia pre cestovný ruch.

Rámček 41: Príklady schém zastrešovacieho typu zo Škótska (Spojené kráľovstvo), z Fínska a zo Švédska

V Anguse sa v rámci MAS Rural Tayside v Škótsku využil zastrešovací prístup pre projekty v odvetví cestovného ruchu. Jeden typ pokrýva náklady na akreditáciu pre zariadenia, ktoré poskytujú ubytovanie a raňajky, s celou škálou príslušných organizácií v odvetví cestovného ruchu. Z grantu LEADER sa uhradza 40 % nákladov na akreditáciu, z vnútroštátnych prostriedkov od miestneho orgánu sa uhradza 50 % a 10 % nákladov uhradza samotné ubytovacie zariadenie s ponukou raňajok. Typické náklady na akreditáciu sú približne vo výške 800 EUR a vykonalo sa približne 30 akreditácií v celkovej sume oprávnených nákladov 23 000 EUR.

V druhom škótskom príklade v rámci iniciatívy LEADER sa využila zastrešovacia schéma na poskytnutie malých grantov do 5 750 EUR na začatie sociálnych podnikov. V rovnakej výške sa poskytol k dispozícii aj následný grant na rozvoj. Celkové náklady schémy boli 100 000 EUR s financovaním EÚ stanoveným na úrovni 40 %. Oprávnené náklady pokrývali poradenstvo na rozvoj podnikania a financovanie (napr. obchodné plánovanie, marketingové nástroje, financie, IT, právna oblasť, vývoj produktov a služieb), kurzy odbornej prípravy, zvyšovanie informovanosti, značenie, budovanie partnerstiev, výmenu osvedčených postupov.

Vo Švédsku sa zastrešovacie schémy využívajú na projekty pre mladých ľudí vo vidieckych oblastiach. Prijímateľmi sú najmä skupiny mladých ľudí, malé komunitné skupiny a kultúrne organizácie. Medzi oprávnené akcie patria štúdie uskutočniteľnosti, mládežnícke festivaly, študijné návštevy a dokonca aj malé investície. Horná suma grantu je zvyčajne približne 3 000 EUR.

Vo Fínsku sa mechanizmus tzv. koordinačných projektov využíva na financovanie širokého okruhu malých projektov tým, že ich spája do jedného projektu. Tieto koordinačné projekty môžu zahŕňať tvrdé a mäkké opatrenia. Rada MAS vyberá na základe otvorenej výzvy na predkladanie návrhov. Napríklad v MAS Joutenssen Reitti sa na vykonávanie vybralo 13 z 23 žiadostí. Z celkového rozpočtu 50 000 EUR sa podporilo týchto 13 mikroprojektov, ktoré zahŕňali aj namaľovanie obecného kultúrneho domu. MAS podpísala zadania s každým z 13 prijímateľov, a potom monitorovala náklady a výstupy.

Pre mnohé miestne projekty je rýchlosť rozhodujúcim faktorom pri plnení cieľov projektu, takže schémy malých projektov a zastrešovacie schémy môžu byť dôležité. Keď sa však zväží úroveň delegovania, rýchlosť nie je jediným hľadiskom. Ďalšia otázka, ktorá sa musí zohľadniť,

je, že realizačný systém MRVK musí podporovať miestnu zodpovednosť a podporovať stotožnenie sa a miestnu motiváciu.

7.4. Objasnenie otázok týkajúcich sa oprávnenosti

V nariadeniach EÚ je stanovené, že určité typy nákladov sa nemôžu financovať z daného fondu, a RO veľmi často pridávajú svoje vlastné obmedzenia. Ich zámer je poskytnúť MAS a prijímateľom usmernenie a vylúčiť výdavky, ktoré podľa RO nepredstavujú prioritu pre podporu alebo by mohli byť problematické z hľadiska účtovníctva, auditu a kontroly. Zo skúseností vyplýva, že pokusy o príliš presné vymedzenie všetkých oprávnených nákladov (napr. zverejnenie podrobného zoznamu akceptovateľných výdavkových položiek) vedú nevyhnutne k nekonečným otázkam a problémom s výkladom, či daný výdavok je v skutočnosti oprávnený alebo nie. Tým sa zas môže predĺžiť postup schvaľovania projektu, najmä ak rozhodnutie zahŕňa administratívne úrovne nad MAS.

Preto sa v rámci obmedzení opísaných v nariadeniach odporúča zaistiť, aby bolo vymedzenie toho, čo je oprávnené, dostatočne podložené a zodpovedalo rôznym miestnym situáciám bez toho, aby viedlo k zbytočným sporom o jednotlivých výdavkoch. RO môže tiež odvieť MAS od podporovania vecí, ktoré nie sú vhodné, vypracovaním zoznamu výdavkov, ktoré **nie sú oprávnené**.

Dôvody na vyhlásenie projektu alebo jeho časti za neoprávnený by mali byť **úplne transparentné a riadne zverejnené**, aby ich všetky zainteresované strany vopred poznali a mohli ich zohľadniť pri príprave projektov. MAS by mali osobitnú pozornosť venovať tomu, aby zistili tieto pravidlá a informovali realizátorov svojich projektov, a mali byť udržiavať pravidelný kontakt s pracovníkmi správy programu zodpovednými za kontroly oprávnenosti (ak týmito kontrolami nie sú poverené samotné MAS) na zabezpečenie **spoločného porozumenia** pravidlám.

Medzi špecifické otázky oprávnenosti, ktoré si vyžadujú osobitnú pozornosť, patria DPH, bankové záruky a vecné príspevky.

DPH: Problémy s výkladom pravidiel týkajúcich sa DPH spôsobili oneskorenia vyplácania platieb v minulosti, a preto je dôležité, aby si ich MAS a RO včas vyjasnili. Keďže DPH je vo vnútroštátnej právomoci, výklad toho, ktoré organizácie si môžu nechať preplatiť DPH, sa medzi členskými štátmi značne líši. Keď je preplatenie DPH možné, DPH, ktorú MAS alebo prijímateľ zaplatí, nesmie byť súčasťou žiadosti o náhradu výdavkov. Keď si MAS alebo prijímatelia nemôžu nechať preplatiť DPH na základe vnútroštátnych právnych predpisov, môže DPH predstavovať oprávnený výdavok. Keď je oprávnená, DPH sa musí zahrnúť do rozpočtu na projekt, ako aj do žiadosti o náhradu výdavkov.

Bankové záruky: V niektorých prípadoch musia byť zálohové platby, ktoré sú možné na základe nariadení, zaistené bankovou zárukou. Môže to byť osobitný problém pre MAS a prijímateľov, ktorí sú mimovládny organizáciami alebo sociálnymi podnikmi. Napríklad v Poľsku sa typické náklady na získanie záruky odhadujú na približne 1 000 EUR. Niektoré MAS tento problém obišli tak, že záruku získali od obce. Skoré vyjasnenie je nevyhnutné, ako aj preskúmanie iných lacnejších riešení.

Vecný príspevok: Príspevok vo forme neplatenej práce alebo voľného prístupu k určitému majetku je typickým prvkom MRVK a môže predstavovať veľkú pridanú hodnotu. V mnohých

prípadoch dokazuje oddanosť členov partnerstva MAS a ďalších miestnych ľudí spoločným cieľom. Niektoré RO ho v predchádzajúcich obdobiach nepovažovali za oprávnený náklad (t. j. nepovoľovali jeho prostredníctvom znížiť sumu finančného príspevku na projekt, ktorý MAS alebo prijímateľ musel poskytnúť), čím možno vylúčili mnohé cenné iniciatívy a príspevky. Podľa článku 69 ods. 1 NSU sa vecné príspevky považujú za oprávnené, ak sú splnené kritériá stanovené v danom článku a pokiaľ to umožňujú pravidlá pre jednotlivé fondy a program. MAS by mali preveriť, či je táto možnosť v ich prípade k dispozícii. Vecné príspevky môžu byť tiež dôležitou metódou na rozšírenie rozsahu potenciálnych prijímateľov a môžu tiež zvýšiť kapacitu MAS na financovanie ich vlastných operácií.

7.5. Využívanie zjednodušených nákladov

Kontext

V období rokov 2007 – 2013 sa možnosti zjednodušených nákladov využívali najmä v rámci ESF, pričom do roku 2011 realizovala možnosti zjednodušených nákladov približne polovica členských štátov⁸³. V rámci EFRR sa od roku 2010 zvýšilo najmä využívanie paušálnych sadzieb pre nepriame náklady. Približne 45 programov zaviedlo paušálnu sadzbu.

Vo výročnej správe Európskeho dvora audítorov za rok 2012 sa uvádza, že sa nezistili žiadne chyby v súvislosti s využívaním možností zjednodušených nákladov vo vzorke ESF, z čoho vyplýva, že projekty, ktorých náklady sa vykazovali s použitím MZN boli menej náchylné na chyby. Rozšírenejšie využívanie MZN by teda malo spravidla pozitívny vplyv na mieru chybovosti⁸⁴.

Na základe uvedených skúseností sa možnosť zjednodušených nákladov rozšírila do všetkých EŠIF a je stanovená v článkoch 67 a 68 NSU. V NSU sú stanovené tri typy možností zjednodušených nákladov: štandardná stupnica jednotkových nákladov, jednorazová platba a paušálne financovanie (pozri rámček 42 ďalej v texte).

Typy možností zjednodušených nákladov

Zjednodušené náklady predstavujú v krátkosti spôsob, ako sa zamerať viac na výstupy a výsledky, ktoré činnosť dosahuje, ako na vstupy.

Rámček 42: Tri možnosti zjednodušených nákladov

Možnosť zjednodušených nákladov	Ako je vymedzená v nariadení	Názorné príklady v kontexte miestneho rozvoja
Štandardné stupnice jednotkových nákladov	Všetky alebo časť oprávnených výdavkov sa vypočítava na základe kvantifikovaných činností, výstupov alebo výsledkov, ktoré sa vynásobia jednotkovým nákladom vymedzeným vopred .	Štandardné stupnice jednotkových nákladov sa napríklad použili na stanovenie nákladov na odbornú prípravu jedného účastníka alebo nákladov na realizáciu koučovacej schémy či hodinových nákladov obchodného poradcu.

⁸³ Metis a Wiiw 2012 Evaluation of the reaction of the ESF to the economic and financial crisis (Hodnotenie reakcie ESF na hospodársku a finančnú krízu).

⁸⁴ Výročná správa Európskeho dvora audítorov za rok 2012, odsek 6.23, Ú. v. EÚ, 14.11.2013, C 331/175.

		<p>Štandardné stupnice jednotkových nákladov sa môžu vzťahovať aj na vecné príspevky.</p> <p>Napríklad v Rakúsku sa určila suma 30 EUR za hodinu ako hodnota samostatne zárobkovo činných osôb, ktoré prispievajú k projektu financovanému z EFRR v oblasti výskumu a inovácií.</p>
Jednorazová platba	<p>Všetky alebo časť oprávnených výdavkov sa uhrádzajú na základe jedinej vopred stanovenej sumy (musí byť menšia ako 100 000 EUR verejného príspevku) podľa vopred stanovených podmienok dohody o činnostiach a/alebo výstupoch.</p> <p>Upozornenie: jednorazové platby sú binárnym systémom: keď sa dohodnuté činnosti a/alebo výstupy zrealizujú, vyplatí sa vopred stanovená suma. Ak nie, platba sa nevykoná. Tento systém funguje lepšie v prípade projektov len s jedným výstupom (napr. jedna zorganizovaná konferencia).</p>	<p>Podpora na schôdzu sa môže stanoviť v konkrétnej výške na pokrytie nákladov na prenájom konferenčných miestností, jedla a občerstvenia a audiovizuálnej podpory. Suma môže byť založená na posúdení predchádzajúcich nákladov na podobné projekty. Platba sa vykoná na základe zrealizovaného výstupu, t. j. dôkazu, že stretnutie sa uskutočnilo. Niektoré typy nákladov na zabezpečenie koordinačnej funkcie pre MAS môžu byť založené na jednorazových platbách vychádzajúcich z dohodnutého súboru úloh.</p>
Paušálne financovanie	<p>Určitá kategória oprávnených nákladov sa vypočíta vopred uplatnením percentuálnej sadzby na jednu alebo viacero kategórií oprávnených nákladov. Môže sa použiť na výpočet nepriamych nákladov alebo iných typov nákladov.</p> <p>Paušálne financovanie sa bude najčastejšie využívať na výpočet nepriamych nákladov.</p>	<p>Paušálne financovanie sa často používa na určenie nákladov, ktoré sa ťažko odôvodňujú a vytvárajú ich iné kategórie nákladov. Napríklad nepriame náklady na prevádzkovanie miestnej jednotky v rámci štvrte (nájom, telefóny, kancelárske potreby, vykurovanie), keď je umiestnená v spoločnej kancelárii.</p> <p>V Nemecku boli nepriame náklady projektov pre väčšinu programov ESF v období rokov 2007 – 2013 stanovené na úrovni 7 % priamych nákladov.</p> <p>Paušálnym financovaním sa veľmi znižuje administratívne zaťaženie prijímateľov, ale metóda je zas zameraná viac na vstupy (musia byť zdokumentované priame náklady) ako v prípade štandardnej stupnice jednotkových nákladov a jednorazových platieb.</p>

Prečo používať MZN v kontexte MRVK?

- Menšie administratívne zaťaženie pre MAS: keď sa MAS umožní využívať možnosti zjednodušených nákladov napríklad pre všetky alebo časť svojich prevádzkových nákladov a nákladov na oživenie, môže to viesť k významnému zníženiu administratívneho zaťaženia znížením počtu dokumentov, ktoré sa majú archivovať.
- Menšie administratívne zaťaženie pre orgány: čas strávený na kontrolovanie faktúr sa obmedzí a kontrola sa môže viac sústrediť na kontroly na mieste, čo umožňuje väčšie zameranie sa na kvalitu financovaných projektov namiesto na realizované náklady.
- Menšie riziko chyby: pozri uvedený záver Európskeho dvora audítorov z roku 2012.

Čomu je potrebné venovať pozornosť pri navrhovaní MZN pre MRVK?

V kontexte MRVK sa musí dbať na zamedzenie akémukoľvek riziku finančného tlaku na malé organizácie, ktorý vzniká tým, že sa dostanú do zložitejšieho prostredia financovania. Preto sa musí každá možnosť zjednodušených nákladov vyberať a uplatňovať starostlivo.

Štandardné stupnice jednotkových nákladov

Pri navrhovaní možnosti zjednodušených nákladov sa musí starostlivo zvážiť, ako ju nastaviť. Ak sa jednotkový náklad určí ako náklad školenia na hodinu na účastníka, pre jednotkový náklad budú potrebné prezenčné listiny podpísané jednotlivými účastníkmi za každú hodinu. Na druhej strane, ak sa jednotkový náklad určí ako náklad školenia na účastníka, ktorý dostane certifikát o odbornej príprave, znamená to, že jednotkový náklad bude oprávnený na základe vstupnej registrácie účastníka a záverečnej úspešnej certifikácie.

Jednorazové platby

Môžu nastať situácie, keď MAS alebo projekty môžu riskovať, že prídu o grant, keď tesne nedosiahnu cieľový výsledok (napr. v rámci prístupu „jednorazovej platby“ umiestnili deviatich účastníkov do zamestnania, keď cieľ bol desať). Vyplácanie jednorazovej platby má binárnu logiku, áno alebo nie; ak sa dosiahne výstup alebo výsledok, platba sa uskutoční, ak nie, platba sa nevykoná. Táto binárna povaha vyplácania jednorazových platieb môže byť pre prijímateľov mimoriadne riskantná, takže by sa mala použiť za dobre vymedzených a cielených okolností, keď možno výstupy a výsledky dobre predpovedať (ako napríklad dokončenie štúdie). V iných prípadoch sa môže použiť iná, pružnejšia alebo progresívnejšia možnosť zjednodušených nákladov, napríklad štandardné jednotkové náklady.

„Staerken vor Ort“ bol program ESF na posilnenie postavenia realizovaný prostredníctvom 280 miestnych pracovísk v celom Nemecku. Na výpočet súm platených miestnym pracoviskám na správu sa použili jednorazové platby (pozri rámček 43).

Rámček 43: Staerken Vor Ort – používanie jednorazových platieb na úhradu prevádzkových nákladov

Staerken Vor Ort bol program na posilnenie postavenia ľudí v Nemecku s lokalizovaným prístupom založeným na cieľovej skupine mladých ľudí a žien, ktorý prebiehal v období rokov 2009 – 2012. Program v celkovej hodnote vyše 71 miliónov EUR bol financovaný z ESF v celej Spolkovej republike a spravoval ho sprostredkovateľský orgán konajúci v mene spolkového ministerstva rodiny, seniorov, žien a mládeže. Program sa vykonával prostredníctvom 280 miestnych správnych orgánov. Z programu sa počas troch rokov

činnosti podporilo 9 000 mikroprojektov s hodnotou až 10 000 EUR a pomohol 235 000 mladým ľuďom a ženám.

Financovanie: z programu sa poskytlo až 100 000 EUR na mikroprojekty v jednotlivých štvrtiach alebo až 150 000 EUR vo vybraných väčších obvodoch. Samotné mikroprojekty sa financovali na 100 % z ESF, ale miestny orgán musel prispieť ďalšími 15 % nákladov prostredníctvom nákladov na zamestnancov miestneho koordináčneho pracoviska (vymedzené ako medziprijímateľ spolkových prostriedkov ESF).

Jednorazová platba: v záujme zjednodušenia správy a zníženia miery chybovosti sa poskytla jednorazová platba na prevádzkové výdavky miestnych koordináčnych pracovísk okrem nákladov na zamestnancov. Tieto výdavky pokrývali reklamné kampane, administratívne náklady, malé zariadenia a údržbu.

Táto jednorazová platba sa vypočítala na základe minulých údajov a ako percentuálny podiel celkovej realizovanej hodnoty ESF vo výške 14 % celkového grantu ESF. Pre tých, ktorí dostali až 100 000 EUR, mohla jednorazová platba dosahovať výšku do 14 000 EUR (štvrté), a pre obvody, ktoré dostali až 150 000 EUR, mohla jednorazová platba dosiahnuť až 21 000 EUR. Miestne koordináčne pracoviská museli na získanie tejto jednorazovej platby splniť niekoľko podmienok:

- zriadili sa miestne výbory na podporu programu na miestnej úrovni,
- spustila sa minimálne jedna verejná kampaň na miestnej úrovni,
- miestne koordináčne pracovisko sa minimálne raz zapojilo do spolkových skupín na budovanie sietí alebo do podujatí na budovanie sietí,
- vykonal sa minimálny počet plánovaných mikroprojektov a s prostriedkami pre mikroprojekty sa riadne hospodárilo.

Metóda výpočtu bola založená na nariadení o ESF č. 396/2009 a na príslušnom pracovnom dokumente⁸⁵. Program sa ukončil na konci roka 2011 a vyhodnotil sa v roku 2012. Ako alternatíva sa mohol využiť systém paušálneho financovania.

(<http://www.staerken-vor-ort.de/>)

Komisia odporúča, aby sa na metodikách výpočtu možností zjednodušených nákladov pracovalo so všetkými zainteresovanými stranami, ako napríklad MAS a aj s orgánmi auditu, aby všetci aktéri systémov riadenia a kontroly rozumeli novému systému a súhlasili s ním.

7.6. Audit a kontroly

Operácie MRVK podliehajú auditu a kontrolám, ktoré vykonávajú príslušné orgány v rámci svojich právomocí a zodpovedností, ako sa vyžaduje v regulačných ustanoveniach EÚ týkajúcich sa systémov riadenia a kontrol pre projekty spolufinancované z EŠIF.

Je veľmi dôležité, aby boli hneď na začiatku stanovené spravodlivé a transparentné postupy s jasne vymedzenými úlohami a zodpovednosťou všetkých zúčastnených strán. Prijímatelia by mali čo možno najskôr v rámci cyklu projektu poznať všetky povinnosti, ktoré musia plniť.

⁸⁵ COCOF 09/0025/04-EN z 28. januára 2010 (Európska komisia pripravuje aktualizáciu týchto poznámok).

V záujme dosiahnutia riadneho riadenia MRVK by mali byť súčasťou postupov efektívne a účinné kontroly zamerané na zmiernenie okrem iného inherentných rizík možného konfliktu záujmov, zdvojenia funkcií, nejasných kritérií oprávnenosti.

Pri vykonávaní operácií MRVK by mali byť zohľadnené riziká, ktoré môžu viesť k chybám, najmä je potrebné zabezpečiť, aby vzniknuté náklady boli primerané a aby sa v náležitých prípadoch dodržiavali postupy verejného obstarávania.

7.7. Záverečné poznámky

Ako už bolo uvedené, mnohé odporúčania uvedené skôr v texte sú v prvom rade určené RO, ktoré sú zodpovedné za navrhovanie efektívnych mechanizmov realizácie. MAS by však mali poznať potenciálne prínosy a dôsledky jednotlivých možností realizácie a mali by zohrávať aktívnu úlohu v diskusiách s RO, aby mohli byť vypracované mechanizmy realizácie vhodné pre MRVK. Budovanie sietí medzi MAS, ako aj výmena skúseností s MAS pôsobiacimi v iných regiónoch a/alebo využívajúcimi iné fondy môžu byť dôležitým zdrojom poznatkov a inšpirácie a môžu MAS pomôcť v ich diskusiách s RO týkajúcich sa otázok realizácie.

Vykonávanie MRVK možno zjednodušiť, urýchliť a uľahčiť pre všetky zúčastnené strany, vyžaduje si to však dobré plánovanie vopred zo strany RO, ako aj mnoho prípravnej práce vrátane odborného školenia a zvyšovania informovanosti všetkých zúčastnených strán v realizačnom reťazci. Osobitnú pozornosť treba hneď od začiatku venovať vytvoreniu dobrých komunikačných kanálov medzi MAS a RO.